

T.C.

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

COĞRAFYA ANABİLİM DALI

**ÇANAKKALE KENT ÇEPERİNDEKİ KIRSAL YERLEŞİMLERİN
DÖNÜŞÜMÜ: SOSYO-MEKÂNSAL VE EKONOMİK**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YAREN KÖROĞLU

Tez Danışmanı

DOÇ. DR. CANAN ZEHRA ÇAVUŞ

ÇANAKKALE – 2024

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

COĞRAFYA ANABİLİM DALI

**ÇANAKKALE KENT ÇEPERİNDEKİ KIRSAL YERLEŞİMLERİN
DÖNÜŞÜMÜ: SOSYO-MEKÂNSAL VE EKONOMİK**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YAREN KÖROĞLU

Tez Danışmanı

DOÇ. DR. CANAN ZEHRA ÇAVUŞ

ÇANAKKALE – 2024

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Yaren KÖROĞLU tarafından Doç. Dr. Canan Zehra ÇAVUŞ yönetiminde hazırlanan ve 31/01/2024 tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan “Çanakkale Kent Çeperindeki Kırsal Yerleşimlerin Dönüşümü: Sosyo-mekânsal ve Ekonomik” başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Doç. Dr. Canan Zehra ÇAVUŞ
(Danışman)

Prof. Dr. Arzu BAŞARAN UYSAL

Doç. Dr. Öznur AKGIŞ İLHAN

.....

.....

.....

Tez No : 10600227

Tez Savunma Tarihi : 31/01/2024

.....
Prof. Dr. Ahmet Evren ERGİNAL

Enstitü Müdürü

.././20..

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

(İmza)

Yaren KÖROĞLU

(Tarih) .././2024

TEŞEKKÜR

Hem lisans hem de yüksek lisans hayatım boyunca benden bir an olsun yardımlarımı esirgemeyen, bilgileriyle bana yön veren saygı değer danışman hocam Doç. Dr. Canan Zehra ÇAVUŞ'a sonsuz teőekkürlerimi sunarım. Bu güne kadar desteklerini üzerimden eksik etmeyen, bana inanan ve hep yanımda olan annem Figen KÖROğLU'na, babam Aziz KÖROğLU'na ve beni her zaman motive eden kardeşim Ayőe Nur KÖROğLU'na teőekkürü borç bilirim.

Yaren KÖROğLU
Çanakkale, Ocak 2024

ÖZET

ÇANAKKALE KENT ÇEPERİNDEKİ KIRSAL YERLEŞİMLERİN DÖNÜŞÜMÜ: SOSYO-MEKÂNSAL VE EKONOMİK

Yaren KÖROĞLU

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Coğrafya Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Canan Zehra ÇAVUŞ

31/01/2024, 113

Tarımsal üretimden Sanayi Devrimine kadar geçen süreçte kırsal kente göre daha baskın olduğu görülmektedir. Sanayi Devriminden sonra tarımda meydana gelen değişimler, sanayi faaliyetleri, teknolojinin gelişimi, yeni iş kolları ve nüfusun hızla artması insanların kırsal hayatından uzaklaşmasına ve kentlere göç etmelerine sebep olmuştur. Böylece dünyadaki kent sayısı artmış ve hızlı bir kentleşme sürecine girilmiştir. Günümüzde kent kırsala göre daha baskın durumdadır: 2022 yılı dünya kentsel nüfus oranı %57'dir. Artan istek ve ihtiyaçlar kentlerin çevrelerine doğru yayılmaya başlamasına neden olmuştur. Büyüme sürecinden en fazla etkilenen alanların ve olumsuz şartlarla karşılaşan mekânların özellikle kırsal yerleşimler olduğu söylenebilir. Çanakkale kenti mekânsal açıdan büyürken kent çeperinde yer alan kırsal yerleşimlerde de gözle görünür bir biçimde sosyal, ekonomik ve mekânsal bir değişimin meydana geldiği görülmektedir. Bu çalışmayla, Çanakkale kent merkezinden kırsal alanlara doğru gerçekleşen kentsel yayılmanın özellikle kırsal yerleşimleri sosyo-mekânsal ve ekonomik açıdan ne kadar değişime uğrattığının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Çalışma alanını Çanakkale'nin kent çeperinde yer alan Erenköy, Kalabalı, Çınarlı ve Sarıcaeli köyleri oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında kapsamlı literatür taraması yapılmış, resmi kurumlardan veriler elde edilmiş, çalışma alanında gözlemler yapılmış, köy muhtarları ve gayrimenkul danışmanları ile mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda, Çanakkale kent çeperindeki köylerde yoğun bir yapılaşma olduğu, daha çok emekli kesimin bu köyleri tercih ettikleri, villa tipi modern meskenlerin inşa edildiği, köylere

özgü bazı geleneksel değerlerin değiştiği veya ortadan kalktığı, köylerin temel geçim kaynağının tarım ve özellikle hububat yetiştiriciliği olduğu, ulaşım ve haberleşme konusunda sıkıntıların yaşanmadığı, köylerdeki arazilere yoğun bir talebin olduğu ve köy muhtarlarının bu yayılmadan memnun olmadıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kentleşme, Kentsel yayılma, Kent çeperi, Çanakkale

ABSTRACT

TRANSFORMATION OF RURAL SETTLEMENTS IN ÇANAKKALE URBAN PERIPHERY: SOCIO-SPATIAL AND ECONOMIC

Yaren KÖROĞLU

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Master of Science Thesis in Geography Department

Supervisor: Assoc. Prof. Canan Zehra ÇAVUŞ

31/01/2024, 113

It is seen that rural areas were more dominant than urban areas in the period from agricultural production to the Industrial Revolution. Changes in agriculture after the Industrial Revolution, industrial activities, development of technology, new business lines and rapid increase in population caused people to move away from rural life and migrate to cities. Consequently, the number of cities worldwide increased, initiating a rapid urbanization process. Today, the city is more dominant than the countryside. In 2022, the world urban population rate is 57%. Increasing demands and needs have caused cities to spread towards their surroundings. It can be said that the areas most affected by the expansion process and the places that encounter negative conditions are especially rural settlements. Various studies have been conducted both in the world and in Turkey on the subject. There is no study that deals with the process of urban sprawl in the villages of Erenköy, Kalabalı, Çınarlı and Sarıcaeli on the Çanakkale urban periphery. With this study, the mentioned areas were examined from a geographical perspective and an attempt was made to fill the gap in the literature on the subject. Çanakkale city continues its spatial growth process. During this growth process, it is seen that a visible social, economic and spatial change has occurred, especially in rural settlements on the urban periphery. This study aims to determine the extent to which the urban sprawl from Çanakkale city center to rural areas has transformed especially rural settlements in socio-spatial and economic terms.

The study area consists of the villages of Erenköy, Kalabaklı,  ınarlı and Sarıcaeli in the urban periphery of Çanakkale. Within the scope of the study, a literature review was conducted, data were obtained from official institutions, observations were made in the study area, interviews were conducted with village headmen and real estate consultants. As a result of the study, it has been determined that there is an intensive construction in the villages on the urban periphery of Çanakkale, mostly retired people prefer these villages, villa-type modern dwellings have been built, some traditional values specific to the villages have changed or disappeared, the main source of livelihood of the villages is agriculture and especially grain cultivation, there are no problems in terms of transportation and communication, there is an intense demand for land in the villages and the village headmen are not satisfied with this expansion.

Keywords: Urbanization, Urban sprawl, Urban periphery, Çanakkale

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ETİK BEYAN.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
SİMGELER ve KISALTMALAR.....	xi
TABLolar DİZİNİ.....	xii
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ.....	xiii
HARİTALAR DİZİNİ.....	xv
GRAFİKLER DİZİNİ.....	xvi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xvii
BİRİNCİ BÖLÜM	
GİRİŞ	
	1
1.1. Araştırmanın Amacı	4
1.2. Araştırmanın Önemi.....	4
1.3. Araştırma Sahasının Yeri ve Araştırma Sınırlılıkları.....	5
1.4. Önceki Çalışmalar.....	6
İKİNCİ BÖLÜM	
KURAMSAL ÇERÇEVE	
	12
2.1. Kent Çeperindeki Kırsal Arazilerin Dönüşümü.....	14
2.2. Kentleşmenin Sebepleri.....	16
2.3. Türkiye’deki Kırsal Arazilerin Dönüşümü.....	18
2.3.1. 1923-1950 Dönemi.....	19
2.3.2. 1950-1980 Dönemi.....	20
2.3.3. 1980 ve Sonrası.....	22

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM		
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ/MATERYAL YÖNTEM		26
3.1. Veri.....		26
3.2. Yöntem.....		27
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM		30
ARAŞTIRMA BULGULARI		
4.1. Çanakkale İli İlinin Genel Coğrafi Özellikleri.....		30
4.1.1. Genel Fiziki Coğrafya Özellikleri.....		32
4.1.2. Beşeri ve Ekonomik Coğrafya Özellikleri.....		36
Nüfus.....		36
Tarım ve Hayvancılık.....		39
4.2. Çalışma Alanıyla İlgili Genel Bilgiler.....		41
4.2.1. Sarıcaeli Köyü.....		42
4.2.2. Kalabalıklı Köyü.....		45
4.2.3. Çınarlı Köyü.....		47
4.2.4. Erenköy.....		50
4.3. Nitel Bulgular.....		53
4.3.1. Toplumsal/Kültürel Yapı.....		53
4.3.2. Ekonomik Yapı.....		59
4.3.3. Altyapı.....		64
4.3.4. Mekânsal/Çevresel Değişim.....		75
4.4. SWOT Analizi Bulguları.....		89
4.4.1. Köylerdeki Doğal Çevresel ve Sosyo-ekonomik Yapıya Yönelik SWOT Analizi (Köy Muhtarları Açısından).....		89
4.4.2. Köylerdeki Doğal Çevresel ve Sosyo-ekonomik Yapıya Yönelik SWOT Analizi (Gayrimenkul Danışmanları Açısından).....		94
BEŞİNCİ BÖLÜM		99
SONUÇ VE ÖNERİLER		
KAYNAKÇA		104
EKLER.....		I
EK 1. Yüksek Lisans Tez Çalışması Mülakat Formu (Muhtarlar).....		II

EK 2. Yüksek Lisans Tez Çalışması Mülakat Formu (Gayrimenkul Danışmanları).....	IV
ÖZGEÇMİŞ	VI

SİMGELER VE KISALTMALAR

ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
ASM	Aile Sağlığı Merkezi
Cm	Santimetre
CORINE	Coordination of Information on the Environment
ÇOMÜ	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
GES	Güneş Enerji Santrali
GSYH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GZFT	Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar, Tehditler
Ha	Hektar
HGM	Harita Genel Müdürlüğü
Humdata	Humanitarian Data
Km	Kilometre
MAKS	Mekânsal Adres Kayıt Sistemi
m	Metre
Mm	Milimetre
RG	Resmi Gazete
SWOT	Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats
TEDAŞ	Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TL	Türk Lirası
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TOKİ	Toplu Konut İdaresi
vb.	Ve Benzeri
vd.	Ve Diğerleri
YÖK	Yükseköğretim Kurulu
%	Yüzde Oranı
‰	Binde Oranı

TABLolar DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	Türkiye'nin 1927-1950 yılları arasındaki kent ve kırsal nüfusu ve toplam nüfusa oranları	20
Tablo 2	Türkiye'nin 1950-1980 yılları arasındaki kent ve kırsal nüfusu ve toplam nüfusa oranları	21
Tablo 3	Türkiye'nin 1980-2022 yılları arasındaki kent ve kırsal nüfusu ve toplam nüfusa oranları	23
Tablo 4	Türkiye mülki idare bölümleri ve belediye sayıları	25
Tablo 5	Muhtarların demografik verileri	28
Tablo 6	Çanakkale mülki idare bölümleri	30
Tablo 7	Çanakkale ili 1929-2022 yılları ortalama sıcaklık değerleri	32
Tablo 8	Yıllara göre Çanakkale nüfusu	37
Tablo 9	Çanakkale'nin İlçelerinin Yüzölçümleri ve Toprak Dağılımları (ha)	40
Tablo 10	Çanakkale'nin ilçelerinin 2022 yılı bitkisel üretim alanları	41
Tablo 11	Köylere ait genel coğrafi veriler	42
Tablo 12	Yıllara göre Sarıcaeli Köyü nüfusu	44
Tablo 13	Yıllara göre Kalabaklı Köyü nüfusu	46
Tablo 14	Yıllara göre Çınarlı Köyü nüfusu	49
Tablo 15	Yıllara göre Erenköy Köyü nüfusu	52
Tablo 16	Toplumsal/kültürel yapıya yönelik sorulara muhtarların cevapları	53
Tablo 17	Ekonomik yapıya yönelik sorulara muhtarların cevapları	59
Tablo 18	Altyapıya yönelik sorulara muhtarların cevapları	64
Tablo 19	Mekânsal/çevresel değişime yönelik sorulara muhtarların cevapları	81

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Fotoğraf No	Fotoğraf Adı	Sayfa No
Fotoğraf 1	Sarıcaeli köyü yamaçlarından (doğu kesim) Çanakkale Boğazı yönüne (batı kesime) bakış	43
Fotoğraf 2	Kalabaklı köy meydanı (a) ve köyün en eski mezarının da bulunduğu köy mezarlığı (b)	46
Fotoğraf 3	Çınarlı köy meydanı	48
Fotoğraf 4	Erenköy'den Çanakkale Boğazı'na bakış	51
Fotoğraf 5	Sarıcaeli Köy Camii (a), muhtarlık binası ve anaokulu (b)	57
Fotoğraf 6	Kalabaklı Köy Camii	57
Fotoğraf 7	Çınarlı Köyü muhtarlığı (a) ve düğün salonu (b)	58
Fotoğraf 8	Erenköy'de canlı müzik mekânı (a) ve Remida Otel (b)	58
Fotoğraf 9	Erenköy muhtarlık binası (a) ve Taş Bahçe Cafe (b)	59
Fotoğraf 10	22 Ağustos 2023 Çanakkale yangınından etkilenen alanlar	61
Fotoğraf 11	Çınarlı köyündeki zeytinliğe ve rüzgâr tribünlerine bir bakış	62
Fotoğraf 12	Hektor Şarap Evi	63
Fotoğraf 13	Sarıcaeli köy çeşmesi ve arıtma su çeşmesi	66
Fotoğraf 14	Kalabaklı köyü atık su deposu	67
Fotoğraf 15	Erenköy'ün arıtma su çeşmesi	68
Fotoğraf 16	Sarıcaeli köyü eski ilkokulu (a) ve Bahçeşehir Koleji ve Teknopark yolu (b)	69
Fotoğraf 17	Özel Sabire Hatun Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi (a) ve transformatör merkezi (b)	70
Fotoğraf 18	Çanakkale Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Sosyal Bilimler Lisesi (a) ve Çanakkale Fen Lisesi (b)	71
Fotoğraf 19	Çınarlı İlkokulu	71
Fotoğraf 20	İntepe Aile Sağlığı Merkezi (a) ve Erenköy İlkokulu ve Ortaokulu (b)	72

Fotoğraf 21	Erenköy amfi tiyatrosu	72
Fotoğraf 22	Erenköy Jandarma Karakol Komutanlığı	74
Fotoğraf 23	Sarıcaeli köyünde taş ve tuğla kullanılarak yapılmış geleneksel meskenler	76
Fotoğraf 24	Sarıcaeli köyünün eğimli yamaçlarında, köye ve Çanakkale Boğazına hakim konumda yapılmaya devam eden modern konutların bulunduğu villa projeleri	76
Fotoğraf 25	Kalabaklı köyünde taşın ve tuğlanın bir arada kullanıldığı mesken örneği	77
Fotoğraf 26	Kalabaklı köyünde modern konutlara bir örnek	77
Fotoğraf 27	Çınarlı köyünde yıkılmış bir taş yapı (a) ve Çınarlı köyünde geleneksel meskenlere bir örnek (b)	78
Fotoğraf 28	Çınarlı köyünde modern konutlara örnekler	78
Fotoğraf 29	Erenköy’de taş meskenlere örnekler	79
Fotoğraf 30	Erenköy sınırları dahilinde tamamlanan TOKİ konutları	79
Fotoğraf 31	TOKİ Camii (a) ve İntepe Camii (b)	80
Fotoğraf 32	Sarı Saltuk’un mezarı (a) ve Tarihi köy camii (b)	82
Fotoğraf 33	Sarıcaeli köyünün 2006 (a) ve 2023 (b) yılları arasındaki arazi değişimi	83
Fotoğraf 34	Kalabaklı köyünün 2006 (a) ve 2023 (b) yılları arasındaki arazi değişimi	84
Fotoğraf 35	Çınarlı köyünün 2006 (a) ve 2022 (b) yılları arasındaki arazi değişimi	86
Fotoğraf 36	Erenköy’ün 2006 (a) ve 2022 (b) yılları arasındaki arazi değişimi	87

HARİTALAR DİZİNİ

Harita No	Harita Adı	Sayfa No
Harita 1	Çalışma alanı lokasyon haritası	5
Harita 2	Çanakkale ilçeler ve köyler haritası	31
Harita 3	Çanakkale ili arazi kullanım haritası	35
Harita 4	Çalışma alanını oluşturan köylerin sınırları ve yerleşim alanları	42
Harita 5	Sarıcaeli köyü konum haritası	43
Harita 6	Kalabaklı köyü konum haritası	45
Harita 7	Çınarlı köyü konum haritası	48
Harita 8	Erenköy konum haritası	51

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik No	Grafik Adı	Sayfa No
Grafik 1	Yıllara göre dünya kentsel nüfus oranları (M.Ö. 10000'den M.S. 2050'ye)	2
Grafik 2	2023 yılı dünyada kentsel yığılmanın en fazla olduğu 15 kent	16
Grafik 3	Çanakkale ili 1929-2022 yılları ortalama sıcaklık (°C) ve aylık toplam yağış miktarı ortalaması (mm)	33
Grafik 4	Merkez ilçenin yıllara göre şehir ve köy nüfusu	38
Grafik 5	Yıllara göre Çanakkale ili nüfus artış hızı (‰)	38
Grafik 6	Yıllara göre Çanakkale ili net göç hızı (‰)	39
Grafik 7	Yıllara göre Sarıcaeli nüfusu	44
Grafik 8	Yıllara göre Kalabalık köyü nüfusu	47
Grafik 9	Yıllara göre Çınarlı köyü nüfusu	49
Grafik 10	Yıllara göre Erenköy nüfusu	52

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa No
Şekil 1	Yöntem akış şeması	29

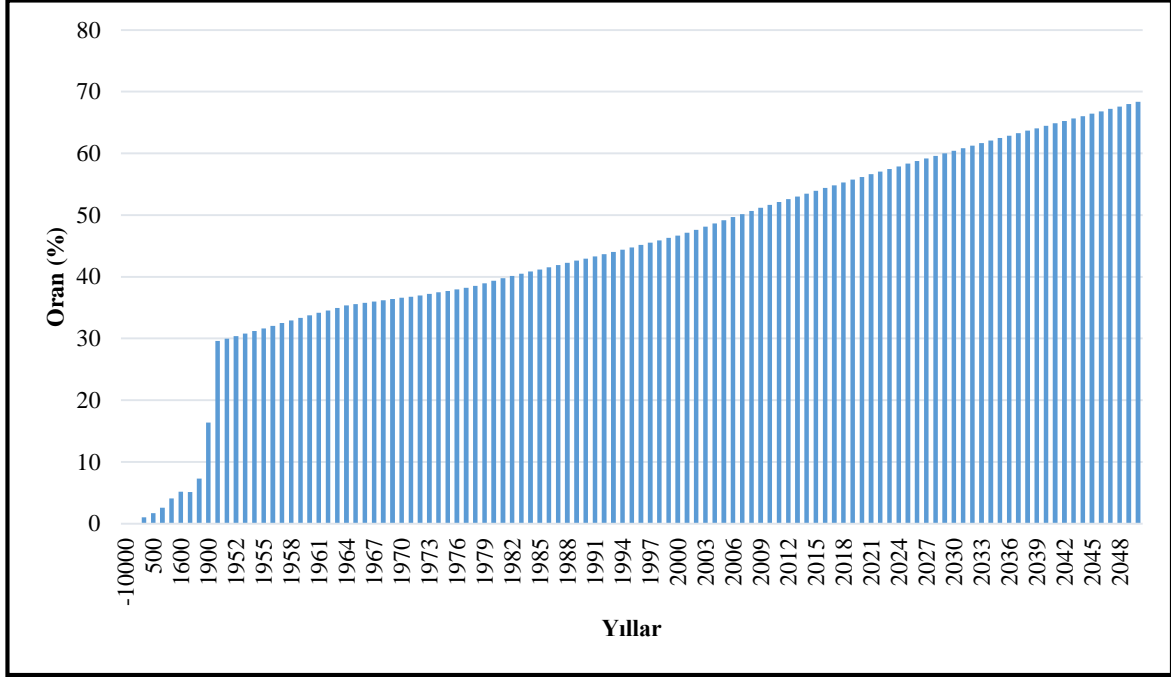

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Yerleşik hayata geçmeden önce gerçekleştirilen avcılık ve toplayıcılık faaliyetleri, insan topluluklarının bir yerde sabit kalmamasına, sürekli olarak yer değiştirmelerine sebep olmuştur. İnsanların bulunduğu çevreye uyum sağlamaya başlamasıyla birlikte avcı toplayıcılıktan tarımsal üretime geçiş dönemi başlamıştır. Tarım devrimiyle yerleşik hayata geçilmiş ve insanların toprağa olan bağlılığı artmıştır. Başlangıçta küçük topluluklar oluşmuş, zamanla bu topluluklar büyüyerek daha büyük toplulukları meydana getirmiştir. Aynı zamanda bu topluluklar yaşadıkları çevreyi değiştirmeye ve geliştirmeye başlamışlardır. Böylece ilk kentler ortaya çıkmıştır. Tarımdaki gelişmeler tarımdan artı ürün elde etmeyi sağlamış; zanaatçılık, yöneticilik, sanatçılık ve askerlik gibi tarım dışı iş kolları gelişmiş, kentler arası ticaret başlamış, madencilik ve sulamalı tarım yapılmış, insanların yaşamlarını sürdürebilecekleri, tarımsal ürünlerini depolayabilecekleri yapılar ve ibadet edebilecekleri tapınaklar inşa edilmiştir. Tarımın zamanla gelişmesiyle birlikte bazı topluluklar tarım ve ticaret konularında uzmanlaşmışlar ve bu durum toplumun diğer kesimleri ile aralarında ekonomik ve sınıfsal farklılıkların oluşmasına sebep olmuştur.

Kent kavramı özellikle Sanayi Devriminden sonra büyük önem kazanmıştır. Sanayi Devrimi öncesinde kır, kente göre baskın durumdayken, Sanayi Devriminden sonra kentlerin hızla büyümesiyle birlikte kentler baskın duruma geçmiştir. Zamanla kentlerin sayısı ve kentlerde yaşayan nüfus hızla artmış, kırdan kente doğru yoğun bir göç yaşanmaya başlamıştır. Our World in Data'nın verilerine göre, kentsel nüfusun toplam dünya nüfusuna oranı M.Ö. 500 yılında %0.1, M.S. 500 yılında %1.7, 1500 yılında %4, 1900 yılında %16.3, 1950 yılında %29.6, 1960 yılında %33.7, 1980 yılında %39.3, 2000 yılında %46.6, 2007 yılında %50.1 ve 2022 yılında %57'dir (Grafik 1). Kentsel nüfus ilk defa 2007 yılında kırsal nüfusun önüne geçmiştir. 2050 yılında kentsel nüfusun %68.3 olacağı tahmin edilmektedir. Kentsel nüfusun bu derece artması, kentlerin artan nüfusun ihtiyacını karşılayamamasına ve nüfusun kentin çevresine doğru yayılmasına sebep olmuştur. Kentlerin mekânsal genişlemesinin yönü kırsal alanlara doğrudur. Bu durum kentlerin kır bir yayılma yani kentsel gelişim alanı olarak görmelerine neden olmuştur (Ceylan ve Somuncu, 2018:1142).

Grafik 1. Yıllara göre dünya kentsel nüfus oranları (M.Ö. 10000'den M.S. 2050'ye)

Kaynak: Our World in Data'dan elde edilen verilerle hazırlanmıştır.

Kent çeperinde yer alan banliyölerin zamanla kırsal alan ile birleşmeye başlaması, bu alanların zamanla yerleşime ve sanayi faaliyetlerine açılmasına sebep olmuştur. Kentlinin yürüme mesafesinde bulunan konutlarda ihtiyaçlarını kaliteli şekilde karşılayamamaları, kaliteli yaşama ve konuta erişebilmek için merkezden uzak konumda yer alan kırsal alanlarda konut arayışı içine girmelerine sebep olmuştur. Böylelikle kentler fiziksel olarak büyümeye başlamıştır (Karakurt Tosun, 2013:32).

Kentsel yayılmanın ilk dönemlerinde, gelişmenin tren veya tramvay güzergâhlarına bağlı olarak, sınırlı bir alanda gerçekleştiği, otomobil kullanımının artmasıyla birlikte bu sınırlamanın aşıldığı görülmektedir. Otomobilin düşük yoğunluklu konut alanlarının ortaya çıkmasına ve kentsel fonksiyonların birbirinden ayrılmasına neden olması, tren ve tramvay güzergâhına göre daha farklı bir yerleşme deseninin ortaya çıkmasını sağladığı görülmektedir (Akseki ve Meşhur, 2013:166).

Kentlerin hızla büyümesinin ekonomik, sosyal ve mekânsal olmak üzere birçok olumsuz etkisi vardır. Kentsel nüfusun artmasıyla birlikte kentlerde işsizlik problemi ortaya

çıkmiştir. Aynı zamanda nüfusun artmasıyla ortaya çıkan konut ihtiyacını karşılamak amacıyla kentin çevresinde yer alan araziler yerleşime açılmış, konutlar inşa edilmiştir. Konutların yanı sıra sanayi sektörü de kuruluş yeri olarak kent çevresindeki arazileri tercih etmeye başlamıştır. Bu durum verimli tarım arazilerinin yok olmasına sebep olmuştur. Sanayi faaliyetlerinin ve motorlu taşıt kullanımının artması başta hava kirliliği ve gürültü kirliliği olmak üzere birçok çevre sorununun ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Kentlerin zamanla genişlemesi özellikle yakın çevresindeki köyleri daha fazla etkileyebilir. Kentlerin çevresindeki kırsal alanlara yayılması ise bu bölgelerin kentsel baskı altında kalmasına neden olabilir. Kente yakın köyler, şehirle entegre olmak veya kente hizmet etmek için yapılan altyapı projelerinden etkilenebilir. Yollar, köprüler, enerji tesisleri gibi projeler, kırsal alanların dokusunu değiştirebilir. Özellikle kentsel talep arttıkça, çevre köylerdeki arazi kullanımı ve ekonomik faaliyetler değişebilir. Kentleşme sürecinde çevresel etkilerle karşılaşabilir. Kentlerdeki konut talebi arttıkça emlak fiyatlarındaki artışlardan etkilenebilir. Bu durum, köydeki yaşam maliyetini etkileyebilir.

Bu tez çalışması beş ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın amacına, önemine, araştırma sahasının yerine, sınırlılıklarına ve konu ile ilgili yapılan önceki çalışmalara yer verilmiştir. İkinci bölüm konu ile ilgili literatür taramasının genel bir değerlendirilmesidir. Bu bölümde kırsal alan, kırsal dönüşüm, kent, kentleşme, kent çeperi, kentsel yayılma gibi kır ve kent ile ilgili kavramlar açıklanmıştır. Dünyada ve Türkiye'de kırsal arazilerin dönüşümüne ve kentleşmenin sebeplerine yer verilmiştir. Üçüncü bölüm veri ve yöntem bölümüdür. Araştırma ile ilgili verilerin nerelerden ve nasıl elde edildiği, hangi yöntemlerin kullanıldığı bu bölümde açıklanmıştır. Dördüncü bölüm bulguların yer aldığı bölümdür. Öncelikle Çanakkale ve araştırma alanı ile ilgili genel coğrafi bilgilere yer verilmiştir. Ardından muhtarlarla ve gayrimenkul danışmanları ile yapılan mülakatlardan elde edilen verilerle nitel bulgular ve SWOT analizi bulguları oluşturulmuş ve yorumlanmıştır. Beşinci bölüm sonuç ve öneriler bölümüdür. Bu bölümde araştırmanın sonuçlarına ve Çanakkale'nin kırsal yerleşimlerinde uygulanabilecek önerilere yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Çalışma alanında yer alan köyler merkez ilçeye çok yakın mesafede yer almaktadır. Köylerin merkeze bu kadar yakın olması kentsel yayılmadan etkilenmelerine sebep olmuştur. Bu çalışma Çanakkale’de meydana gelen kentsel yayılmanın kent çeperinde yer alan kırsal araziler üzerindeki etkilerini coğrafi bir bakış açısı ile incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

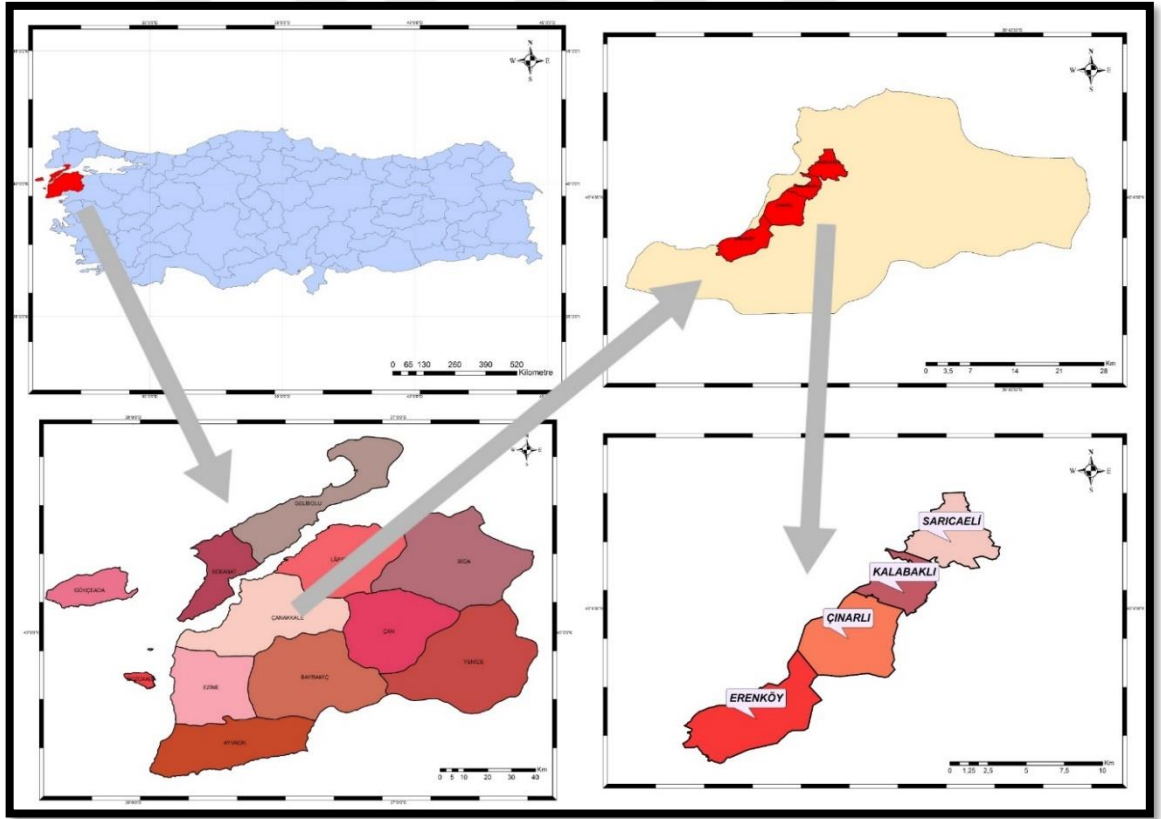
- Çanakkale kent çeperinde yer alan kırsal araziler kent alanlarından nasıl etkilenmektedir?
- Kentin kıra doğru yayılması, kır nüfusunu nasıl etkilemiştir?
- Kırsal arazilerdeki konut tiplerinde değişiklik meydana gelmiş midir?
- Kırsal arazilerdeki ikincil konut sayısında artış meydana gelmiş midir?
- Kırsal alanlardaki ekonomik faaliyetlerde değişiklik meydana gelmiş midir?
- Köy muhtarlarının kentsel yayılma hakkındaki düşünceleri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Önemi

Dünyada ve Türkiye’de teknolojinin, ulaşımın, ticaretin, sanayinin ve iletişim hizmetlerinin gelişmesi, nüfusun, konut talebinin ve araç sahipliğinin artması gibi sebepler kentleşmenin hızlanmasına sebep olmaktadır. Kentlerin çevrelerine doğru yayılma sürecinden en çok etkilenen alanlar kent çeperinde yer alan kırsal arazilerdir. Kırsal alanların dönüşümüyle ilgili hem dünyada hem de Türkiye’de çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Çanakkale’de kentsel yayılmayı konu alan çalışmalar bulunmakla birlikte bu yayılmanın etkilerini coğrafi bir bakış açısıyla ele alan çalışma sayısı oldukça azdır. Ayrıca kentsel yayılma sürecini Çanakkale kent çeperinde yer alan Sarıcaeli, Kalabalı, Çınarlı ve Erenköy kırsalı özelinde ele alan tez çalışması bulunmamaktadır. Bu tez çalışması, konu ile ilgili literatürdeki eksikliğin giderilmesi bakımından önem taşımaktadır.

1.3. Araştırma Sahasının Yeri ve Araştırma Sınırlılıkları

Çanakkale merkez ilçeye bağlı 52 köy bulunmaktadır. Bu köylerin tamamını incelemek gerek zaman gerekse maliyet açısından güç olacaktır. Tez çalışmasına başladığım dönemin 2020 yılı Covid pandemi sürecine denk gelmesi, kent merkezine erişim ve ulaşım örneklemin belirlenmesinde etkili olmuştur. Ayrıca seçilen köylerin daha önce çalışılmamış olması da diğer önemli etkendir. Kent merkezine yakın olmaları açısından Sarıcaeli, Kalabaklı, Çınarlı ve Erenköy örneklem alanı olarak seçilmiştir (Harita 1). Çalışma, belirlenen dört köyde yapılan saha çalışmalarını, gözlemleri, köy muhtarları ve gayrimenkul danışmanları ile yapılan mülakatları içermektedir.

Harita 1. Çalışma alanı lokasyon haritası

Kaynak: HGM ve Humdata verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

1.4. Önceki Çalışmalar

Kentsel yayılmanın/kentsel saçaklanmanın kırsal alanlara (rurbanizasyon) mekânsal, çevresel, sosyal, ekonomik açıdan etkilerini farklı bilim dallarının ele aldığı söylenebilir. Bu çalışmalar daha çok şehir ve bölge planlama, mimarlık, peyzaj mimarlığı ve kentsel tasarım alanlarında olduğu görülmektedir. Coğrafya biliminin bu alandaki çalışmaları oldukça azdır.

Oban (2001) yaptığı çalışmasında, İzmir anakenti ilçelerine bağlı kırsal yerleşmelerdeki değişimleri ve bu değişimlere sebep olan etkileri ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma alanı olarak anakent sınırları içerisinde yer alan dördü belde, 25'i köy statüsünde yer alan toplam 29 kır yerleşmesi belirlenmiştir. Bu alanlarda anket çalışması, köy halkıyla ve muhtarlarla görüşmeler yapmıştır. Çalışmadan elde edilen verilere göre, araştırma alanında yer alan kırsal yerleşimlerin çoğunun tek merkezli olduğu, meskenlerin yapımında tuğla kullanımının ve tek katlı veya iki katlı meskenlerin yaygın olduğu görülmektedir. Sanayi faaliyetlerinin, köylere veya köylerin çevresine gelmesi, tarım topraklarının azalmasına, tarım ürünlerinden elde edilen verimin azalmasına, hava, su ve toprak kirliliğinin artmasına sebep olmaktadır. Sanayi faaliyetlerinin kırsal çevreye yayılması ile kırsal yerleşimlerin ekonomik faaliyetlerinde bazı değişimler meydana gelmiştir. Sanayi faaliyetlerinin en yoğun olduğu yerleşimler Sarnıç, Kavaklıdere ve Yeşilçam'dır. Araştırma alanında sanayi faaliyetlerinin yanı sıra tarım, hayvancılık, ticaret, arıcılık, seracılık ve üzüm üretimi yapıldığı da görülmektedir. 1980'li yıllarda önem kazanmaya başlayan ikinci konutların sayısında da artış gözlemlenmiştir. İkinci konut sahiplerinin %46'sı kentin kalabalığından uzaklaşmak fakat kentten de kopmamak isteyen emekli nüfustur.

İnal (2002) yaptığı tez çalışmasında, 1980 yılından sonraki dönemde İstanbul'da inşa edilen lüks konutların kentin çeperi üzerindeki etkilerini belirlemeyi amaçlamıştır. Arazi kullanımı ve ulaşım lüks konutların yer seçiminde etkili olan faktörlerdendir. Lüks konutlar, yeni projeler için çekim gücü oluşturmakta ve çevrelerinde yer alan arazilere değer katmaktadır.

Deniz (2009) yaptığı çalışmasında, sanayileşmenin ve sanayileşme ile gelişen kentleşmenin çevre üzerindeki etkilerini ele almıştır. Sanayileşmenin ve kentleşmenin hız kazanması, doğal kaynakların yoğun kullanımı, tarım arazilerinin yerleşime açılması, tüketimin artması, sanayi ve evsel atıkların artması gibi birçok çevre sorununu da beraberinde getirmektedir. Bu sorunları önleyebilmek ve daha yaşanabilir bir çevre oluşturabilmek için bazı politikalar uygulanmakta ve çalışmalar yapılmaktadır.

Erman (2011) yaptığı çalışmasında, Ankara'nın kent çeperindeki dönüşümü, çeperde yer alan gecekonduarda meydana gelen değişimler üzerinden açıklamayı amaçlamıştır. Bu amaçla iki farklı yerde, aynı gruplarla, iki farklı alan çalışması yapmıştır. 2007 Temmuz-2008 Eylül tarihleri arasında yapılan ilk çalışmada, Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi kapsamında gecekonduarı yıkılan 95 kişi ile görüşme yapılmıştır. 2010 yılında yapılan ikinci çalışmada ise Karacaören-TOKİ sitesinde yaşayan 50 kişi ile görüşme yapılmıştır. Yapılan çalışmalarda önceden gecekonduarda yaşayan halkın TOKİ sitelerine alışmakta güçlük çektikleri, sitelerde gecekondu hayatını yaşamaya ve kültürlerini devam ettirmeye çalıştıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Yorulmaz (2013) yaptığı tez çalışmasında, metropoliten kentlerin gelişiminin kırsal yerleşimler üzerindeki etkilerini Antalya kenti üzerinden açıklamayı amaçlamıştır. Metropoliten kentlerin büyümesinin kentnin yönetimini zorlaştırdığı, kırsal alanların nüfusunu artırdığı, kırsal yerleşimlerle kentin tam anlamıyla bütünleşemediği ve kırsal alanlardaki değişimin ana kentin istekleri yönünde şekillendiği sonucuna varmıştır.

Köroğlu (2015) yaptığı çalışmasında, Türkiye'deki kır-kent sorunlarının çözümüne yönelik yapılan çalışmaları değerlendirmiş, Eskişehir'in Tepebaşı ilçesinde anket çalışmaları yaparak kent çeperinde yaşanan ve yaşanacak olan dönüşümleri incelemiştir. Tepebaşı ilçesinin köylerinden 34 tanesinde anket çalışması yapmıştır. Anket sonuçlarına göre 34 köyün toplam nüfusu 5144, toplam hane sayısı 1965'tir. İlçede, kentten uzak ve kentle ilişkisi düşük olan köyler, kentten az göç alan ve kentle ilişkisi düşük olan köyler, kentle ilişkisi yüksek olan ve hem kentten göç alan hem de kente göç veren köyler, kentle ilişkisi yüksek olan ve hem kente göç veren hem de diğer illerden göç alan köyler olmak üzere 4 tip

köy bulunmaktadır. Yazar, köylerin mahalle olarak adlandırılmasının kır-kent hizmet sorununa çözüm olmayacağını vurgulamıştır.

Kantürer (2016) yaptığı tez çalışmasında, İstanbul'da meydana gelen kentleşmenin İstanbul kent çeperindeki kırsal araziler üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaçla çalışma alanı olarak İstanbul'un Ağaçalı-Yeniköy yöresini seçmiştir. Konu ile ilgili literatür taraması yapmış, kıra ve kente ilişkin yaklaşımları incelemiş, çalışma alanına giderek gözlemler ve yerli halk ile görüşmeler yapmıştır. Yörenin 3. köprü, Kanal İstanbul ve 3. havalimanının merkezinde yer alması yörenin dönüşüm sürecini hızlandırmıştır.

Çayan ve Nalçakar (2017) yaptıkları çalışmada, Tekirdağ'ın Çorlu ilçesini ele alarak kentleşmenin kırsal alan üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Çalışmadan elde edilen verilere göre kentleşmede en etkili olan faktörler sanayi kuruluş yeri seçimi ve ulaşım yollarının yer seçimidir. Önemli bir sanayi ve tarım bölgesi olan ilçede, kentsel yayılmanın kırsal araziler üzerindeki etkilerini önlemek amacıyla bazı projelerin uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Bu amaçla kırsalda tarımsal üretim desteklenmeli, kırsal nüfus kalkındırılmalı, sanayi alanlarının tarım arazileri üzerindeki olumsuz etkilerini azaltacak yöntemler geliştirilmelidir.

Levent (2017) yaptığı çalışmasında, kırsal-kentsel çeperin, çok boyutlu, karmaşık ve değişken olduğunu belirtmiştir. Kırsal-kentsel çeperin farklı değişkenlere göre farklı tanımlamaları yapılabilmektedir. Genel bir tanımlama yapmak için çeperde yaşayan nüfusun özellikleri, çepere erişebilirlik ve çeperin arazi özellikleri kullanılmaktadır. Kent çeperinde meydana gelen doğal değişimlerin yanı sıra bazı biçimlendirme çalışmaları da yapılmaktadır. Bu çalışmalar yapılırken bazı konulara dikkat edilmesi gerektiğini belirten yazar, planlamanın önemini belirlemek, imar planını gözden geçirmek ve planlama sınırını belirlemek gibi konuları örnek olarak göstermiştir.

Barros vd. (2018) yaptıkları çalışmada, Portekiz'in orta kesiminde yer alan Leiria şehrinde 1958-2011 yılları arasındaki süreçte arazi kullanımındaki değişiklikleri ortaya

koymayı amaçlamışlardır. Çalışmada literatür taraması yapılmış, hava fotoğrafları, uydu görüntüleri ve haritalar kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen verilere göre, çalışmayı kapsayan alanda 24 arazi kullanım sınıfı tespit edilmiş, kentsel alanların arttığı, tarım alanlarındaki yıllık mahsullerde azalma olduğu, orman alanlarında değişim meydana geldiği, yapay alanların arttığı ve yolların geliştirildiği tespit edilmiştir.

Çavuş ve Başaran Uysal (2018) yaptıkları çalışmada, Çanakkale'nin mekânsal gelişimini analiz ederek, Çanakkale'de kentsel yayılmanın sebeplerini araştırmışlardır. Çalışmada Çanakkale'nin mekânsal gelişimi, Osmanlı kenti dönemi, 1950-1990 dönemi, 1990-2010 dönemi ve 2010 sonrası dönem olmak üzere dört dönemde ele alınmıştır. İlk dönemlerde kentsel yayılım lineer biçimde gerçekleşmiş, 2000 sonrası dönemde ise sıçrayarak gelişme gerçekleşmiştir. Araştırmacılar, kentin her yöne doğru büyüdüğünü fakat kentsel saçaklanmanın doğu yönünde daha yoğun olduğunu belirtmişlerdir. Kentsel yayılmanın bulunduğu yöreler; kentin kuzeydoğusundaki otopark ve OSB çevresi, üniversite yerleşkesi-Teknopark arası, Kepez yerleşiminin doğusu ve Kepez Ovası olarak belirlenmiştir.

Çilingir ve Kut Görgün (2018) yaptıkları çalışmada, önceden köy olarak geçen fakat günümüzde mahalle statüsünde yer alan Uzundere Mahallesi, kentin uyguladığı çevresel baskıları ele almışlardır. Çalışmada İzmir'in Karabağlar ilçesinde yer alan mahallenin köy statüsündeki durumu ve günümüzdeki durumu incelenmiş, mahalledeki mimarinin, ekonomik faaliyetlerin, yerleşme dokusunun ve nüfus yapısının değişime uğradığı görülmüştür. Mahalleye 2010 yılında TOKİ konutları inşa edilmiş, 2012 yılında Uzundere Kentsel Dönüşüm Projesi uygulanmaya başlamıştır. Uzundere'de yaşanan bu gelişmeler karşısında mahalle sakinleri geleneksel yaşamlarını sürdürmeye çalışmışlar, mahallenin yapısını korumak amacıyla çeşitli dernekler kurmuşlardır. Araştırmacılar, mahalle sakinlerinin kentsel dönüşüm konusunda fikirlerini öğrenmek amacıyla anket çalışması yapmışlardır. Anket çalışmasının sonuçlarına göre, mahalle sakinlerinin bir kısmı kentsel dönüşüme olumlu bakarken diğer kısmı kentsel dönüşümün köy dokusunu bozduğunu ifade ederek kentsel dönüşüme karşı çıkmışlardır.

Bilgin (2019) yaptığı tez çalışmasında, İstanbul kent çeperindeki yerleşimlerin gelişimlerini Büyükçekmece ilçesinin Karaağaç Mahallesi üzerinden açıklamayı amaçlamıştır. Mahalle Büyükçekmece havzası içerisinde, Büyükçekmece gölü kıyısında yer almaktadır. Mahallenin kent çeperinde yer alması yerleşime açılmasını kolaylaştırmış ve mahalleye yeni konutların inşa edilmesine olanak sağlamıştır. Yaşanan bu gelişimler havzanın yapılaşmaya açılmasına sebep olmuştur. Kırsal alanlarda meydana gelen değişimlerin olumsuz etkilerinin temel sebebinin yanlış planlama politikaları olduğu belirtilmiştir.

Orhan ve Yücel (2019) yaptıkları çalışmada, Eski Doğanbey ve Yeni Doğanbey köylerinde meydana gelen dönüşümü araştırmayı, iki köy arasındaki farklılıkların nedenlerini ortaya koymayı ve soylulaştırma kavramını köy ölçeğinde ele almayı amaçlamışlardır. Bu amaçla Eski Doğanbey ve Yeni Doğanbey köylerinde alan çalışmaları yapılmış, köy sakinleri ile mülakatlar yapılmış, muhtarlıktan ve belediyeden bahsi geçen köyler ile ilgili planlar, projeler, resmi belgeler ve raporlar toplanmıştır. Çalışmadan elde edilen bilgilere göre, nüfusun artması sebebiyle köyde barınamayan Eski Doğanbey sakinleri, 1980 yılında bu köyden yeni bir köye göç ederek Yeni Doğanbey Köyü'nü kurmuşlardır. Eski Doğanbey Köyü'nde kalan evlere üst kesimde yer alan akademisyenler ve yazarlar yerleşerek, bu evleri restore etmeye başlamışlardır. Böylelikle Eski Doğanbey Köyü'nün soylulaştırma süreci başlamıştır. İki köy arasında kültürel ve sınıfsal farklılıklar meydana gelmiştir.

Öncel ve Meşhur (2021) yaptıkları çalışmada, Konya'da yaşanan kentsel saçaklanmanın nedenlerini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Bu amaçla dünyanın farklı kentlerinde meydana gelen saçaklanmalar incelenerek saçaklanmaya sebep olan etmenler belirlenmiştir. Bu etmeler ışığında Konya'daki kentsel saçaklanmanın nedenleri ortaya konmuştur.

Yaman (2021) yaptığı çalışmasında, Türkiye'deki uygulanan tarım politikalarının değişiminin günümüz tarım arazileri üzerindeki etkilerini açıklamaya çalışmıştır. Çalışmanın inceleme alanı, Kırklareli-Lüleburgaz-Pınarhisar bölgesidir. Çalışmadan elde

edilen bilgilere göre, inceleme alanındaki bazı arazilerde 2011 yılına kadar tarım yapılmaktayken, 2011 yılından sonra kır dışı sermayenin arazileri satın alması sonucu büyükbaş üretilen hayvan çiftlikleri kurulmuştur. Kurulan çiftlikler sonucunda ürünlerden elde edilen verim artmış, tarımda teknolojik aletlerin kullanımı artmış, çevrede değişim ve dönüşüm yaşanmaya başlamıştır. Yerli halkın bir kısmı kurulan çiftliklerle rekabet edememeye, arazilerini satıp bu çiftliklerde işçi olarak çalışmaya başlamışlardır.

Yıldırım (2021) yaptığı tez çalışmasında, dünyadaki ve Türkiye’deki kırsal alanların geçmişten günümüze geçirdiği değişimleri incelemiştir. İzmir kent çeperinde yer alan Ödemiş ilçesinin geçirdiği dönüşümler incelemiş, konu ile ilgili literatür taraması, arazi çalışması, gözlem ve mülakatlar yapmıştır. Çalışma sonucunda Ödemiş’in tarım arazileri ile çevrili olduğu, bu yüzden ilçenin çevredeki tarım arazilerine doğru yayıldığı, nüfus yoğunluğunun düşük ve orta düzey kırsal bölge olduğu, geçmişteki kendine özgü olan kent dokusunun bozulduğu, müstakil evler yerine çok katlı yapıların inşa edildiği tespit edilmiştir.

Koçdemir (2022) yaptığı tez çalışmasında, İzmir kent çeperindeki kırsal yerleşimlerin kentleşmesi sürecini açıklamayı amaçlamıştır. Bu amaçla İzmir'in Menemen ilçesinin Seyrek Mahallesini çalışma alanı olarak seçmiştir. Farklı ölçeklerde analiz yöntemleri kullanarak mahallenin gelişimini açıklamıştır. Mahallenin yerleşim alanı tarım alanlarına doğru genişlemektedir. Çalışma sonucunda mahallede geleneksel köy merkezi, kırsal nitelikli yerleşme, apartmanlaşma ve kapalı konut siteleri olmak üzere 4 farklı morfolojik alan tespit etmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Günümüzde kent ve kır kavramını birbirinden ayırmak oldukça güçtür. Kente ve kıra ilişkin kavramları tanımlamak için farklı ülkelerde farklı yöntemler ve ölçütler kullanılmaktadır. Yerleşimlerin nüfus, sosyo-ekonomik ve idari yapısı kent ile kır arasındaki farkı ortaya koymada önem taşıyan ölçütler arasındadır.

Kırsal alan (rural area), temel geçim kaynakları tarım ve hayvancılık olan, düşük nüfuslu alanlardır. Keleş kırsal alanı “Üretim etkinlikleri tarıma dayalı olan kırsal nüfusun yaşadığı ve çalıştığı alan” (Keleş, 1980:76) olarak tanımlamıştır. 1924 yılında yayınlanan 442 sayılı Köy Kanunu’na göre nüfusu 2000’den az olan yerleşimler köy yani kır olarak kabul edilmiştir.

Kırsal dönüşüm (rural transformation), kırsal alanlardaki yaşam kalitesinin iyileştirilmesini, sağlık, eğitim ve altyapı yatırımlarının teşvik edilmesini, cinsiyet eşitliğini teşvik edici ve güçlendirici politikaların tasarlanmasını, özellikle güvenlik açığının bulunduğu bölgeler için etkili güvenlik programlarının tasarlanmasını ve uygulanmasını, küçük ölçekli çiftçilerin yenilikçi pazarlara erişimlerinin desteklenmesini ve tüm değer zincirine katılımının sağlanmasını amaçlanmaktadır (Boto ve Fotabong, 2012:5).

Kent (city-urban) kavramı, Yunanca uygarlık anlamına gelen polis kelimesinden türemiş ve farklı dillerde farklı şekilde adlandırılmıştır (Benevolo, 1995:19). İtalyancada citta, Latince de cita, Fransızca da ville, İngilizcede city ya da urban, Almancada staat, Farsçada şehir kenti ifade etmek için kullanılmaktadır (Gültekin, 2017:22). Yahyagil kenti “Nüfusun büyük bölümünün ekonomik faaliyet alanı olarak ticaret, sanayi, yönetim ve hizmetle ilgili işlerle geçimini sağladığı, toplumsal ve kültürel bir örgütlenmenin olduğu yerleşim alanı” (Yahyagil, 1998:105) olarak tanımlamaktadır. 442 sayılı Köy Kanunu’na göre nüfusu 20.000’den fazla olan yerleşimler kent olarak adlandırılmıştır.

Kentleşmenin (urbanization), belirlenmesindeki temel faktörler kent sayısının ve kentte yaşayan nüfus sayısının artmasıdır. Fakat sadece bu iki faktör kentleşmeyi tanımlamak için yeterli değildir. Ekonomik ve sosyal yapıda meydana gelen değişimler de kentleşmeyi tanımlarken kullanılmaktadır. Keleş kentleşmeyi “sanayileşmeye ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında, artan oranda örgütlenme, iş bölümü ve uzmanlaşma yaratan, insanların davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikimi süreci” (Keleş, 1983:6) olarak tanımlanmaktadır.

Kent çekirdeği (urban core), “Yüksek nüfus yoğunluğuna, yol bağlantılarına, konut ve iş merkezlerine sahip alanları” (Balta vd., 2023:186) ifade eder. Kent çekirdeği, kentin en gelişmiş noktası olarak tanımlanabilir. Kent çekirdeğinde nüfus fazladır, ticaret, ekonomik ve kültürel etkinlikler, ulaşım, iletişim ve haberleşme gelişmiştir. İşlek caddelere ve yüksek katlı binalara sahiptir.

Kent çeperi (urban periphery), “Kırsal ve kentsel bölgeler arasında konumlanan, kentsel yapılaşmış alanın kenarında bulunan, kentsel ve kırsal kullanımların birbirine karıştığı ve bazen çatıştığı, karma çeper kullanımlarının bulunduğu dinamik bir geçiş bölgesidir” (Hazar, 2017:136). Kent çeperi genellikle kentsel alanların sınırında yer alan, kentleşme baskısı altındaki düşük yoğunluklu kırsal özelliklere sahip alanlardır. Kent çeperinde yer alan tarım arazilerinin yerleşime ve sanayi faaliyetlerine açılmasıyla birlikte bu alanlar kent özellikleri kazanmaya başlarlar fakat tam anlamıyla kent ile bütünleşmezler.

Kentsel yayılma (urban sprawl), kentlerin fiziksel olarak genişlemesi kentsel yayılma olarak tanımlanmaktadır (European Environment Agency, 2006:6). Kentsel yayılma “plansız, sistematik olmayan, kentin kırsal alanlara doğru büyüdüğü, düşük yoğunluklu, sıçramalı, tek tip arazi kullanımının baskın olduğu, merkezin olanaklarından yararlanamayan bir kentsel gelişmedir” (Çavuş ve Başaran Uysal, 2018:106).

Kentsel yığılma (urban agglomeration), “Bir merkez yerleşim etrafında veya birbirleriyle başta ekonomi olmak üzere yoğun bağlantı içerisinde bulunan yerleşim birimlerinin kentsel birlikteliğini ifade eden bir kavramdır” (Polat, 2016:48). Yüksek nüfus yoğunluğu, yoğun trafik ve dar bir alanda sıklıkla inşa edilmiş çok katlı binalar kentsel yığılmanın belirtilerine örnektir.

Kent çevresi yerleşim alanı (suburb), kent merkezi dışında yer alan, kentsel bölgelere göre daha düşük nüfus yoğunluğuna sahip alanlardır (Balta vd., 2023:186). Kırsal özelliklere sahip bu alanlar, kente yakın olmasından dolayı kentleşmeden etkilenmektedir. Bu alanlarda yaşamlarını sürdüren insanlar kentin ve kırsal olanaklarından aynı anda yararlanabilmektedirler.

Kent çevresi geçiş bölgesi (periphery), “Hem kırsal-tarımsal hem de yoğun kentsel kullanımların bir arada bulunduğu alanları” (Balta vd., 2023:187) ifade eden kavramdır.

İkincil konut (secondary house), “İnsanların tatil yapma-dinlenme-kentsel ortamdan uzaklaşma istemlerinden oluşan rekreasyon amaçlı eylemleri için, genelde kısa süreli konaklama gereksinimlerini karşılayabilecekleri tatil konutunu ifade etmektedir” (Kısa, 1998:1).

Rurbanizasyon (rurbanization), “Kentın kırsala, kırsalın da kente etkisi anlamında bir kentleşme olgusudur” (Türkdoğan, 2007:10). Kentin kırsal alanlar üzerindeki etkileri sonucu, kırsal alanların kentsel özellikler kazanmasıdır.

2.1.Kent Çevresindeki Kırsal Arazilerin Dönüşümü

Dünya nüfusunun hızla artması birçok değişimi ve dönüşümü beraberinde getirmiştir. Bu dönüşümlerden biri de kentleşmedir. Kentleşmenin dört önemli dönüm noktası bulunmaktadır. Birincisi insanların yerleşik hayata geçmesi, ikincisi kentlerin ortaya

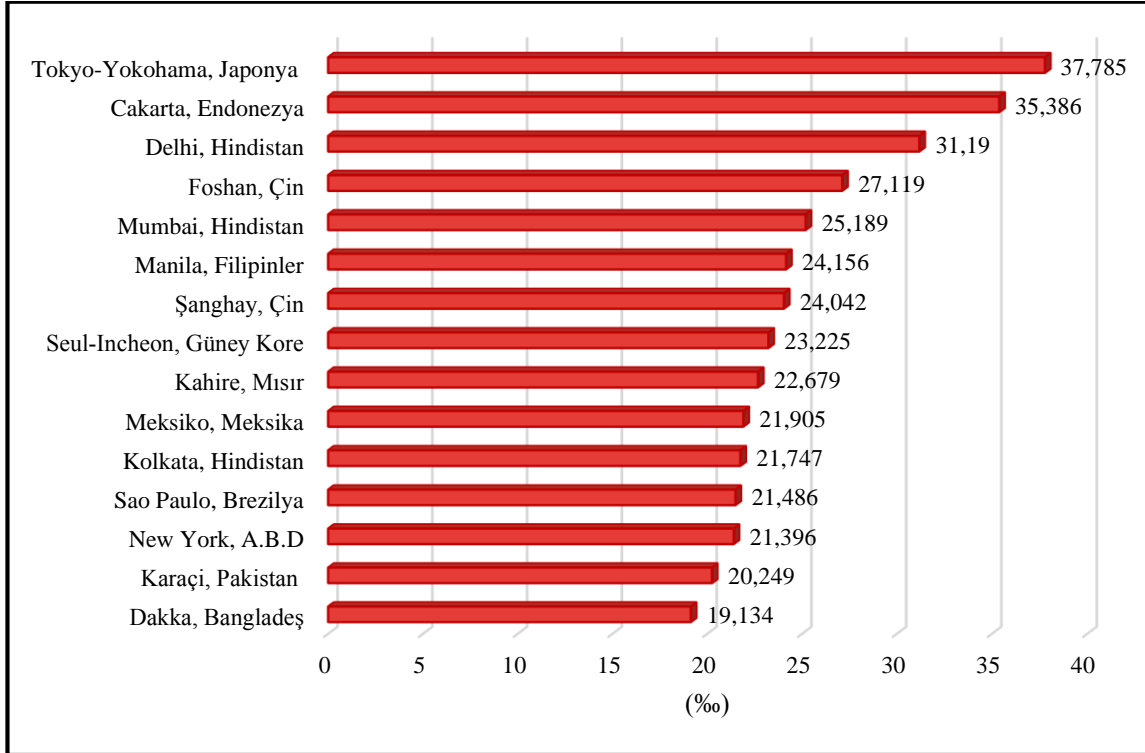
çıkması, üçüncüsü sanayi kentlerinin ortaya çıkması, dördüncüsü ise metropoliten kentlerin ortaya çıkmasıdır (Tekeli, 2011:29).

İnsanın hayvanları evcilleştirmesi, yerleşik hayata ve tarıma geçmesi M.Ö. 8000 yılında meydana gelmiştir. Henüz tarımda uzmanlaşma meydana gelmemiş ve diğer yerleşimlerle ilişkiler gelişmemiştir. Bir kent-kır ayrımı söz konusu olmamakla birlikte bu kentleşmenin ilk dönüm noktasıdır. Kentleşmenin ikinci dönüm noktası ve kentlerin asıl ortaya çıkışı M.Ö. 2500-3000'li yıllara dayanmaktadır. Tarımdan artı ürün elde edilmeye başlanmış, uzak yerlere ticaret başlamış, mesleki uzmanlaşma gerçekleşmiş ve sulamalı tarıma geçilmiştir. Arkeolojik bulgulara göre yüksek nüfuslu kent yerleşimleri Neolitik dönemin sonunda Mezopotamya'da, Mısır'da, Çin'de ve Hindistan'da ekolojik açıdan uygun yerlerde, büyük nehirlerin suladığı verimli alanlarda kurulmuştur. Sanayi Devrimine kadar geçen süreçte kentleşmeyi etkileyen birçok gelişme meydana gelmiştir. Paranın geliştirilmesi, kara ulaşımında tekerlekli araçların kullanılması, deniz ulaşımında yelkenli teknelerin kullanılması, matbaanın bulunması bu gelişmelere örnek olarak gösterilebilir. Yine de tüm bu gelişmeler kent nüfusunun artmasına yetmemiştir. Sanayi Devrimi öncesinde hiçbir ülkede kent nüfusu toplam nüfusun %10'unu geçememiştir (Tekeli, 2011:29-30).

Kentleşmenin üçüncü dönüm noktası Sanayi Devrimi ile başlamıştır. Sanayi Devrimi, 1764 yılında İngiltere'de James Watt'ın, Newcomen'in atmosferik buhar makinesini geliştirmesiyle başlamıştır (Günay, 2002:12). Sanayi Devriminden önce ulaşım ve üretim insan gücüne dayalıydı. Sanayi Devriminden sonra makineli üretime geçilmesiyle insan ve hayvan gücüne olan ihtiyaç azalmıştır. Kır insanının fiziksel güçle yaptığı işlerin makineler ile yapılması kır insanının işsiz kalmasına sebep olmuştur. Kırdaki yaşanan bu işsizlik ve kentlerdeki sanayi faaliyetlerinin doğurduğu yeni iş kollarının insanlara daha çekici gelmesi insanların kentlere göç etmelerine sebep olmuştur. Böylece ilk sanayi kentleri ortaya çıkmıştır. Dünyadaki ilk sanayi kenti Manchester'dır.

Kentleşmenin dördüncü dönüm noktası ise metropoliten kentlerin ortaya çıkışıdır. Metropoliten kentlerin ortaya çıkışı 18. yüzyılın sonlarına ve 19. yüzyılın başlarına dayanmaktadır. Metropol, Metro (ana) ve Polis (kent) kelimelerinden oluşmakta ve anakent

anlamına gelmektedir (Oktay, 2016:52). Metropoller ülkenin, ekonomisi, sanayisi, ticareti, hizmet sektörü, ulaşımı, iletişimi ve altyapısı en gelişmiş olan, siyasi açıdan önemli, nüfus yoğunluğunun fazla olduğu, anakente bağlı alt kentleri bulunan, diğer ülkelerdeki kentlerle iletişim halinde olan kentleridir. Metropollerin yayılım gösterdiği alanlar ise metropoliten alan olarak ifade edilmektedir.

Grafik 2. 2023 yılı dünyada kentsel yığılmanın en fazla olduğu 15 kent

Kaynak: Statista'dan elde edilen verilerle hazırlanmıştır.

2.2. Kentleşmenin Sebepleri

Tarımda meydana gelen değişimlerin kentleşme üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Tarımsal üretimde insan ve hayvan gücü yerine makinelerin kullanılması yani tarımsal mekanizasyona geçiş ile tarım işçisine olan ihtiyaç azalmıştır. Bu sebeple birçok insan iş bulmak amacıyla kentlere göç etmiştir. Bazı ülkelerde kırsal alanlara yapılan yatırımların yetersiz olması, tarımsal üretimin verimsizleşmesi ve zamanla azalması da göçlerin sebeplerindendir.

Kentleşmeyi etkileyen en önemli etmen sanayileşmedir. Belirli konumlara kurulan fabrikaların zamanla gelişmesi ve genişlemesi ile yeni iş kolları ortaya çıkmıştır. Birçok insan bu iş kollarında istihdam edilmektedir. Sanayi faaliyetlerinde iş olanaklarının fazla olması ve yüksek gelir elde etme isteği insanların kentlere göç etmelerine sebep olmaktadır.

Kentlerin gelişim gösterebilmeleri için ulaşım sistemlerinin gelişmiş olması gerekmektedir. İyi bir ulaşım sistemi kent içinde ve kentler arasında hızlı bir ulaşım olanağı sunmaktadır. Ulaşımın gelişmiş olması üretilen ürünlerin hızlı ve kolay taşınmasını sağlamakta, insanların sosyal faaliyetlere ve besin maddelerine ulaşımını kolaylaştırmaktadır. Altyapının gelişmiş olması ise temiz suya, internete, elektriğe ve kanalizasyon hizmetlerine ulaşımı kolaylaştırır. İnsanlar da ulaşımın ve altyapının gelişmiş olduğu kentleri tercih etmekte ve bu kentlere göç etmektedirler.

Kentlerde eğitim ve sağlık hizmetleri hem daha fazladır hem de bu hizmetlere erişim daha kolaydır. İyi okullar, üniversiteler, kütüphaneler ve hastaneler genellikle kentlerde bulunmaktadır. İnsanlar iyi bir eğitim ve sağlık hizmeti almak amacıyla kentlere göç etmektedirler. Ayrıca eğitim seviyesinin yükselmesi, bireylerin dünyaya farklı bir bakış açısı ile bakmalarına ve kişisel ihtiyaçlarını karşılayabileceklerini düşündükleri kentlere doğru göç etmelerine sebep olmaktadır.

Kentlerde bulunan sinemalar, alışveriş merkezleri, spor faaliyetleri, müzeler, sergiler, tiyatrolar ve galeriler insanlara çekici gelmektedir. Özellikle köklü bir tarihe sahip olan kentlerde kültürel etkinliklerin oldukça fazla olduğu görülmektedir. Kentlerde kıra göre daha gelişmiş bir sosyal hizmet ve yardım sistemi bulunmaktadır. İnsanlar bu sosyal ve kültürel olanaklardan faydalanmak amacıyla kentlere göç etmektedirler.

Yaşanan iklim değişikliklerinin tarımsal üretim üzerinde birçok olumsuz etkisi bulunmaktadır. Bu olumsuz etkiler sonucu tarımdan verim elde etmekte zorlanan kır insanı kentlere göç etmektedir. Aynı zamanda meydana gelen doğal afetler ve savaşlar sonucunda insanlar yaşadıkları yerleri terk edip farklı kentlere göç etmek zorunda kalmaktadırlar.

Devletlerin uyguladıkları politikalar veya politikalarda yaptıkları değişiklikler kentleşmeyi etkilemektedir. Kentleşme, göç politikaları, ekonomik politikalar, çevresel politikalar, kentsel planlama politikaları, toplumsal politikalar ve kırsal alan politikaları gibi politikalara göre şekillenebilmektedir.

Kentlerin büyümesinde genellikle göçler büyük rol oynamaktadır. Daha iyi yaşam koşullarında hayatını sürdürmek isteyen kır insanı, kırsala göre daha fazla iş olanağının bulunduğu, altyapının, ulaşımın, eğitimin ve sağlık hizmetlerinin gelişmiş olduğu kentlere doğru göç etmektedir. Bunun yanı sıra kentte meydana gelen doğal nüfus artışının da kentsel büyüme üzerinde etkisi bulunmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki doğal nüfus artışının kentleşme üzerindeki etkileri oldukça fazladır (Uğur ve Aliağaoğlu, 2019:77).

2.3. Türkiye'deki Kırsal Arazilerin Dönüşümü

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğunda nüfusun büyük bir kısmı kırsal alanlarda yaşıyordu. Halkın temel geçim kaynağı tarımdı. Ülkenin yeni kurulmasından dolayı devletin kalkınması ve tarımın gelişmesi adına aşar vergisi kaldırılmış, tarımsal üretim ve yerli ürün kullanımı teşvik edilmiş, çiftçiye kredi olanakları sağlanmıştı. Aynı zamanda sanayi üretimi desteklenmiş ve sanayi hammaddesi olabilecek ürünlerin üretilmesi konusunda üreticilere destek olunmuştur.

Ülkenin kurulduğu ilk yıllarda ulaşım ve iletişim konusunda sıkıntılar yaşanmaktaydı. Ulaşım araçlarının sayısının yetersiz olması ve yolların taş ve topraktan oluşması ulaşımın önünde büyük bir engel oluşturuyordu. Bu da kır ile kent arasındaki bağlantının zorlaşmasına sebep olmaktaydı. Bu eksikliğin giderilmesi için ülkenin her bölgesine demiryolları inşa edilmeye başlanmıştır. Demiryolunun yetersiz kaldığı alanlara karayolu ile ulaşım sağlanmaya çalışılmıştır. Demiryolu ve karayolunun da yetersiz kaldığı noktalarda iletişimin sağlanabilmesi için radyolar kullanılmıştır. Bu sayede insanlar gidip görmeseler dahi farklı kentler ve ülkeler hakkında bilgiler edinebilmişlerdir. II. Dünya Savaşının olduğu yıllarda Türkiye savaşa fiilen girmese dahi zorlu bir ekonomik süreçten

geçmiştir. Bu durum ülkenin ilerlemesine engel olmuştur. Ülke ekonomisinin bir kısmı ve çalışma çağındaki nüfusun büyük bir bölümü savaş için ayrılmıştır. Tarımsal üretimde ciddi düşüşler yaşanmış, ulaşım yollarının yapımında aksamalar meydana gelmiş ve ağır vergiler uygulanmaya başlanmıştır.

II. Dünya Savaşı Avrupa ülkelerini ekonomik olarak fazlasıyla etkilemiştir. Amerika Birleşik Devletleri dışişleri bakanı George Marshall, 1947 yılında Harvard Üniversitesi'nde savaştan etkilenen ülkeler ile ilgili bir konuşma yapmış ve Avrupa ülkelerine yardım edebileceklerinden bahsetmiştir (Şenel Uzunkaya, 2019:177). Bu konuşmanın ardından yapılacak yardım planının adı Marshall Planı olarak anılmıştır. Bu plan kapsamında 16 ülkeye, 15 milyar dolardan fazla yardım yapılmıştır. Türkiye'de bu plandan yararlanmak için Amerika Birleşik Devletleri'ne talepte bulunmuştur. Yapılan talep Amerika Birleşik Devletleri tarafından reddedilmiştir. Türkiye bu ret kararının ardından tekrar Amerika Birleşik Devletleri'ne başvurmuş ve bu başvuru kabul edilmiştir. Türkiye, 1948-1951 yılları arasında Marshall Planı kapsamında Amerika Birleşik Devletleri'nden 62 milyon doların üzerinde hibe ve 72 milyon dolar kredi almıştır (Şenel Uzunkaya, 2019:180). Yapılan yardımlar ile tarım aletleri ve traktörler alınmış, karayolları yapılmaya devam edilmiştir. Tarımda makineleşme ile tarımsal üretimde bir atış yakalanmış fakat insan gücüne olan ihtiyaç azalmıştır. Ulaşımın da gelişmesiyle birlikte bu durum kır insanının kentlere doğru göç etmelerine sebep olmuştur. Türkiye'de kentleşme olgusunun temelinde tarımda makineleşme yatmaktadır. Türkiye'de kentleşmeyi üç dönemde inceleyebiliriz.

2.3.1. 1923-1950 Dönemi

Bu dönemde ülke yeni kurulduğu için ve savaştan çıktığı için Türkiye nüfusu azdır. Savaşlarda kaybedilen nüfusun yerini doldurmak amacıyla bu dönemde nüfusu arttırmaya yönelik politikalar uygulanmıştır. Doğumların artırılması ve ölümlerin azaltılması amacıyla nüfus politikaları oluşturulmuş ve uygulanmaya başlanmıştır. Uygulanan politikalar sonuç vermiş, doğum oranları ve Türkiye nüfusu artmaya başlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nde ilk nüfus sayımı 1927 yılında yapılmıştır. 1927 sayımında Türkiye nüfusu 13.648.270 çıkmıştır (TÜİK, 2023). Bu nüfusun %75,8'i kırdaki, %24,2'si kentlerde yaşamaktadır (Tablo 1). Bu

dönemde kentleşme hızı oldukça yavaştır. Bu oranlar 1950 yılında kadar fazla değişiklik göstermemiştir. Belediyelerin imar çalışmalarını desteklemek amacıyla 1933 yılında Belediyeler Bankası kurulmuştur. Fakat bu banka yalnızca belediyelere yönelik hizmetler verdiği için artan nüfusun ve kentleşmenin ihtiyacını karşılayamamıştır. Bu yüzden 1945 yılında 4759 sayılı kanun ile İller Bankası kurulmuştur (İller Bankası, 2020). Böylece kentsel planlama ve altyapı ile ilgili hizmetleri planlayan ve geliştiren ve bu hizmetlerin maddi olarak desteklenmesini sağlayan bir kurum ortaya çıkmıştır.

Tablo 1

Türkiye'nin 1927-1950 yılları arasındaki kent ve kırsal nüfusu ve toplam nüfusa oranları

Sayım Yılı	Kentsel Nüfus Oranı (%)	Kent nüfusu	Kırsal Nüfus Oranı (%)	Kırsal nüfusu	Toplam Nüfus
1927	24,2	3.305.879	75,8	10.342.391	13.648.270
1935	23,5	3.802.642	76,5	12.355.376	16.158.018
1940	24,4	4.346.249	75,6	13.474.701	17.820.950
1945	24,9	4.687.102	75,1	14.103.072	18.790.174
1950	25,0	5.244.337	75,0	15.702.851	20.947.188

Kaynak: TÜİK'ten elde edilen verilerle hazırlanmıştır.

2.3.2. 1950-1980 Dönemi

II. Dünya Savaşından sonra Türkiye siyasetinde önemli değişiklikler meydana gelmiş, çok partili hayata geçilmiştir. Ülke ekonomisini geliştirecek planlar yapılmıştır. Tarımsal üretim de bu planlardan etkilenmiştir. Tarımda makineleşmeye geçilmiştir. Kırdan kente olan göçlerin temel sebebi tarımda traktör kullanımındır. O dönemde Türkiye'deki traktörler ithal edilmekteydi. Özellikle 1950 yılından sonra traktör ithalatının hız kazandığı görülmektedir. 1945 yılında 1156 olan traktör sayısı 1952 yılında 31.417'e yükselmiştir (Yılmaz ve Çiftçi, 2011:259; İnci, 2022:147). 1955 yılına gelindiğinde Ankara'da traktör fabrikası kurulmuştur. Bu fabrikada 1955-1960 yılları arasında 1833 adet traktör üretilmiştir (İnci, 2022:147). Karayolu ulaşımının iyileştirilmesine yoğunlaşılmıştır. Demiryollarının ve

karayollarının gelişimi sanayinin de gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Kentlerin çevrelerine fabrikalar kurulmuştur.

1950-1980 yıllarının kentsel ve kırsal nüfus oranına bakıldığında ciddi bir artışın sözü konusu olduğu görülmektedir. İlk önemli değişim 1960'lı yıllarda gerçekleşmiştir. 1950 yılında %25 olan kentsel nüfus oranı, 1960 yılında %31,9'a yükselmiştir. Bu oran 1980 yılında ise %43,9'a ulaşmıştır. Kırsal nüfus oranlarına bakıldığında ise 1950 yılında %75 olan kırsal nüfus oranının 1960 yılında %68,1'e, 1970 yılında %61,5'e, 1980 yılında %56,1'e gerilediği görülmektedir (Tablo 2).

Tablo 2

Türkiye'nin 1950-1980 yılları arasındaki kent ve kır nüfusu ve toplam nüfusa oranları

Sayım Yılı	Kentsel Nüfus Oranı (%)	Kent Nüfusu	Kırsal Nüfus Oranı (%)	Kır Nüfusu	Toplam Nüfus
1950	25,0	5.244.337	75,0	15.702.851	20.947.188
1955	28,8	6.927.343	71,2	17.137.420	24.064.763
1960	31,9	8.859.731	68,1	18.895.089	27.754.820
1965	34,4	10.805.817	65,6	20.585.604	31.391.421
1970	38,5	13.691.101	61,5	21.914.075	35.605.176
1975	41,8	16.869.068	58,2	23.478.651	40.347.719
1980	43,9	19.645.007	56,1	25.091.950	44.736.957

Kaynak: TÜİK'ten elde edilen verilerle hazırlanmıştır.

Kentlere yapılan göçlerle birlikte barınma sorunu ortaya çıkmıştır. Göçmenlerin ihtiyacını karşılayacak sayıda konutun bulunmaması, II. Dünya Savaşından dolayı konut yapımına kaynak ayrılamaması, mevcut konutların satın alınmasının zor olması göçmenlerin gecekondulaşmalarına sebep olmuştur (Yılmaz ve Çiftçi, 2011:260). Gecekondulaşma sorunu Türkiye'de II. Dünya Savaşının sonlarına doğru ortaya çıkmıştır. 1966 yılında 775 sayılı Gecekondulaşma Kanunu çıkarılmıştır. Kanun var olan gecekonduların düzenlenmesini,

yeni gecekondu yapımının önlenmesini ve konu ile ilgili alınması gereken önlemleri kapsamaktadır (RG, 30.07.1966, s.12362).

1950-1980 döneminde gerçekleşen kentleşme hareketlerini, 1923-1950 döneminden ayıran en önemli özellik, kentlerin doğal nüfus artışından ziyade kırsal alandan kentlere yapılan göçler sonucunda büyümeleridir (Işık, 2005:62). Yaşanan göçlerden en fazla etkilenen kentlerin nüfusu hızla artmış, bunun yanında bazı yerleşimler kent kimliği kazanmıştır. Nüfusun artması, sanayi faaliyetlerinin hız kazanması, ulaşımın kolaylaşması, araç sayısının artmaya başlaması, altyapı ve üstyapı sorunlarına, gürültü ve hava kirliliğinin oluşmasına sebep olmuştur. Gecekondulaşma ile düzensiz bir kent yapısı ortaya çıkmıştır. Kırdan kente göç eden nüfusun bazı durumlarda kent yaşantısına ayak uydurmada zorlandığı görülmektedir.

2.3.3. 1980 ve Sonrası

Kentleşme hareketleri 1970-1980 yılları arasında yavaşlama eğilimindeyken 1980 yılından sonra tekrar hız kazanmıştır (Işık, 2005:64). 1980 yılında 19.645.007 olan kent nüfusu toplam nüfusun %43,9'unu oluşturuyordu. 1985 yılına gelindiğinde bu oran 26.865.757 nüfus ile %53'e çıkmış ve Türkiye tarihinde ilk defa kent nüfusu kır nüfusunun önüne geçmiştir (Tablo 3). Bu artışın birçok sebebi bulunmaktadır. Teknolojinin, turizmin, sanayinin, ticaretin ve hizmet sektörünün gelişmesi, yeni iş kollarının ortaya çıkması kenti çekici kılan faktörlerdendir. Kent nüfusunu artıran sebeplerden bir diğeri yönetmelikte yapılan değişimlerdir. 1984 yılında ilan edilen 3030 sayılı "Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun" ile büyükşehir belediyeleri kurulmuştur. Kanuna göre "Belediye sınırları içinde birden fazla ilçe bulunan şehirler" (RG, 09.07.1984, s. 18453) büyükşehir belediyesi olarak tanımlanmıştır. Kurulan ilk büyükşehir belediyeleri İstanbul, Ankara ve İzmir'dir. 2000 yılına kadar geçen süreçte bu üç il dışında 13 yeni büyükşehir belediyesi kurulmuştur. Bunlar; Adana, Bursa, Gaziantep, Konya, Kayseri, Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Kocaeli, Mersin, Samsun ve Sakarya'dır (RG, 19.06.1986, s. 19139; RG, 27.06.1987, s. 19500; RG, 14.12.1988, s. 20019; RG, 09.09.1993, s. 21693; RG, 06.03.2000, s. 23985).

Birden fazla ilçesi bulunan şehirleri büyükşehir kabul eden 3030 sayılı kanun 2004 yılında kaldırılmıştır. Bunun yerine 5216 sayılı “Büyükşehir Belediyesi Kanunu” çıkarılmıştır. Bu kanunda “Toplam nüfusu 750.000’den fazla olan illerin il belediyeleri kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülebilir” (RG, 23.07.2004, s. 25531) ifadesi yer almaktadır.

Tablo 3

Türkiye’nin 1980-2022 yılları arasındaki kent ve kır nüfusu ve toplam nüfusa oranları

Sayım Yılı	Kentsel Nüfus Oranı (%)	Kent Nüfusu	Kırsal Nüfus Oranı (%)	Kır Nüfusu	Toplam Nüfus
1980	43,9	19.645.007	56,1	25.091.950	44.736.957
1985	53	26.865.757	47	23.798.701	50.664.458
1990	59	33.326.351	41	23.146.684	56.473.035
2000	64,9	44.006.274	35,1	23.797.653	67.803.927
2007	70,5	49.747.859	29,5	20.838.397	70.586.256
2008	75	53.611.723	25	17.905.377	71.517.100
2009	75,5	54.807.219	24,5	17.754.093	72.561.312
2010	76,3	56.222.356	23,7	17.500.632	73.722.988
2011	76,8	57.385.706	23,2	17.338.563	74.724.269
2012	77,3	58.448.431	22,7	17.178.953	75.627.384
2013	91,3	70.034.413	8,7	6.633.451	76.667.864
2014	91,8	71.286.182	8,2	6.409.722	77.695.904
2015	92,1	72.523.134	7,9	6.217.919	78.741.053
2016	92,3	73.671.748	7,7	6.143.123	79.814.871
2017	92,5	74.761.132	7,5	6.049.393	80.810.525
2018	92,3	75.666.497	7,7	6.337.385	82.003.882
2019	92,8	77.151.280	7,2	6.003.717	83.154.997
2020	93	77.736.041	7	5.878.321	83.614.362
2021	93,2	78.908.631	6,8	5.771.642	84.680.273
2022	93,4	79.613.279	6,6	5.666.274	85.279.553

Kaynak: TÜİK’ten elde edilen verilerle hazırlanmıştır.

Yönetmelikte yapılan bir diğer değişiklik Nüfus Hizmetleri Kanunu’nun çıkarılmasıdır. Türkiye’de nüfus sayımları, 1935 yılından 1990 yılına kadar beşer yıl arayla yapılmaktaydı. 2006 yılında 5490 sayılı “Nüfus Hizmetleri Kanunu” çıkarılmıştır. Kanunun amacı “Kişinin doğumundan ölümüne kadar kişisel ve medenî durumuna, uyrukluğuna ve bunlarda meydana gelebilecek değişikliklere ait doğal ve hukukî olayların belirlenip saptanması, bu amaçla düzenlenmiş kütüklere yazılması, elektronik ortamda ulusal adres

veri tabanının oluşturulması, nüfus kayıtları ile adres bilgilerinin ilişkilendirilmesini sağlamaktır” (RG, 29.04.2006, s. 26153). Bu kanun sayesinde tek tek görüşme yapılmadan, sağlıklı bir nüfus sayımı gerçekleştirilebilmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda 2007 yılında Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) kurulmuştur. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi’ne geçişin gerçekleştiği yılda Türkiye nüfusu 70.586.256’ydı. Bu nüfusun %70,5’i kentlerde, %29,5’i kırsalda yaşıyordu.

2012 yılına gelindiğinde Bütünşehir Yasası olarak da adlandırılan, 6360 sayılı “On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” çıkarılmıştır. Nüfusu 750.000’in üzerinde olan iller büyükşehir sayılmıştır. Bu kanun kapsamına on üç yeni il (Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van) büyükşehir belediyesine dönüşmüştür (RG, 06.12.2012, s. 28489). 2013 yılında bu kanun düzenlenerek 6447 sayılı “On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” yayınlanmıştır. Bu kanuna göre Ordu da büyükşehir belediyesi olarak kabul edilmiştir. Toplam büyükşehir belediyesi sayısı 30’a çıkmıştır. 6360 sayılı kanunun birinci maddesi üçüncü fıkrasına göre “Birinci ve ikinci fıkrada sayılan illere bağlı ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı buldukları ilçenin belediyesine katılmıştır” (RG, 06.12.2012, s. 28489). Bu kanunla büyükşehir belediyelerine bağlı köylerin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak adlandırılmış, köy muhtarları mahalle muhtarı olmuşlardır. Böylelikle büyükşehir belediyelerinin köy ve kent sınırı ortadan kalkmıştır. Büyükşehir belediyelerinde bulunan köylerin kent statüsüne yükselmesi nüfusun büyük bir kısmının kent nüfusuna dahil olmasını sağlamıştır. 2012 yılında %77,3 olan kentsel nüfus oranı, bu kanundan sonra 2013 yılında %91,3’e yükselmiştir. Aynı şekilde 2012 yılında %22,7 olan kırsal nüfus oranı, 2013 yılında %8,7’ye gerilemiştir. Günümüzde bu oran gerilemeye devam etmektedir. 2022 yılı verilerine göre Türkiye kentsel nüfus oranı %93,4, kırsal nüfus oranı %6,6’dır.

Tablo 4

Türkiye mülki idare bölümleri ve belediye sayıları

İl Sayısı:	81	Büyükşehir Belediyesi Sayısı:	30
İlçe Sayısı:	922	İl Belediyesi Sayısı:	51
Mahalle Sayısı:	32204	Büyükşehir İlçe Belediyesi Sayısı:	519
Köy Sayısı:	18290	İlçe Belediyesi Sayısı:	403
Bağlı Sayısı:	23829	Belde Belediyesi Sayısı:	390
		Toplam Belediye Sayısı	1393

Kaynak: İçişleri Bakanlığı, 2011.

Bütünşehir Yasası ile köylerin kent kimliği kazanması ekonomik, siyasal, sosyal, kültürel ve mekânsal anlamda bazı olumlu ve olumsuz sonuçları ortaya çıkarmıştır. Kıra ve kente aynı hizmetlerin götürülmesi, altyapının, ulaşımın ve haberleşmenin iyileştirilmesi, olumlu sonuçlara örnek verilebilir. Kırsal ihtiyaçlarının eskisi kadar hızlı karşılanamaması, köylünün kendi kararlarını vermelerinden uzaklaşması ve daha merkezi bir karar mekanizmasına bağlanması ise olumsuz sonuçlara örnek olarak gösterilebilir (Hazar, 2017:138).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ/MATERYAL YÖNTEM

3.1. Veri

Çalışma alanını oluşturan dört köyün değişimini ortaya koymak amacıyla öncelikle konu ile ilgili kapsamlı literatür taraması yapılmıştır. Literatür taramasından çalışma konusunu aynı mekânsal ölçekte ele alan herhangi bir çalışma yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Coğrafya alan yazını dışındaki bilim dalları tarafından yayımlanan eserlerin de çalışmamıza büyük katkıları olmuştur. Coğrafya dışında konuyu ele alan diğer bilim dallarına ait kitaplardan, makalelerden, lisansüstü tezlerden, çeşitli bilimsel toplantıların bildiri kitaplarından yararlanılmıştır. Güncel bilgilere ulaşmak amacıyla kapsamlı şekilde internet taraması yapılmıştır.

Çalışmayı destekleyecek istatistiklere farklı resmi kurumlardan ulaşılmıştır. Bunun dışında kitaplardan, tezlerden, makalelerden, raporlardan ve internet kaynaklarından veriler elde edilmiştir. Tezler YÖK Tez Merkezi'nden, makaleler Google Scholar'dan elde edilmiştir. Dünya kentleşme oranları Our World in Data'dan, Türkiye, Çanakkale ve çalışma alanındaki köylerin nüfusları TÜİK Genel Nüfus Sayımları'ndan ve Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'nden elde edilmiştir. Çanakkale'nin sosyo-ekonomik yapısına ilişkin veriler TÜİK'ten, briefing raporlarından ve çevre durum raporlarından, Çanakkale'nin iklim verileri Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden elde edilmiştir. Çalışmada yer alan haritaların verileri HGM Atlas Küre, Humdata, CORINE ve Google Earth'den elde edilmiştir. Çalışma alanı ile ilgili bazı nicel ve nitel veriler köy halkı, köy muhtarları ve gayrimenkul danışmanlarıyla gerçekleştirilen mülakatlardan elde edilmiştir. Saha çalışmalarıyla destekli gerçekleştirilen görüşmeler, görüşmecilerin bilgisi ve onayı çerçevesinde bazen ses kaydı alınarak bazen de yarı yapılandırılmış mülakat yöntemiyle sorulan sorulara alınan yanıtların not edilmesi suretiyle elde edilmiştir.

3.2. Yöntem

Üç çeşit araştırma yaklaşımı bulunmaktadır. Bunlar; nitel araştırma yöntemi, nicel araştırma yöntemi ve karma yöntem araştırmasıdır. Nitel araştırma yöntemi, sosyal ya da beşeri bir soruna kişilerin veya grupların atfettiği anlamları keşfetme ve anlamaya yönelik bir yaklaşım iken nicel araştırma yöntemi, değişkenler arasındaki ilişkisi inceler ve nesnel kuramları test eder. Karma yöntem araştırması ise, farklı araştırma desenlerinin birlikte kullanıldığı, nitel ve nicel verilerin toplandığı ve bu iki veri türünün birleştirilerek analiz edildiği bir araştırma yaklaşımıdır (Creswell, 2017:4). Bu tez çalışmasında nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Nitel araştırma yönteminde araştırmacılar, araştırmanın konusu ile ilgili verileri katılımcıların yaşadığı fiziksel ortamda insanlarla doğrudan konuşarak ve insanların buldukları ortamdaki davranışlarını gözlemleyerek elde ederler. Yani tek bir kaynaktan veri toplamazlar, mülakat, gözlem, doküman inceleme ve sesli-görsel gibi yöntemler kullanırlar (Creswell, 2017:185). Bu çalışmada veriler doküman inceleme, gözlem ve yarı yapılandırılmış mülakatlarla elde edilmiştir.

Yarı yapılandırılmış mülakatta araştırmacı konu ile ilgili açık uçlu soruları önceden hazırlar. Sorular genellikle katılımcılara sistematik ve tutarlı bir şekilde, bazen de sırası değiştirilerek sorulur. Aynı zamanda araştırmacıya konu dışına çıkma özgürlüğü de tanınır. Araştırmacı, sorular ile ilgili açıklamalar yapabilir, görüşme sırasında konu ile ilgili yeni sorular ekleyebilir (Lune ve Berg, 2017:68-69). Mülakatlar Sarıcaeli köyü muhtarı, Kalabaklı köyü muhtarı, Çınarlı köyü muhtarı ve Erenköy muhtarı ile gerçekleştirilmiştir (Tablo 5). Mülakatlar 10-15-20-21 Kasım 2023 tarihlerinde yüz yüze gerçekleştirilmiş ve her mülakat yaklaşık bir saat sürmüştür. Verilerin daha sağlıklı elde edilmesi adına yapılan mülakatlar muhtarlardan izin alınarak ses kaydına alınmıştır. Mülakat sırasında ses kaydının yanı sıra notlar da alınmıştır. Alınan ses kayıtları daha sonra tek tek dinlenerek yazıya çevrilmiş ve toplamda 23 sayfalık bir mülakat sonucu ortaya çıkmıştır. Gerekli görülen veriler ayıklanarak teze eklenmiştir. Gerçekleştirilen mülakatlar için bir soru havuzu oluşturulmuştur. Konunun uzmanlarına danışılarak çalışmaya en uygun olan 25 soru bu soru havuzundan seçilmiştir. Muhtarlara yönelik hazırlanan mülakat formu 25 sorudan ve toplumsal/kültürel yapıya yönelik sorular, ekonomik yapıya yönelik sorular, altyapıya yönelik sorular ve mekânsal/çevresel değişime yönelik sorular olmak üzere dört ana

başlıktan oluşmaktadır. Muhtarlarla yapılan mülakatların sonucu SWOT analizi ile incelenmiştir.

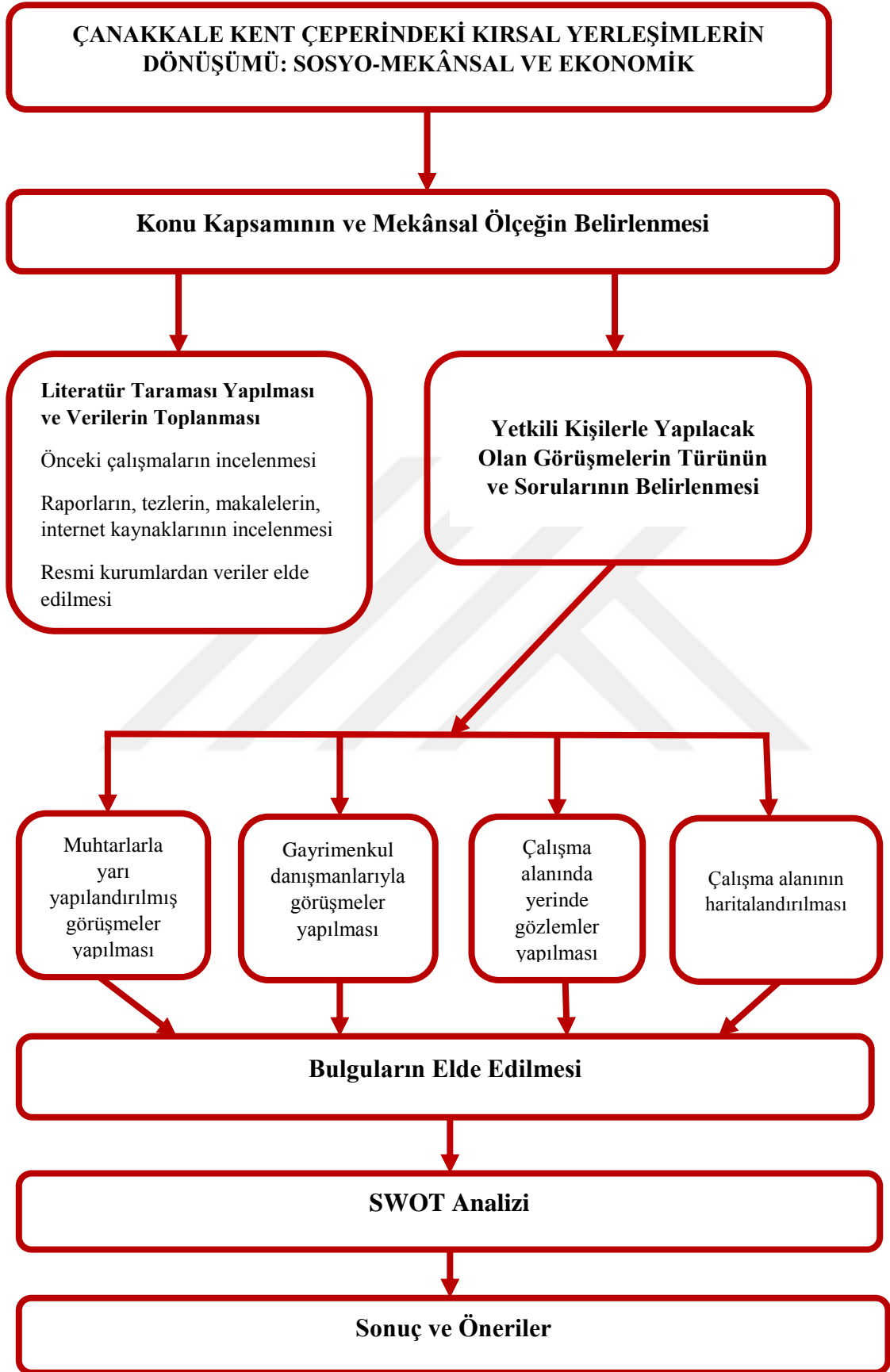
Köylerin güçlü ve zayıf yönlerini, fırsatlarını ve tehditlerinin belirlemek amacıyla kurumsal yapıdaki üç tane gayrimenkul danışmanı ile görüşülerek SWOT analizi yapılmıştır. Gayrimenkul danışmanları ile görüşme yapılmadan önce randevu alınmıştır. Yapılan görüşmeler 2023 Aralık ayının son iki haftasında ve gayrimenkul danışmanlarının ofislerinde yüz yüze gerçekleştirilmiştir. SWOT Analizi “incelenen kuruluşun; tekniğin, sürecin veya durumun güçlü ve zayıf yönlerini belirlemekte ve dış çevreden kaynaklanan fırsat ve tehditleri saptamakta kullanılan bir tekniktir” (Gürlek, 2002:2). SWOT, İngilizce strengths (güçlü yönler), weaknesses (zayıf yönler), opportunities (fırsatlar) ve threats (tehditler) kelimelerinin baş harflerinin birleştirilmesiyle oluşmuştur. SWOT analizinin Türkçe karşılığı GZFT analizidir. Güçlü ve zayıf yönler içsel faktörleri, fırsatlar ve tehditler dışsal faktörleri belirtir.

Çalışma alanına giderek yerinde gözlemler yapılmış ve fotoğraflar çekilmiştir. TÜİK’ten, Meteoroloji Genel Müdürlüğü’nden, Our World in Data’dan, briefing raporlarından ve çevre durum raporlarından elde edilen veriler kullanılarak grafikler ve tablolar oluşturulmuştur. Çalışma alanı ile ilgili haritalar, HGM Atlas Küre, Humdata, CORINE ve Google Earth verileri kullanılarak ArcGIS 10.5 programı ile hazırlanmıştır.

Tablo 5

Muhtarların demografik verileri

	Sarıcaeli Köyü Muhtarı	Kalabalıklı Köyü Muhtarı	Çınarlı Köyü Muhtarı	Erenköy Muhtarı
Yaş	58	45	58	47
Eğitim	İlkokul	İlkokul	Lise	Lise
Meslek	Çiftçi	Çiftçi	Emekli-Ticaret	Esnaf

Şekil 1. Yöntem akış şeması

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. Çanakkale İlinin Genel Coğrafi Özellikleri

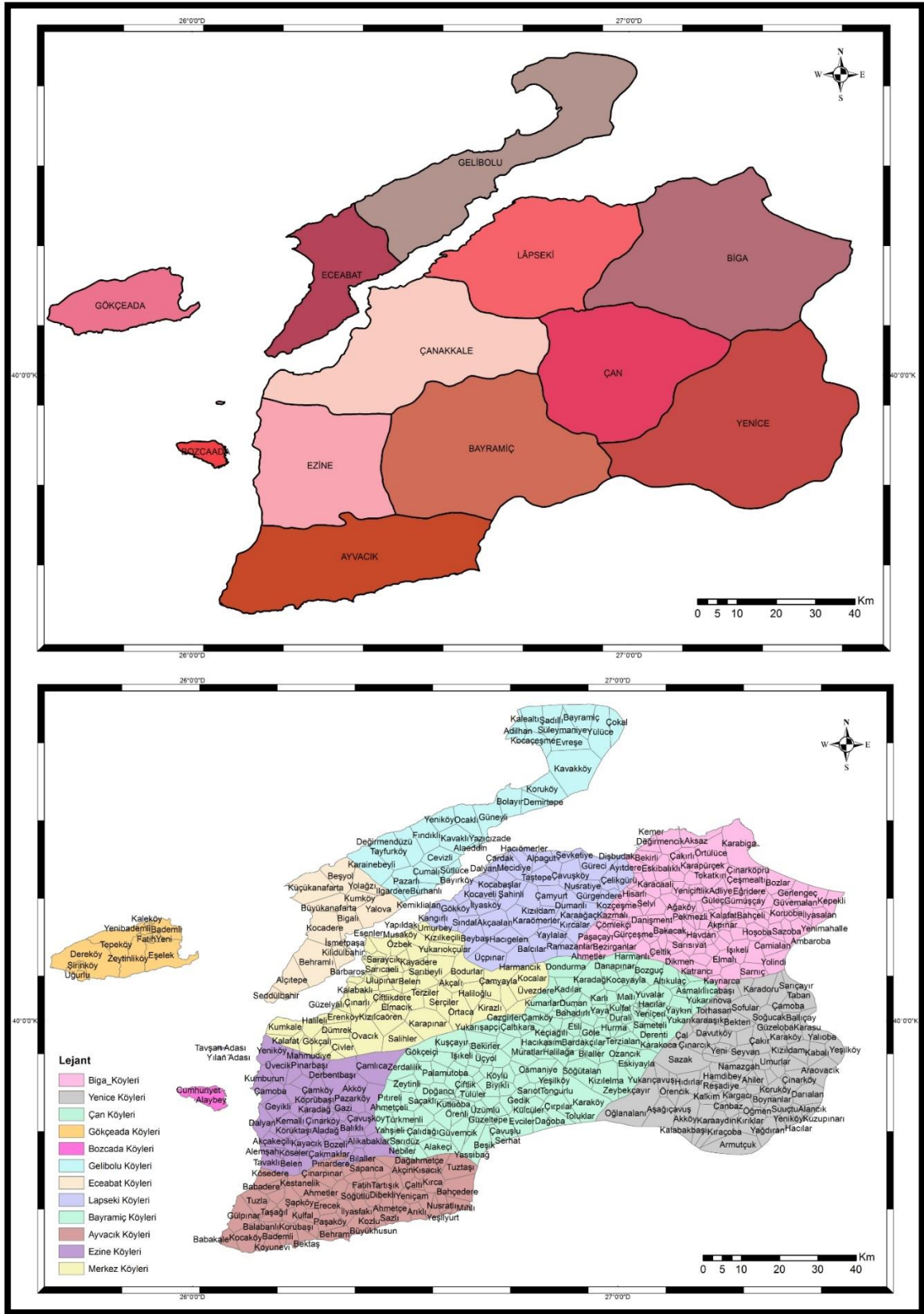
Çanakkale ili 25° 40' - 27° 30' doğu boylamları ile 39° 27' - 40° 45' kuzey enlemleri arasında yer almaktadır. Hem Asya hem de Avrupa kıtasında toprakları bulunan ilin yüzölçümü 9933 km²'dir. Asya ve Avrupa'yı birbirinden ayıran Çanakkale Boğazı'na sahiptir. Marmara ve Ege Denizi'ne kıyısı bulunan ilin toplam kıyı uzunluğu 671 km'dir. İlin sınır komşuları Balıkesir, Edirne ve Tekirdağ'dır. Türkiye'nin en batı noktası olan Avlaka Burnu (İncirburnu - İnce Burun) il sınırları içerisinde yer almaktadır (Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Brifing Raporu, 2022:5). Çanakkale'nin merkez ilçe dahil 12 ilçesi, 11 beldesi, 83 mahallesi ve 575 köyü bulunmaktadır (Tablo 6 - Harita 2).

Tablo 6

Çanakkale mülki idare bölümleri ve nüfus verileri

İlçeler	İlçe	Belde	Mahalle	Köy	Nüfus (2022)	Doğum Sayısı (2022)
Ayvacık	1	1	6	64	10.284	267
Bayramiç	1	0	4	75	15.892	195
Biga	1	2	15	108	58.505	861
Bozcaada	1	0	2	0	3120	14
Çan	1	1	9	65	31.156	61
Eceabat	1	0	2	12	5665	316
Ezine	1	1	8	48	14.907	384
Gelibolu	1	2	10	26	31.507	121
Gökçeada	1	0	5	9	7479	263
Lapseki	1	2	6	40	15.593	1538
Merkez	0	1	10	52	143.675	192
Yenice	1	1	6	76	8243	375
Toplam	11	11	83	575	346.026	4587

Kaynak: İçişleri Bakanlığı ve 2022 yılı TÜİK verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Harita 2. Çanakkale ilçeler ve köyler haritası

Kaynak: HGM ve Corine verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

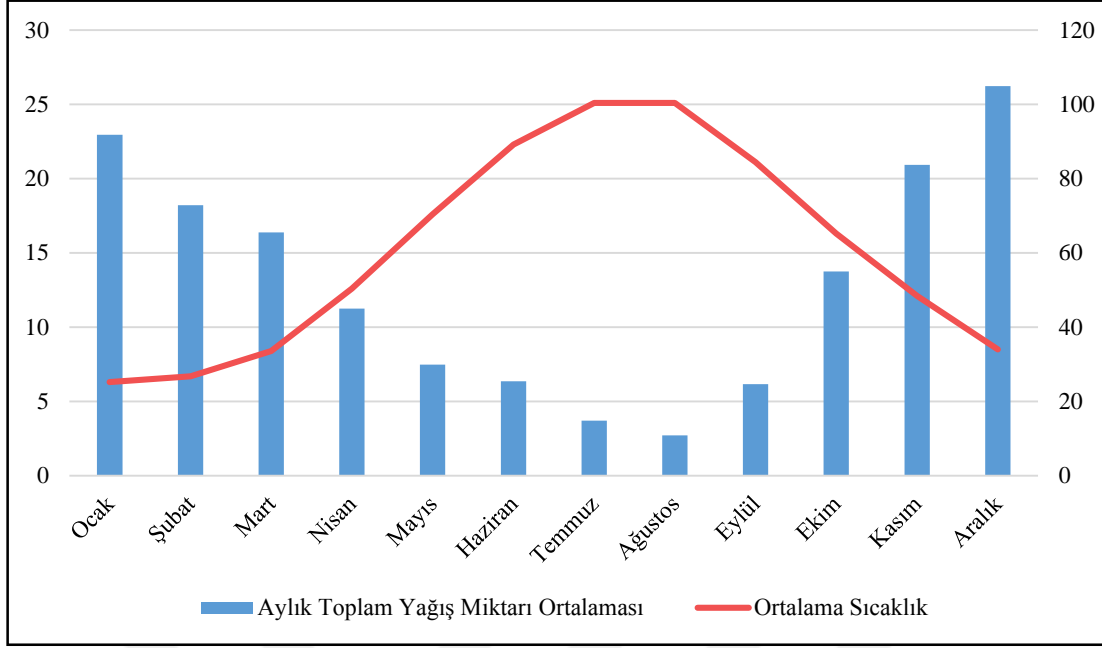
4.1.1. Genel Fiziki Coğrafya Özellikleri

Çanakkale bulunduğu konum sebebiyle geçiş iklimi özelliklerini taşır. İlin Ege kıyılarında Akdeniz iklimi belirgin olsa da Güney Marmara kısmında Marmara iklimi daha belirgindir (Koç, 2004:70). 1929-2022 yılları arasındaki meteorolojik veriler incelendiğinde en yüksek sıcaklığın 39.7 °C (1 Ağustos 2021), en düşük sıcaklığın -11.5 °C (2 Şubat 1929), ortalama sıcaklığın 15.2 °C, ortalama yağışlı gün sayısının 84.1 olduğu görülmektedir (Tablo 7).

Tablo 7
Çanakkale ili 1929-2022 yılları ortalama sıcaklık değerleri

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ortalama Sıcaklık (°C)	6.3	6.7	8.4	12.6	17.6	22.3	25.1	25.1	21.1	16.3	12.1	8.5	15.2
Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C)	9.6	10.3	12.5	17.3	22.7	27.8	30.8	30.7	26.4	20.8	16.0	11.8	19.7
Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C)	3.2	3.4	4.7	8.3	12.7	16.6	19.4	19.6	16.1	12.2	8.6	5.4	10.8
Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	3.2	4.4	5.3	7.3	9.1	10.9	11.9	11.2	9.0	6.4	4.3	3.1	7.2
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	12.40	10.43	9.73	7.88	5.59	4.13	1.72	1.35	3.28	6.42	8.80	12.32	84.1
Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması (mm)	91.8	72.8	65.5	45.0	29.9	25.4	14.8	10.9	24.7	55.0	83.7	104.9	624.4
En Yüksek Sıcaklık (°C)	20.6	21.3	27.3	30.8	38.9	38.5	39.1	39.7	35.9	31.8	26.2	22.9	39.7
En Düşük Sıcaklık (°C)	-11.0	-11.5	-8.5	-1.6	2.3	6.6	11.2	9.4	5.9	0.4	-7.0	-10.5	-11.5

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2023.

Grafik 3. Çanakkale ili 1929-2022 yılları ortalama sıcaklık (°C) ve aylık toplam yağış miktarı ortalaması (mm)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2023.

İle en yüksek kar 63 cm ile 26 Ocak 2006 tarihinde, günlük toplam en yüksek yağış 137.8 mm ile 5 Kasım 1956 tarihinde yağmıştır. Çanakkale’de yılın büyük bir çoğunluğu rüzgârlı geçmektedir. Hakim rüzgar yönü kuzey rüzgarları, en çok esen rüzgârlar ise kible, lodos, poyraz ve yıldızdır. 2022 yılında toplam 480.7 mm yağış yağmıştır. En yüksek sıcaklık 36.1 °C ile Ağustos ayında, en düşük sıcaklık -3.0 °C ile Mart ayında ölçülmüştür. En fazla yağış 123.9 mm ile Şubat ayında, en düşük yağış 0.6 mm ile Ekim ayında yağmıştır (Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Brifing Raporu, 2022:8).

Çanakkale ve çevresinin farklı jeolojik dönemlerde, metamorfik kayalardan, ofiyolitlerden, neojen havza çökellerinden ve magmatik kayalardan oluştuğu görülmektedir. Biga Yarımadası’nın temelini Paleozoikteki yaşlı metamorfik kayalar oluşturur. Bu kayalar zamanla basınca ve yüksek ısıya maruz kalarak değişime uğramıştır (Büyüksaraç vd., 2023:389; Koç, 2004:18). Metamorfik kayaların üzerinde Triyas dönemine ait tektonostratigrafik birimlerden oluşan Karakaya kompleksi bulunmaktadır. Üst Kratesede karmaşık ve düzensiz bir yapıya sahip Çetmi Ofiyolit Melanjı yer almaktadır. Bu

melan spilit, serpantin, radyolarit, grovak ve doleritten oluşmuştur (Büyüksaraç vd., 2023:389; Okay vd., 1990:87). Çanakkale ve çevresinin şekillenmesinde tektonik hareketler etkili olmuştur. Kent deprem kuşağında yer almış ve zaman içerisinde birçok depreme tanıklık etmiştir. Çanakkale ve çevresinde bulunan önemli deprem bölgeleri Kuzey Anadolu Fay Zonu, Yenice-Gönen Fay Zonu ve Ganos Fayı'dır (Büyüksaraç vd., 2023:389).

Çanakkale'nin en yüksek dağı 1774 m ile Kaz Dağı'dır. Çanakkale'nin ovaları Kumkale Ovası, Ezine Ovası, Bayramiç Ovası, Biga ve Karabiga Ovaları, Sarıçay Ovası, Agonya (Yenice- Hamdibey- Kalkım) Ovası, Umurbey Ovası, Kavak Ovası, Cumalı Ovası, Kilye Ovası, Yalova Ovası ve Piren Ovasıdır (Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Brifing Raporu, 2022:6).

Çanakkale'deki akarsular düzenli bir rejime sahip değildir. Kara Menderes Çayı, Tuzla Çayı, Sarıçay, Kocabaş Çayı, Mıhlı Çayı, Kavak Çayı, Bayramdere, Büyükdere, Çınardere, Tayfurdere, Umurbey Çayı, Kocaçay ve Agonya Çayı Çanakkale'nin akarsularıdır (Çanakkale İli Çevre Durum Raporu, 2022:30).

Çanakkale’de çok çeşitli hayvan türleri bulunmaktadır. Karaca, keklik, bildircin, kartal, çakal, şahin, ayı, yaban domuzu, vaşak ve atmaca bu hayvanlara örnektir. Çanakkale’nin %49,2’si orman alanlarından oluşmaktadır. Meşe, kestane, kızılçam, karaçam, maki, kayın ve köknar ilde bulunan ağaç türlerindedir (Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Brifing Raporu, 2022:6-7). Çanakkale’de 74 çeşit endemik bitki türü tespit edilmiştir. Truva Kardeleni, Kazdağı Göknarı, Kazdağı Belumu bu bitkilere örnek olarak verilebilir (Çanakkale İli Çevre Durum Raporu, 2022:95-97).

4.1.2. Beşeri ve Ekonomik Coğrafya Özellikleri

Nüfus

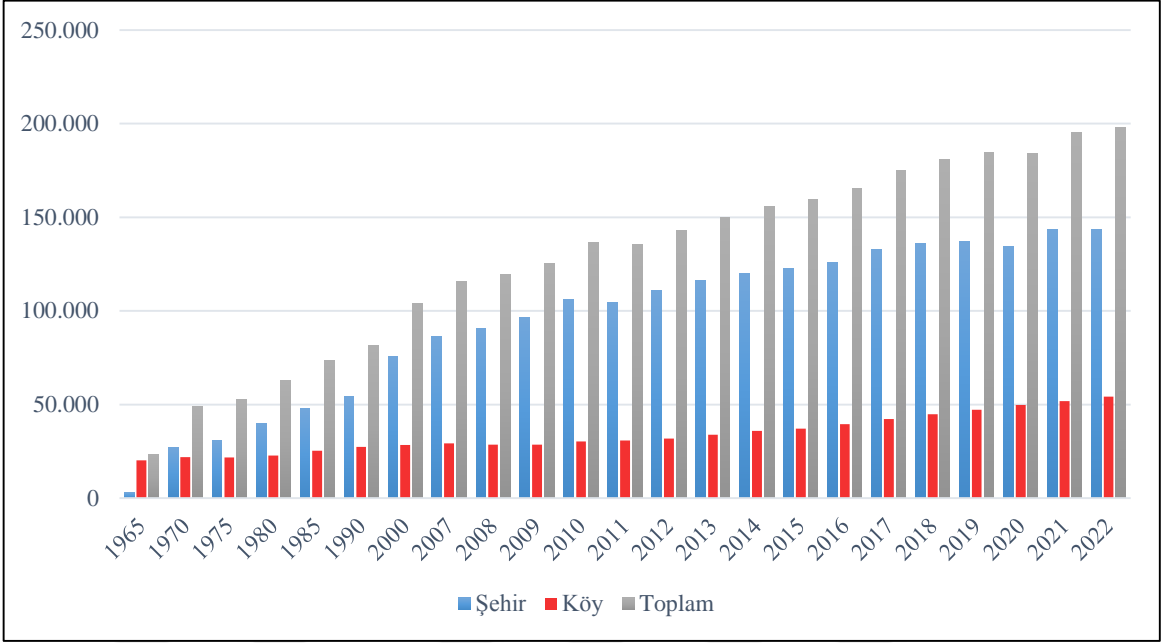
Çanakkale ili nüfus verileri incelendiğinde (Tablo 8) ilin nüfusunun yıllara göre artış gösterdiği görülmektedir. Çanakkale’nin 2022 yılı toplam nüfusu 559.383’tür. 346.026 kişi il ve ilçelerde, 213.357 kişi belde ve köylerde yaşamaktadır. Km²’ye düşen insan sayısı 56,32’dir (TÜİK, 2023). İlin 2022 yılı nüfusu 1965 yılı nüfusuna göre yaklaşık 1,5 kat artmıştır. İlde ilk defa 2007 yılında kent nüfusu kır nüfusunu geçmiştir. İlin en kalabalık ilçesi merkez ilçedir ve 2022 yılı nüfusu 197.841’dir (Grafik 4). Özellikle merkez ilçenin insanlar tarafından tercih edilmesinin temel sebepleri, ekonomik ve sosyo-kültürel yapının ve eğitim olanaklarının merkezde diğer ilçelere göre daha gelişmiş olmasıdır. İlde bulunan Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi’nin nüfus artışı üzerinde büyük bir etkisi vardır.

Tablo 8

Yıllara göre Çanakkale nüfusu

Yıllar	İl ve İlçe	Belde ve Köy	Toplam
1965	81.753	268.564	350.317
1970	97.305	263.459	360.764
1975	107.825	261.560	369.385
1980	126.703	264.865	391.568
1985	148.108	269.013	417.121
1990	168.529	263.734	432.263
2000	215.571	249.404	464.975
2007	247.443	228.685	476.128
2008	248.008	226.783	474.791
2009	255.220	222.515	477.735
2010	269.035	221.362	490.397
2011	268.082	218.363	486.445
2012	278.055	215.636	493.691
2013	288.770	213.558	502.328
2014	297.086	214.704	511.790
2015	302.186	211.155	513.341
2016	308.141	211.652	519.793
2017	319.786	210.631	530.417
2018	326.026	214.636	540.662
2019	328.736	213.421	542.157
2020	329.202	212.346	541.548
2021	344.008	213.268	557.276
2022	346.026	213.357	559.383

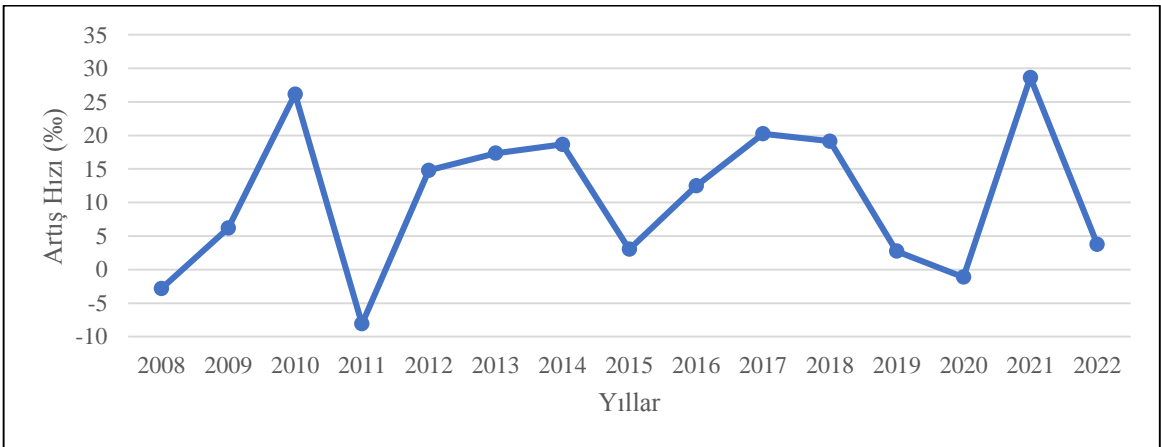
Kaynak: TÜİK'ten elde edilen verilerle hazırlanmıştır.

Grafik 4. Merkez ilçenin yıllara göre şehir ve köy nüfusu

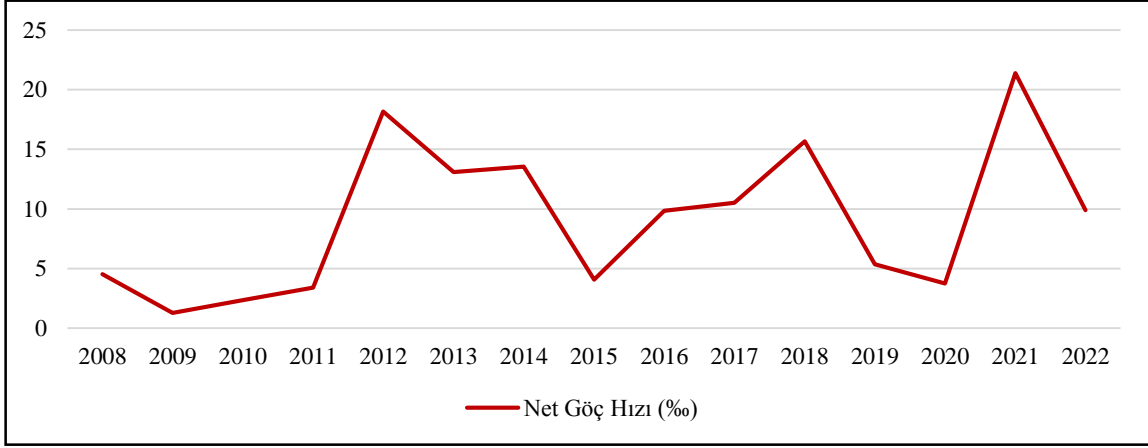
Kaynak: TÜİK'ten elde edilen verilerle hazırlanmıştır.

TÜİK verilerine göre 2008 yılında % -2,81 olan yıllık nüfus artış hızı, 2022 yılında %3,77'ye yükselmiştir (Grafik 5). 2022 yılı kaba doğum hızı % 8,2, yaşlı bağımlılık oranı %23,6'dır. İl, 2022 yılında 27.747 kişi göç almış, 22.233 kişi göç vermiştir. 2008 yılında net göç hızı % 4,53 olan ilin 2022 yılı net göç hızı % 9,91'dir (Grafik 6). İlde kişi başına düşen GSYH 89.445 TL'dir. Bin kişi başına düşen otomobil sayısı 183'tür (TÜİK, 2023).

Grafik 5. Yıllara göre Çanakkale ili nüfus artış hızı (%)

Kaynak: TÜİK'ten elde edilen verilerle hazırlanmıştır.

Grafik 6. Yıllara göre Çanakkale ili net göç hızı (%)

Kaynak: TÜİK'ten elde edilen verilerle hazırlanmıştır.

Tarım ve Hayvancılık

Çanakkale'nin ormanlık ve fundalık arazisi 489.702 hektar, işlenebilir arazisi 33.633 hektar, çayır-mera arazisi 33.038 hektar ve diğer arazileri 141.581 hektardır (Tablo 9). Çanakkale'nin işlenebilir arazisinin (331.633 hektar) %75,7'si tarla arazisi, %9,9'u zeytinlik, %7'si meyve arazisi, %6,1'i sebze arazisi ve %1,4'ü bağ arazisidir. İşlenebilir tarım arazilerinin %34'ü (113.258 hektar) sulamaya elverişlidir. 2022 yılında bu arazilerin %79,1'inde (89.640 hektar) sulu tarım (tarla ürünleri, sebze ve meyve), %20,9'unda (23.618 hektar) kuru tarım yapılmıştır. Sulanan % 79,1'lik arazide çeltik, dane mısır, silajlık mısır, kuru fasulye, yonca, domates, biber, kavun, taze fasulye, lahana, elma, şeftali, kiraz, nektarin ve armut yetiştirilmiştir (Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Brifing Raporu, 2022:12-15).

Tablo 9

Çanakkale'nin İlçelerinin Yüzölçümleri ve Toprak Dağılımları (ha)

İlçesi	Yüzölçümü (ha)	%	İşlenebilir Arazi		Orman ve Fundalık Arazi		Çayır-Mera Arazisi		Diğer Arazi (Yerleşim Yeri vb.)	
			Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%
Merkez	92.900	9,3	24.551	7,4	62.159	12,7	662	2,0	5.528	3,9
Ayvacık	89.384	9,0	33.256	10,0	33.299	6,8	8.246	25,0	14.584	10,3
Bayramiç	129.122	13,0	31.780	9,6	63.100	12,9	529	1,6	33.713	23,8
Biga	137.601	13,8	60.422	18,2	51.935	10,6	8.932	27,1	16.312	11,5
Bozcaada	4.263	0,4	2.061	0,6	121,4	0,0	182	0,6	1.898	1,3
Çan	91.082	9,1	26.572	8,0	47.580	9,7	604	1,8	16.326	11,5
Eceabat	46.474	4,7	18.506	5,6	19.762	4,0	616	1,9	7.590	5,4
Ezine	71.185	7,1	26.894	8,1	28.672	5,9	1.578	4,8	14.040	9,9
Gelibolu	81.345	8,2	39.748	12,0	30.330	6,2	2.339	7,1	8.928	6,3
Gökçeada	31.079	3,1	3.350	1,0	4.423	0,9	9.002	27,3	14.304	10,1
Lapseki	89.105	8,9	36.190	10,9	49.130	10,0	154	0,5	3.631	2,6
Yenice	132.415	13,3	28.303	8,5	99.192	20,3	194	0,6	4.727	3,3
T O P L A M	995.954	100,0	331.633	33,3	489.702	49,2	33.020	3,3	141.581	14,2

Kaynak: Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Brifing Raporu, 2022:12.

2022 yılında 3.011.101 ton yem bitkisi, 682.537 ton tahıl, 95.007 ton yağlı tohumlu bitki, 2731 ton yumru bitki ve 1048 ton endüstriyel bitki üretilmiştir. 1.036.051 ton meyvesi yenen sebze, 19.786 ton yaprağı yenen sebze, 15.335 ton baklagil sebzesi, 9668 ton soğan-yumru-kök sebze, 4583 ton diğer sebzeler ve 14.411 ton örtü altı sebzeleri olmak üzere toplamda 1.099.836 ton sebze üretimi yapılmıştır. 264.551 ton taş çekirdekli meyve, 168.884 ton zeytin, 127.910 ton yumuşak çekirdekli meyve, 71.359 ton üzümü meyve, 46.378 ton bağ, 26.394 ton sert kabuklu meyve ve 403 ton turunçgil olmak üzere toplamda 705.879 ton meyve üretimi yapılmıştır (Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Brifing Raporu, 2022:18-19).

Merkez ilçede 52.840 dekar alan meyveler, içecek ve baharat bitkilerine, 166.665 dekar alan tahıllar ve diğer bitkisel ürünlere, 19.579 dekar alan sebzelere ve 1620 dekar alan nadasa ayrılmıştır (Tablo 10).

Tablo 10

Çanakkale'nin ilçelerinin 2022 yılı bitkisel üretim alanları

İlçeler	Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri Alanı - Dekar	Nadas Alanı - Dekar	Sebze Alanı - Dekar	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı - Dekar
Ayvacık	128752	46766	10302	59635
Bayramiç	114084	211	19394	183725
Biga	17753	1100	46609	532700
Bozcaada	13799	1439	112	1163
Çan	5618	21102	5689	197270
Eceabat	25825	22180	4260	110372
Ezine	132447	680	20739	113454
Gelibolu	16610	1860	12882	363073
Gökçeada	9597	4108	914	14770
Lapseki	66188	32980	9635	112980
Merkez	52840	1620	19579	166665
Yenice	20488	1760	51102	208403

Kaynak: TÜİK'ten elde edilen verilerle hazırlanmıştır.

2022 yılında 7.133.743 kanatlı hayvan, 825.090 küçükbaş, 213.617 büyükbaş, 90.494 arı kovanı ve 3555 tek tırnaklı hayvan yetiştirilmiştir. Merkez ilçede toplam 561.442 kümes hayvanı, 78.084 küçükbaş, 11.723 büyükbaş, 11.120 arı ve 762 tek tırnaklı hayvan bulunmaktadır. Toplamda 590.463 ton süt, 8.451 ton et ve 1.916 ton bal üretimi yapılmıştır (Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Brifing Raporu, 2022:13-24).

4.2. Çalışma Alanı İle İlgili Genel Bilgiler

Çalışma alanını Çanakkale'nin merkez ilçesine bağlı Sarıcaeli, Kalabalı, Çınarlı ve Erenköy köyleri oluşturmaktadır (Harita 4). Merkez ilçeye en yakın olan köy 6 km ile Sarıcaeli, en uzak olan köy ise 19 km ile Erenköy'dür. Çalışma alanını oluşturan köylerin toplam alanı 6451 hektardır. Çalışma alanı içerisinde toplam köy alanı (2251 ha) ve yerleşme alanı (69,28 ha) en fazla olan köy Erenköy'dür. Toplam nüfusu en az olan köy Kalabalı iken nüfusu en fazla olan köy Çınarlı'dır (Tablo 11).

Harita 4. Çalışma alanını oluşturan köylerin sınırları ve yerleşim alanları

Kaynak: HGM verileri ve Google Earth kullanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 11

Köylere ait genel coğrafi veriler

Köyler	Nüfus	Yerleşim Alanı (Ha)	Toplam Köy Alanı (Ha)	Çanakkale'ye Uzaklık (Km)	Bulunduğu Yükseklik (m)
Sarıcaeli	595	45,6	1330	6	98
Kalabaklı	257	9,57	791	10	46
Çınarlı	2032	30,12	2079	14	252
Erenköy	1654	69,28	2251	19	252

Kaynak: TÜİK ve Google Earth'den elde edilen verilerle hazırlanmıştır.

4.2.1. Sarıcaeli Köyü

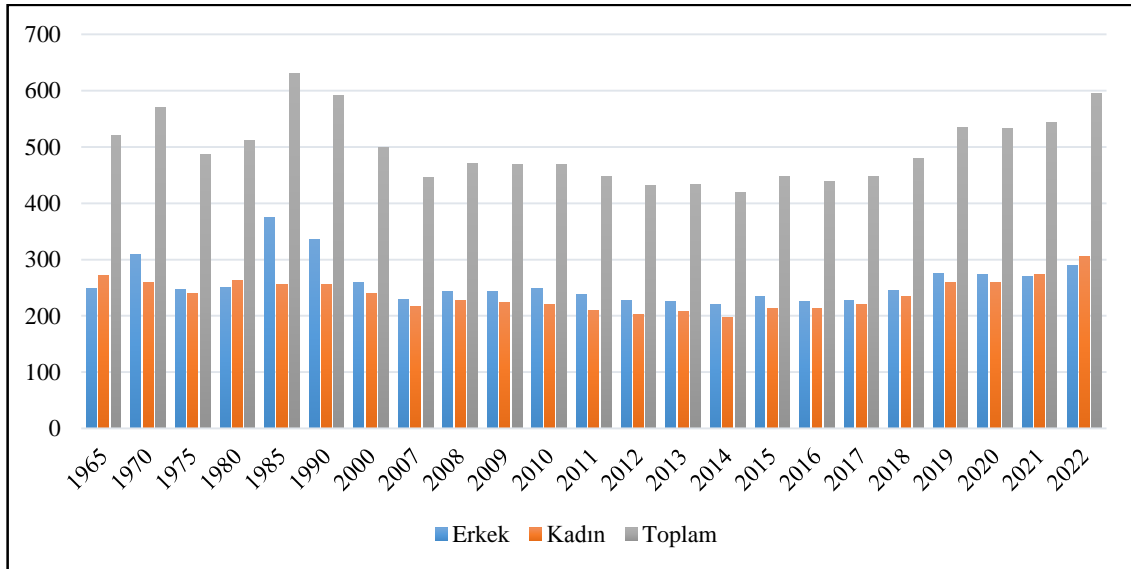
Sarıcaeli köyü Çanakkale'nin Merkez ilçesine bağlıdır. Merkez ilçeye uzaklığı yaklaşık 6 km'dir (Harita 5). Geçmişte Sarucaeli olarak da adlandırılan köyün tarihi 15. yüzyıla dayanmaktadır. Adının Sarıca Sultan'a ait mezardan geldiği düşünülmektedir. Köyün nüfus verileri incelendiğinde nüfusun en fazla olduğu yıl 630 kişi ile 1985 yılı, nüfusun en az olduğu yıl ise 419 kişi ile 2014 yılıdır. 2000 yılından itibaren nüfusun azaldığı

Tablo 12

Yıllara göre Sarıcaeli köyü nüfusu

Yıllar	Erkek	Kadın	Toplam
1965	249	272	521
1970	309	260	569
1975	247	239	486
1980	250	262	512
1985	375	255	630
1990	335	256	591
2000	260	240	500
2007	230	216	446
2008	243	228	471
2009	244	224	468
2010	248	221	469
2011	237	210	447
2012	228	203	431
2013	226	208	434
2014	221	198	419
2015	234	214	448
2016	225	214	439
2017	228	220	448
2018	245	235	480
2019	275	259	534
2020	273	260	533
2021	271	273	544
2022	290	305	595

Kaynak: TÜİK'ten elde edilen verilerle hazırlanmıştır.

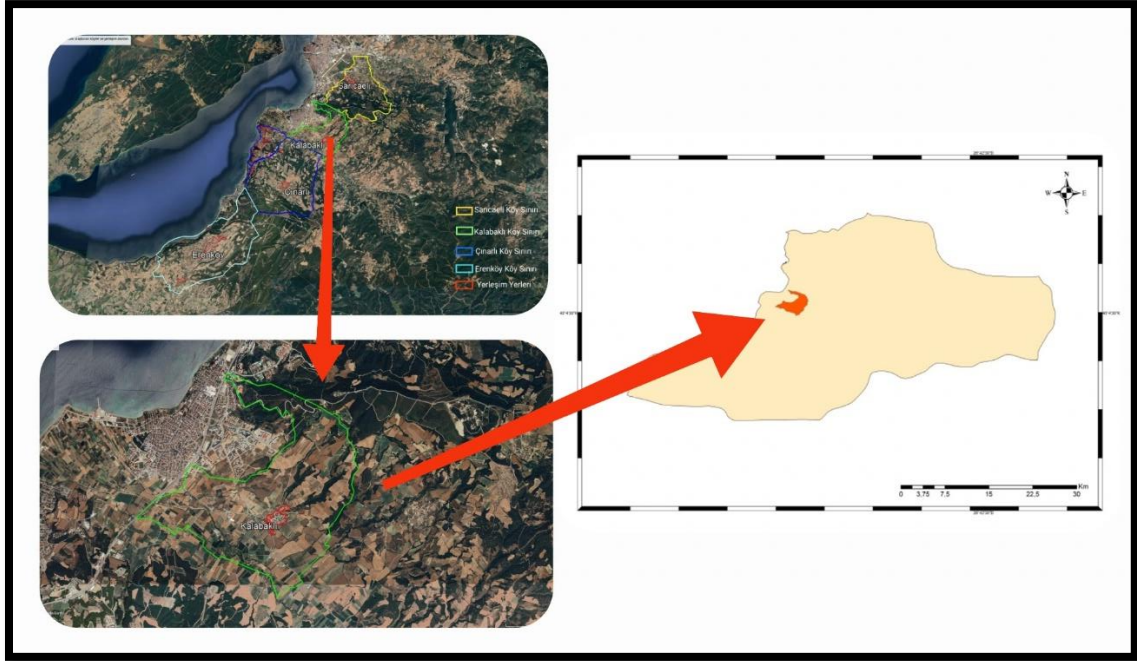

Grafik 7. Yıllara göre Sarıcaeli nüfusu

Kaynak: TÜİK'ten elde edilen verilerle hazırlanmıştır.

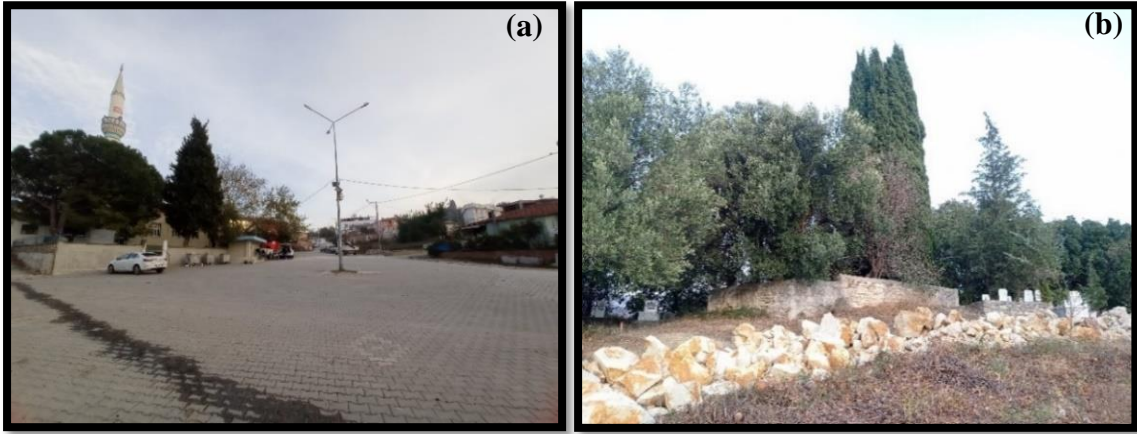
4.2.2. Kalabaklı Köyü

Kent merkezine olan uzaklığı 10 km olan Kalabaklı köyü de yönetim açısından Merkez ilçeye bağlıdır (Harita 6). Geçmişte Kalpaklı ve Kalpaklu olarak da adlandırılmıştır. Kuruluş tarihi ile ilgili net bir bilgi bulunmamaktadır. Köyde eski bir mezarın tarihinin (*Hasan Dede* olarak bilinir) araştırılması için başvuru yapılmış ve görevli getirilmiştir (Fotoğraf 2.b). Fakat net bir tarihe ulaşılammıştır. Köyün nüfus verileri incelendiğinde çalışma alanındaki toplam nüfusu en az olan köyün Kalabaklı olduğu görülmektedir. Nüfusun en fazla olduğu yıl 1449 kişi ile 2010 yılı, nüfusun en az olduğu yıl ise 200 kişiyle 2000 yılıdır. Kadın ve erkek nüfusuna bakıldığında oranların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Köyün 2022 yılı toplam nüfusu 257'dir (Tablo 13).

Harita 6. Kalabaklı köyü konum haritası

Kaynak: HGM verileri ve Google Earth kullanılarak hazırlanmıştır.

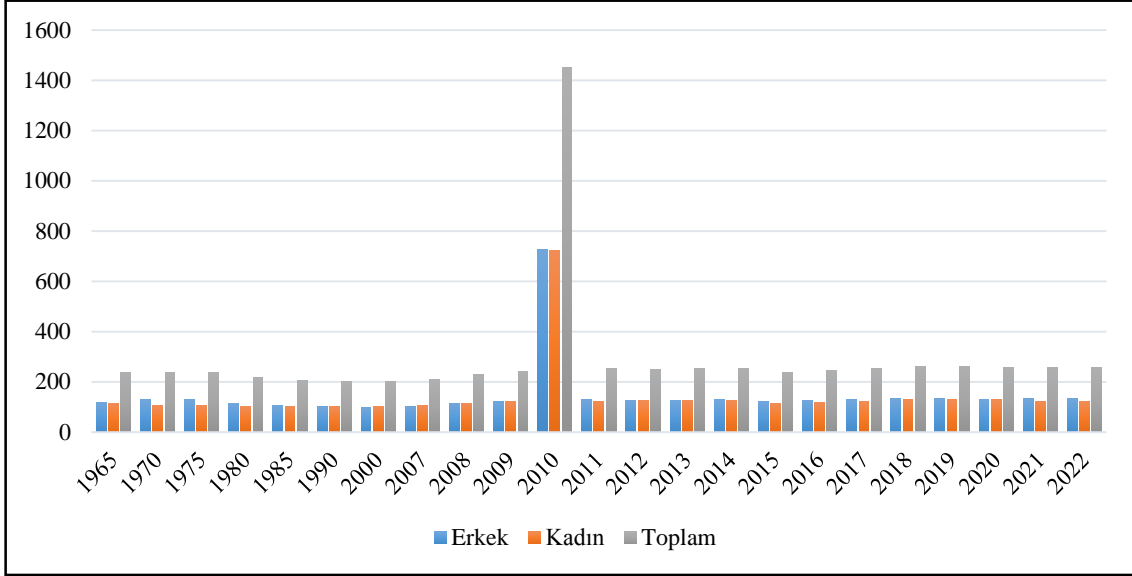
Fotoğraf 2. Kalabaklı köy meydanı (a) ve köyün en eski mezarının da bulunduğu köy mezarlığı (b)

Tablo 13

Yıllara göre Kalabaklı köyü nüfusu

Yıllar	Erkek	Kadın	Toplam
1965	120	116	236
1970	129	107	236
1975	129	107	236
1980	116	103	219
1985	104	101	205
1990	101	100	201
2000	98	102	200
2007	101	106	207
2008	114	116	230
2009	121	121	242
2010	728	721	1449
2011	130	124	254
2012	126	125	251
2013	127	126	253
2014	129	126	255
2015	123	115	238
2016	126	118	244
2017	129	124	253
2018	134	128	262
2019	133	129	262
2020	131	128	259
2021	133	124	257
2022	133	124	257

Kaynak: TÜİK'ten elde edilen verilerle hazırlanmıştır.

Grafik 8. Yıllara göre Kalabaklı köyü nüfusu

Kaynak: TÜİK'ten elde edilen verilerle hazırlanmıştır.

4.2.3. Çınarlı Köyü

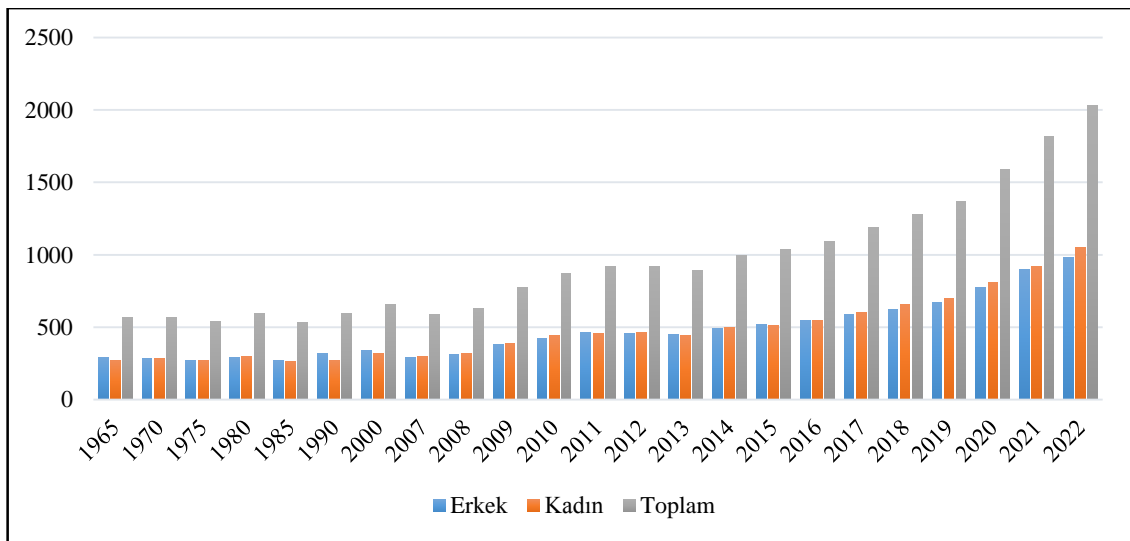
Çınarlı köyü, Çanakkale'nin merkez ilçesine bağlıdır (Harita 7). Merkez ilçeye uzaklığı 14 km'dir. Köyün eski isimleri Beğendik, Kos, Kosköy ve Kusköy'dür. Köyün tarihi ile ilgili net bir bilgi bulunmamakla birlikte 700 yıllık bir geçmişe sahip olduğu tahmin edilmektedir. Çanakkale'nin mücavir alanlarından biri olan Dardanos, Çınarlı köyünün Çanakkale Boğazı kıyısındaki bir mevkisidir. Çınarlı köyü, çalışma alanında yer alan köyler içerisinde nüfusu en fazla olan köydür. Köyün nüfus verileri incelendiğinde nüfusun en fazla olduğu yıl 2032 kişi ile 2022 yılı, nüfusun en az olduğu yıl ise 534 kişi ile 1985 yılıdır. 1965 yılına göre nüfus yaklaşık 3,6 kat artmıştır. Kadın ve erkek nüfusuna bakıldığında oranların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Köyün nüfusu 2007 yılından itibaren düzenli olarak artış göstermiştir (Tablo 14).

Tablo 14

Yıllara göre ınarlı köyü nüfusu

Yıllar	Erkek	Kadın	Toplam
1965	295	270	565
1970	281	284	565
1975	268	272	540
1980	293	299	592
1985	270	264	534
1990	322	273	595
2000	338	322	660
2007	287	300	587
2008	310	320	630
2009	383	389	772
2010	425	445	870
2011	464	457	921
2012	454	468	922
2013	447	442	889
2014	494	501	995
2015	523	513	1036
2016	548	544	1092
2017	590	599	1189
2018	621	654	1275
2019	671	696	1367
2020	777	810	1587
2021	895	922	1817
2022	984	1048	2032

Kaynak: TÜİK'ten elde edilen verilerle hazırlanmıştır.

Grafik 9. Yıllara göre ınarlı köyü nüfusu

Kaynak: TÜİK'ten elde edilen verilerle hazırlanmıştır.

4.2.4. Erenköy

Erenköy, Çanakkale'nin merkez ilçesine bağlıdır (Harita 8). Merkeze uzaklığı yaklaşık 19 km'dir. Erenköy, Renköy, İtgelmez olarak da bilinmektedir. Erenköy'ün tarihi Troya'da bir kent olan Ophryneion (Ofrenion)'a dayanmaktadır. 1924 yılındaki mübadeleden önce Erenköy'de yaklaşık 8000 Rum yaşamaktaydı (Kızıldağ, 2010:5). Mübadele sonucu Erenköy'de yaşayan Rumlar Yunanistan'a göç ederken, Balkanlardan gelen Türkler Erenköy'e yerleştirilmiştir (Altınoluk, 2021:99). 1947 yılında adı İntepe olarak değiştirilen köy, 2010 yılında tekrar Erenköy olarak değiştirilmiştir. 5 Kasım 1991 tarihinde belediye statüsüne ulaşan İntepe, 6030 sayılı kanun ile nüfusunun 2000'in altında kalması sebebiyle belediye statüsünden çıkarılmış, köye dönüşmüştür (RG, 08.11.1991 s. 21045; RG, 06.12.2012, s. 28489).

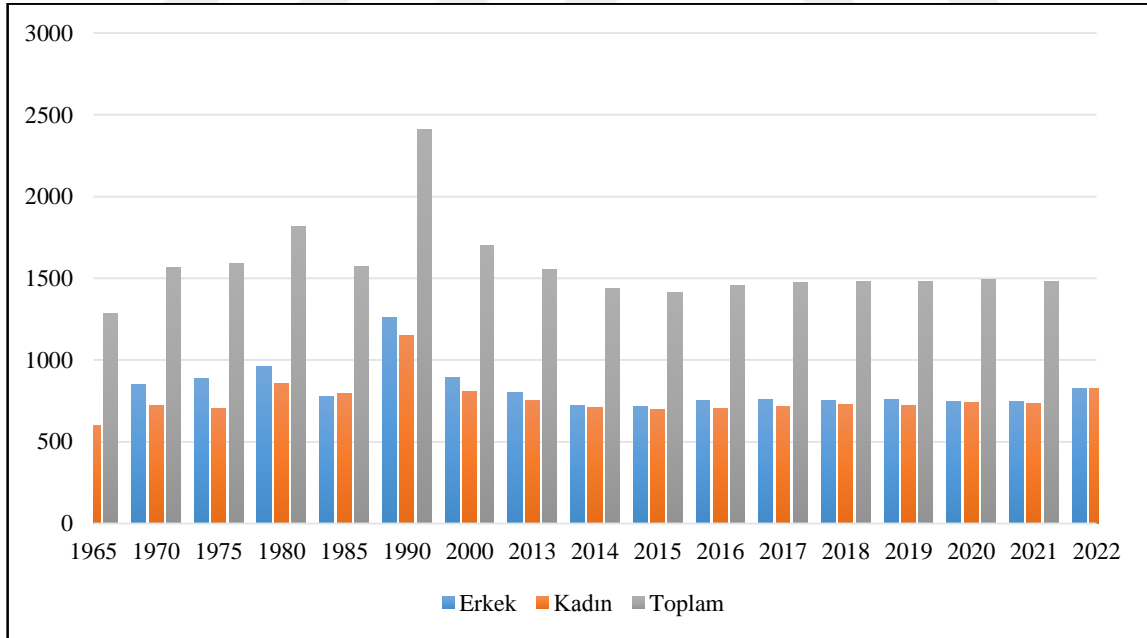
Köyün nüfus verileri incelendiğinde nüfusun en fazla olduğu yıl 2409 kişi ile 1990 yılı, en az olduğu yıl ise 1284 kişi ile 1965 yıldır. Belediye statüsünde olduğu 2000-2013 yılları arasında 10 köy İntepe bucağına bağlı olduğu için bu yıllar arasında köyün net nüfus verileri bulunmamaktadır. 1990 yılından itibaren nüfusun azaldığı, 2015 yılından itibaren ise yükselişe geçtiği görülmektedir. Kadın ve erkek nüfusuna bakıldığında oranlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. 2022 yılı toplam nüfusu 1654'tür (Tablo 15).

Tablo 15

Yıllara göre Erenköy nüfusu

Yıllar	Erkek	Kadın	Toplam
1965	686	598	1284
1970	848	720	1568
1975	885	703	1588
1980	959	857	1816
1985	780	794	1574
1990	1262	1147	2409
2000	891	806	1697
2013	800	754	1554
2014	722	713	1435
2015	715	696	1411
2016	749	705	1454
2017	760	716	1476
2018	753	726	1479
2019	755	723	1478
2020	748	742	1490
2021	743	737	1480
2022	828	826	1654

Kaynak: TÜİK'ten elde edilen verilerle hazırlanmıştır.

Grafik 10. Yıllara göre Erenköy nüfusu

Kaynak: TÜİK'ten elde edilen verilerle hazırlanmıştır.

4.3. Nitel Bulgular

4.3.1. Toplumsal/Kültürel Yapı

Köy muhtarlarıyla gerçekleştirilen mülakatlar sonucunda Sarıcaeli, Kalabaklı ve Çınarlı köylerinin muhtarlarının köylerin tarihçeleri hakkında ve köye ilk yerleşenler hakkında net bir bilgi sahibi olmadıkları görülmüştür. Erenköy muhtarı köyün tarihçesini şu şekilde açıklamıştır:

“1924'te mübadelede Yunanistan, Bulgaristan, esas Yunanistan Selanik'ten geliyor bizim köyümüz. Muhacir köyü oluyor 1924 yılında” (Erenköy muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

Tablo 16

Toplumsal/kültürel yapıya yönelik sorulara muhtarların cevapları

		Sarıcaeli	Kalabaklı	Çınarlı	Erenköy
1.	Köyün ilk yerleşenlerinin nereden geldiğini biliyor musunuz?	Hayır	Hayır	Hayır	Evet
2.	Köyünüze göç edenler var mı?	Evet	Evet	Evet	Evet
3.	Köy halkına özgü sosyal tesis/tesisleriniz var mı?	Evet	Evet	Evet	Evet
4.	Köye özgü kültürel etkinlikleriniz var mı?	Evet	Hayır	Evet	Hayır
5.	Kültürünüzde değişen ve sizi rahatsız eden durumlar/konular var mı?	Hayır	Evet	Evet	Evet

Köylerin göç durumları incelendiğinde dört köyün de köy dışına çok fazla göç vermediği, yaşanan göçlerin genellikle Çanakkale Merkez'e doğru olduğu görülmüştür. İl dışına göç edenler ise daha çok iş amaçlı ve eğitim amaçlı göç etmişlerdir. Köylerin kent merkezine çok yakın olmaları çok fazla göç almalarına sebep olmuştur.

Sarıcaeli köyü çalışma alanı içerisinde merkeze en yakın olan köydür. Köye dışarıdan gelenler daha çok Van, Erzurum, Ankara, İstanbul ve Denizli illerindedir. Köy muhtarı yaşanan göçlerin köydeki yeni gelen nüfusun artmasına sebep olduğunu düşünmektedir.

“Çanakkale yakın olduğu için bugün çok göç aldık ama iyi bir şey değil yani. Köyün yerlisi mesela 100 kişi varsa burada şimdi 500 kişi yabancı var” (Sarıcaeli köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

Kalabaklı köyündeki yeni gelenlerin bir kısmı doğudan göç etmiş, bir kısmı merkez ilçeye yakın olmasından dolayı başka köylerden bu köye göç etmiştir.

“Van'dan var, Ağrı'dan var, Doğu kökenli. İnşaatta çalışıyorlar işte daha önce başka köylerdeymiş. Mesela yukarı köylerde birkaç kişi vardı onlar şimdi burası biraz daha yakın olduğu için buralardan arsa aldılar. Burada da aşağı yukarı bir 15-20 hane vardır şu an. Bir de aileler kalabalık. İki aile var şu an mesela 10 tane nüfus var” (Kalabaklı köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

Çınarlı köyündeki yeni gelenlerin tam olarak nereden geldikleri belli değildir. İnsanların bu köyü tercih etmelerinin sebebi şehre yakın olması, havasının ve yerleşim yerinin güzel olmasıdır. Pandemi ve 6 Şubat'ta yaşanan depremin de göçler üzerinde etkisi olmuştur.

“Göç var, her yerden gelen var. Nereden olduğu belli değil. İnsanlar pandemiden sonra, bir de bu depremden sonra, bir de şehre yakınlığı, havası güzel, yerleşim yeri güzel, apartman hayatına yani köy hayatına biraz daha sakin istiyorlar, oradan tercih ediyorlar” (Çınarlı köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

Erenköy'e diğer illerden gelen kesim genellikle emeklilerden oluşmaktadır. Köyün yaşam şartları köyü çekici kılmaktadır. Yaşanan göçlerin bir kısmı pandemiden kaynaklıdır.

“Köyümüz çok göç alıyor. Neden alıyor manzarasından dolayı. Sessizliği, sakinliği, güvenilirliği yani çok olay yaşanan bir köy değil. Huzurlu bir köy, nefes alışverişi güzel bir köy. Yani genelde emekliler tercih ediyor burayı. Göçü de daha çok

İstanbul, büyük illerden biz köyümüze göç alıyoruz. Ekonomik durumu iyi olanlar, dışarıda ekonomisini düzeltmiş, artık emeklilik hayatını yaşayacak insanlar buradan yer edinip yaşamaya bakıyorlar” (Erenköy muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

Yaşanan göçler köye özgü olan etkinliklere de etki etmiştir. Köylerde yeni gelenlerin nüfusunun artması köy etkinliklerine katılımı azaltmıştır. Aynı zamanda köylere yerleşenlerin köy yaşantısından rahatsız oldukları, hayvanların köyün içinden geçirilerek otlatılmasını istemedikleri ve hayvanların seslerinden rahatsız oldukları muhtarlara yapılan şikâyetler arasındadır. Sarıcaeli ve Çınarlı köylerinde köy hayırları yapılmaya devam etmektedir. Kalabaklı köyünde ise günümüzün ekonomik koşullarından dolayı artık köy hayırı yapılamamaktadır. Erenköy’de köye özgü kültürel etkinlikler bulunmamaktadır. Köyün belediye olduğu dönemlerde bağ bozumu şenlikleri yapılmaktayken günümüzde muhtarlığın bütçesinin buna yeterli olmaması sebebiyle bu şenlikler yapılamamaktadır. Köy muhtarları köy kültürüne ait değişimleri şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“Biz kahveye giremiyorduk. Bak mesela 10 yaşından 15 yaşlarında kahveye girmiyorduk biz. Sokmuyordu bizi yaşlılar. 3 tane kahve vardı burada üçü de doluydu. Şimdi bak bir tane kahve var akşam 8’de kapanıyor. Yukarı kahve kapalı, akşam açılmıyor. 500 kişi insan var burada 500 kişinin 250’si erkek 250’si kadın olsa bu 250 tane erkek nereye gidiyor? Kaç kişi var kahvede 5 kişi. Önceden köyde bir tane iki tane araba vardı. Şimdi 500 tane araba var” (Sarıcaeli köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

“Düşünüyorum şimdi kültürel olarak mesela şimdi yaşantı da olsa mesela hani köy olmaktan çıktık artık biz. Eskiden daha rahattı mesela insanların hayvancılık yönünden daha fazla hayvan vardı. Şimdinin ekonomiden dolayı yani yem fiyatları arttı, saman fiyatları arttı. İşte çoluk çocuk iyi kötü bir yerlere işe girdi. Hani bakacak, gelecek, yerine genç nesil diyelim istemez oldu. Köyde şimdi iki kişide inek var, bir kişinin de 5 ineği var. Süt almak için randevuya giriyorsun. Ben kendim satın alıyorum sütü marketten. Yani şimdi süt istiyorsun diyor şey 3 gün sonra diyor, 5 gün sonra diyor” (Kalabaklı köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

“Ülke değişiyor, ister istemez sen de bulunduğun toplumda değişiyorsun. Yani şimdi eski adetler dediğimiz hiç bir tanesi var mı? Hiçbiri kalmadı. Herkes artık farklı dūřünüyor. şimdi bir řey yapsan ya adet böyledir diyorsun iřte yok řunu yapalım bunu, ya eskidendi o diyor adam. Deęerler, kültürel değerler bana sorarsan kayboluyor yani. Dışarıdan gelen insan tabii ki mutlaka alışmak zorunda eęer sen bu köye yerleşiyorsan, köy hayatı şartlarını bilmek zorundasın. Köy hayatı şehir hayatı değil. Zaten bunu bir ayırmak lazım. Yani senin bulunduğun evin konumu, bahçesi sana şehir hayatını getirmiyor. Belki içerideki dar mekândaki alanda getiriyor ama sosyal yaşam alanında getirmiyor” (ınarlı köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

“Bu bizim yöremize ait bir değişim değil sadece. Bu genel bir değişim. Türkiye’de, dünyada bir değişim var ve bunu da bizim köyümüz yaşıyor. İnsanların birbirine davranışları, saygı anlayışları farklıydı, şimdi çok farklı. şimdi mesela eskilerde 70-80 yaşında insanlarla oturun gençlere baktığında bizim gençliğimizde böyle değildi diyor. şimdi bir genç babasının önünde sigara da içebilir bacak bacak üstüne de atabilir ama o yaşlı insanlar zamanında bu iş böyle değildi. Babasına görünmeye korkardı kahvelerde. Bu genel bir değişim” (Erenköy muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

Köylerde köylülerin vakit geçirdikleri alanlar genellikle köy kahveleri ve köy camileridir. Sarıcaeli köyünde köy camisi (Fotoğraf 5.a), köy kahvesi, düğün salonu, tabiat çiftliği ve dikiş nakış kursu bulunmaktadır.

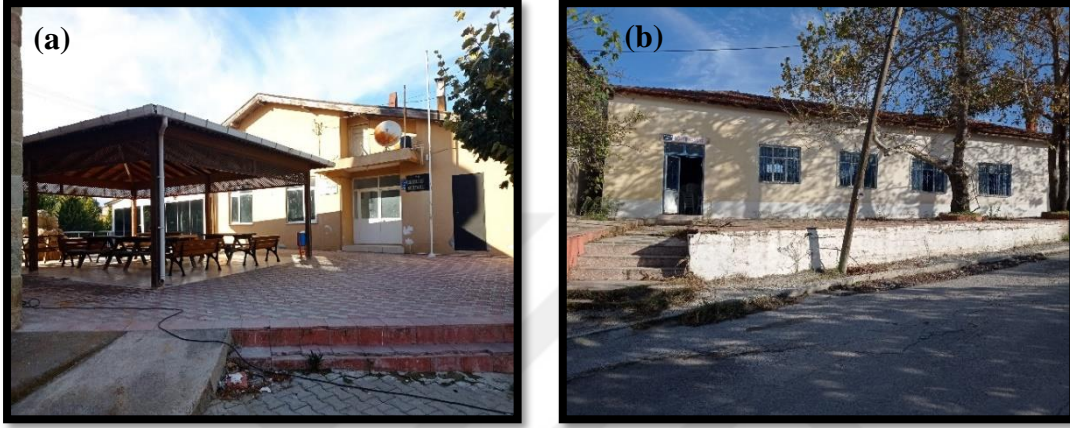
Fotoğraf 5. Sarıcaeli Köy Camii (a), muhtarlık binası ve anaokulu (b)

Kalabaklı köyünde köy camisi (Fotoğraf 6), köy kahvesi, cami odası ve düğün salonu bulunmaktadır.

Fotoğraf 6. Kalabaklı Köy Camii

Çınarlı köyünde köy camisi, konuk odası, düğün salonu (Fotoğraf 7.b) ve köy kahvesi bulunmaktadır. Eskiden gençlik lokali bulunan köyde nüfus azlığı sebebiyle bu lokal kapanmıştır. Dardanos'ta sosyal tesis, halk plajı ve restoranlar vardır. Yine Dardanos'ta halk eğitim kursları bulunmaktadır. Halk oyunları, Türk sanat müziği, halk müziği, el sanatları ve dikiş nakış kursları verilmektedir.

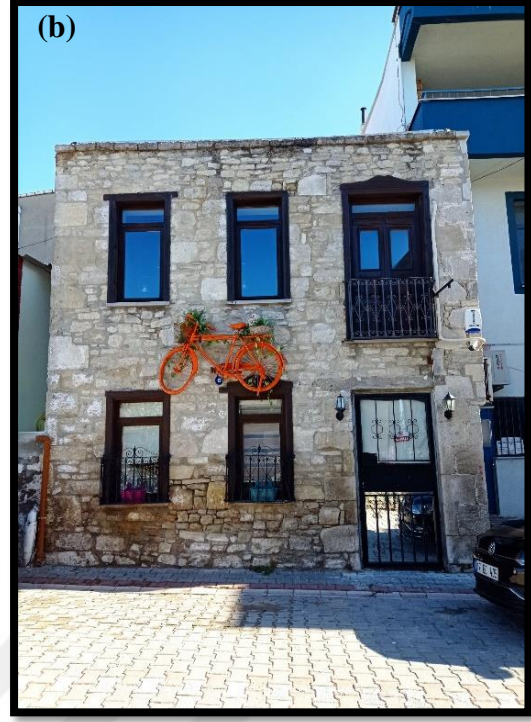

Fotoğraf 7. Çınarlı Köyü muhtarlığı (a) ve düğün salonu (b)

Erenköy'de köy insanının ve dışarıdan gelenlerin vakit geçirebilecekleri mekânlar bulunmaktadır. Şahıslara ait restoranlar, canlı müziğin olduğu mekânlar (Fotoğraf 8.a) ve otel (Fotoğraf 8.b) buna örnek olarak verilebilir. Kadınlara yönelik dikiş nakış ve el sanatları kursları bulunmaktadır. Bu kursların eğitimleri muhtarlık binasının (Fotoğraf 9.a) üst katında verilmektedir.

Fotoğraf 8. Erenköy'de canlı müzik mekânı (a) ve Remida Otel (b)

Fotoğraf 9. Erenköy muhtarlık binası (a) ve Taş Bahçe Cafe (b)

4.3.2. Ekonomik Yapı

Tablo 17

Ekonomik yapıya yönelik sorulara muhtarların cevapları

		Sarıcaeli	Kalabaklı	Çınarlı	Erenköy
1.	Köyünüzün temel geçim kaynakları nelerdir?	Emekli maaşları Tarım Hayvancılık	Tarım	Tarım	Emekli maaşları Tarım
2.	En fazla hangi ürünleri üretiyorsunuz?	Buğday Arpa	Şeftali Elma Hurma Zeytin	Buğday Arpa Ayçiçeği Nohut Zeytin	Buğday Arpa Nohut Zeytin Üzüm
3.	Tarımsal sulamayı nasıl sağlıyorsunuz?	Baraj	Yeraltı Sondajları	Tarımsal sulama yok	Tarımsal sulama yok
4.	Köyde ne tür hayvancılık yapılıyor?	Büyükbaş Küçükbaş	Küçükbaş	Küçükbaş	Büyükbaş
5.	Diğer ekonomik etkinliklerden gelir sağlıyor musunuz?	Hayır	Hayır	Evet	Evet

Sarıcaeli köyünde halkın temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olmakla birlikte sabit gelirleri emekli maaşlarıdır. Çünkü köydeki emekli nüfus oranı yüksektir. Köyde en fazla üretilen ürünler buğday ve arpadır. Köy muhtarı şeftali üretimi de yapmaktadır. Köy halkı kendine yetecek kadar sebze üretmektedir. Köyde tarımsal sulama Atikhisar barajından sağlanmaktadır. Bu yıl su verilmediği için çiftçiler zorlanmışlardır. Gençler çiftçilikle uğraşmak istememekte, iş için Çanakkale'yi tercih etmektedirler. Hayvancılığa bakıldığında daha çok inek ve koyun yetiştirildiği görülmektedir. Köyün diğer ekonomik etkinliklerinden gelir elde etmediği belirlenmiştir. Günümüz ekonomik koşulları köy halkını olumsuz etkilemiştir.

“Bizim burası emekli yatağı. Benim şimdi burada mesela 500 tane seçmenim varsa 500'ü emekli, bir iş yapmıyor ki. Yani hepsi emekli. Burada çiftçilik yapan 4 kişi. Herkesin yerleri bomboş duruyor. Mazot pahalı, gübre pahalı, tohum pahalı. Şimdi bir hesap yapıyoruz 30 dönüm yerin dikmesi ıvır zıvrı 60 milyar (60 bin TL)” (Sarıcaeli köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

Kalabaklı köyünün temel geçim kaynağı tarımdır. Bunun yanında meyvecilik de yapılmaktadır. Elma, şeftali, hurma, zeytin, buğday ve arpa üretimi yapılan ürünlerdendir. Şeftali ve elma üretimi daha fazladır. 22 Ağustos 2023 tarihinde çıkan yangında zeytinliğin bir kısmı yanmıştır (Fotoğraf 10). Köyde tarımsal sulama yeraltı sondajları ile sağlanmaktadır. Bu yıl kuraklık sebebiyle sulamada sıkıntı yaşanmıştır. Köyde bulunan su kanalları günümüzde kullanılmamaktadır. Hayvancılıkta küçükbaş hayvan tercih edilmekte ve Merinos koyunu yetiştirilmektedir. Yaklaşık 10 tane de inek bulunmaktadır. Şehrin çevreye doğru yayılması meraları daraltmıştır. Diğer ekonomik faaliyetlerden gelir elde edilmemektedir.

“Burada temel geçim kaynağı, kuru mahsulü diyoruz şu anda. Bir de meyvecilik var” (Kalabaklı köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

Fotoğraf 10. 22 Ağustos 2023 Çanakkale yangınından etkilenen alanlar

Çınarlı köyünün temel geçim kaynağı tarımdır. Buğday, arpa, zeytin, ayçiçeği ve nohut yetiştirilmektedir. En çok üretilen ürün ise zeytindir. Çok fazla meyvecilik yoktur. Kişilerin kendi bahçelerinde kendilerine yetecek, fazlasını dışarıya satamayacak kadar meyve ürettikleri görülmektedir. Çınarlı köyünde sulu tarım yapılmamaktadır. Sulamanın gerekli olduğu yerlerde açık kanaletler kullanılırken iki yıldır suyun yetersiz olması sebebiyle bu kanaletler kullanılamamaktadır. Şu anda sulama yapanlar derin kuyulardan sulamaya çalışmaktadırlar. Köyde daha çok küçükbaş hayvan yetiştirilmektedir. 600 ila 800 civarı keçi ve koyun bulunmaktadır. Büyükbaş sayısı da yaklaşık 15'tir. Birkaç kişi geçimini balıkçılıktan sağlamaktadır. Turizmden de gelir elde edilmektedir. Özellikle Dardanos turizmde etkilidir.

“Vallahi bizim burada temel geçim kaynağımız tarım var ama tarımın ağırlık yönü hububat. Daha çok hububat var ama en çok da zeytin var. Zeytin fidanı çok. Çok fazla meyvecilik yok. Sulu tarım yok” (Çınarlı köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

Fotoğraf 11. Çınarlı köyündeki zeytinliğe ve rüzgâr tribünlerine bir bakış

Erenköy'ün temel geçim kaynağı tarımdır. Fakat emekli nüfusun fazla olmasından dolayı köylülerin birçoğunun sabit geliri emekli maaşlarıdır. Köyde buğday, arpa, nohut, zeytin ve üzüm üretimi yapılmaktadır. En fazla üretilen ürünler buğday, arpa ve zeytindir. Erenköy'de tarımsal sulama yoktur, kuru tarım yapılmaktadır. Hayvancılık tarıma göre daha az tercih edilmekte ve büyükbaş hayvan yetiştirilmektedir. Köy bulunduğu konum ve tarihi ile turizme uygundur ve turizm faaliyetleri yapılmaktadır. 2 tane şarap üretimi yapan yer vardır (Fotoğraf 12).

“Vallahi köyümüzün %80'i emekli. Tabii tarımla uğraşıyoruz. Önceden üzüm bağlarımız aşağı yukarı 5.000 ton üzüm ürettiyordu bu köy, Karasakız üzümü. Fabrika özelleşince kapandı, bağlar da otomatikman bitti yani kalmadı. Turizm bizim köyümüzde de otel yapıldı. Hatta bir tane daha şu an aşağı yukarı 5-6 ay içinde bir tane daha otel açılacak. Köyümüzün gençleri daha çok garsonluk yapıyor. Oradan bir gelir sağlama var. Orman köyü ama ormanla uğraşan yok” (Erenköy muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

Fotoğraf 12. Hektor Şarap Evi

4.3.3. Altyapı

Tablo 18

Altyapıya yönelik sorulara muhtarların cevapları

		Sarıcaeli	Kalabaklı	Çınarlı	Erenköy
1.	Çanakale ile bağlantıyı nasıl sağlıyorsunuz?	Bireysel araç Minibüs	Bireysel araç Belediye otobüsü	Bireysel araç Belediye otobüsü	Bireysel araç Minibüs
2.	Ulaşım ile ilgili sorunlarınız var mı?	Hayır	Hayır	Evet	Hayır
3.	İçme suyuna erişim konusunda problemlerinizi var mı?	Hayır	Evet	Evet	Evet
4.	Kanalizasyon ve atık sularla ilgili yaşadığınız sıkıntılar var mı?	Hayır	Hayır	Evet	Hayır
5.	Köye elektrik sağlanması konusunda yaşadığınız sıkıntılarınız var mı?	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
6.	İletişim ve haberleşme konusunda problemlerinizi var mı?	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
7.	Köyünüzde sağlık ocağı var mı?	Evet	Hayır	Hayır	Evet
8.	Köyünüzde okul var mı?	Anaokulu	Anaokulu	Anaokulu İlkokul	Ana İlkokul Ortaokul
9.	Güvenlik konusunda sıkıntı yaşıyor musunuz?	Hayır	Hayır	Evet	Hayır
10.	Afetlerle karşılaşıyor musunuz?	Evet	Evet	Evet	Evet

Köylerin merkeze yakın olması sebebiyle merkeze erişim konusunda sıkıntılar yaşanmamaktadır. Sarıcaeli köyünde ulaşım çoğunlukla bireysel araçlarla sağlanmaktadır. Köy minibüsü de bulunmaktadır. Bireysel araç sahipliğinin artmasıyla birlikte minibüsleri kullanan insanların sayısında azalmalar yaşanmıştır.

“Vasıtalarla, arabalarla, otobüs var. Sabah yedi buçuktan tutuver de akşam beşe beş buçuğa kadar var. Minibüsler burada 1 kişi 2 kişiyle gidiyor. Bir cuma günleri işte 5-6 kişi gider. Yok, yani yolcu çıkmıyor. Herkesin altında araba var. Eskiden ben 85-86'larda minibüsçülük yaparken 35 kişi bindiriyordum bir arabanın içine. 14 kişilik

arabanın içine 35 kişi biniyorlardı işe gidenler. Yani sabah akşam o kadar insan biniyordu” (Sarıcaeli köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

Kalabaklı köyünde ulaşım bireysel araçlarla ve belediye otobüsleri ile sağlanmaktadır. Diğer köylerin de minibüsleri köyün içinden geçmektedir.

“Bireysel kendi araçlarıyla gidiyorlar. Alternatif olarak şimdi sabah bir belediye otobüsü geliyor saat dokuzda. Akşam dört buçuk beşte geliyor ama dediğim gibi araba boş geliyor, boş gidiyor, kimse binmiyor” (Kalabaklı köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

Çınarlı köyünde merkez ilçe ile bağlantı bireysel araçlarla ve belediye otobüsleri ile sağlamaktadır. Belediye otobüsleri belirli saat aralıkları ile köyden geçmektedir. Fen lisesinin ve sosyal bilimler lisesinin burada olması ulaşım yönünden köye avantaj sağlamaktadır. Otobüslerin sefer sayıları ve yolların yapısı ile ilgili bazı sıkıntılar yaşanmaktadır.

“Yani çok sıklıkla olmadığı için tabii sıkıntılı yani. Bugün bir Kepez gibi Çanakkale gibi değil, Dardanos gibi değil. Mesela orada saat başı kalkıyor, Güzelyalı gibi değil problem oluyor yani. Yollarımız eskidi, o yolları yapmıyorlar. Yollarda biraz sıkıntımız var. Fen lisesine kadar parke taş döşettik onu da doğru düzgün yapmadılar ama geri kalan tarafı. E şimdi yollar kaldırmıyor artık trafiği. Niye kaldırmıyor? Kaç yıl önce yapılan yol belirli bir düzeye göre yapılmış. Adam inşaata 60-70 ton 80 ton ağırlıkla birlikte çimento getiriyor, beton atıyor, kamyon getiriyor yani yolları mahvediyorlar” (Çınarlı köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

Erenköy’ün ulaşım ile ilgili bir sorunu yoktur. Ulaşım bireysel araçlarla ve köy minibüsleri ile sağlanmaktadır. Köy minibüsleri gece 12'ye kadar yarım saatte bir köyden geçmektedir. Bireysel araçla Çanakkale Merkez’e ulaşım yaklaşık 15 dakikadır.

“Yok, ulaşım ile ilgili hiçbir sorunumuz yok. Köy minibüslerimiz var. Her yarım saatte bir, gece 12'ye kadar karşılıklı çalışıyorlar. Gerçi artık çok minibüs kullanan da yok

eskisi gibi de. Herkesin altında arabası var. Çanakkale 15 dakika zaten o şekil ulaşım sağlıyoruz” (Erenköy muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

Sarıcaeli köyünde içme suyuna erişim problemi bulunmamaktadır. Su arıtma sistemi (Fotoğraf 13) bulunan köyde kanalizasyon ve atık sularla ilgili problem yaşanmamaktadır.

“Arıtmam da var, kanalizasyon da var, hepsi var. Arıtma Teknopark’ın içinde” (Sarıcaeli köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

Fotoğraf 13. Sarıcaeli köy çeşmesi ve arıtma su çeşmesi

Kalabalıklı köyünde içme suyuna erişim konusunda sıkıntı yaşanmaktadır. Bunun temel sebebi kuraklıktır. Kuraklık sebebiyle sondaj kuyuları kurulmuştur. Köyde su arıtma sistemi bulunmaktadır. Kanalizasyon ve atık su sıkıntısı bulunmamaktadır. Mezarlığın yan tarafında 3 kademeli bir atık su deposu bulunmaktadır (Fotoğraf 14). Önce atık su depoya gelmektedir. Atık su depoda dinlendikten sonra biriken tortu depoda kalmakta, suyu ise dere yatağından çaya doğru akmaktadır.

“Mayıs ayında bizim sondaj 30 metrelik bitti. Ondan sonra 60 metreliğe indirdik, 57 metre de motor tek motorla basıyoruz. Yani desen ki bugün bitti, yok yani köye su verilecek bir yer yok, yedek bir şeyimiz yok” (Kalabaklı köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

Fotoğraf 14. Kalabaklı köyü atık su deposu

Çınarlı köyünde içme suyuna erişim 2023 yılına kadar problem oluşturmamıştır. Fakat kuraklık sebebiyle 2023 yazında su sıkıntısı baş göstermiştir. Kanalizasyonla ilgili bir takım sıkıntılar yaşanmaktadır. Çözüm için İl Özel İdare’ye başvurulmuştur.

“Vallahi içme suyu bugüne kadar problem değildi ama bu yaz problem olmaya başladı. Ama işte ovadan pompayla bir, bir yerde de var yukarıda onlarla bu sene bayağı sıkıntı çektik ama en azından çok fazla problem yaşamadık. Vallahi kanalizasyonlarımız var yani ama onlarla da ilgili tabii sıkıntılarımız var. Biz bunları Özel İdareye bildirdik. Onlarla ilgili çalışma yapıyor Özel İdare. Yapacaklar daha doğrusu. Yani şöyle son noktaya taşıma, çıkış noktasında depolama, işte o tür şeylerde biraz sıkıntı var” (Çınarlı köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

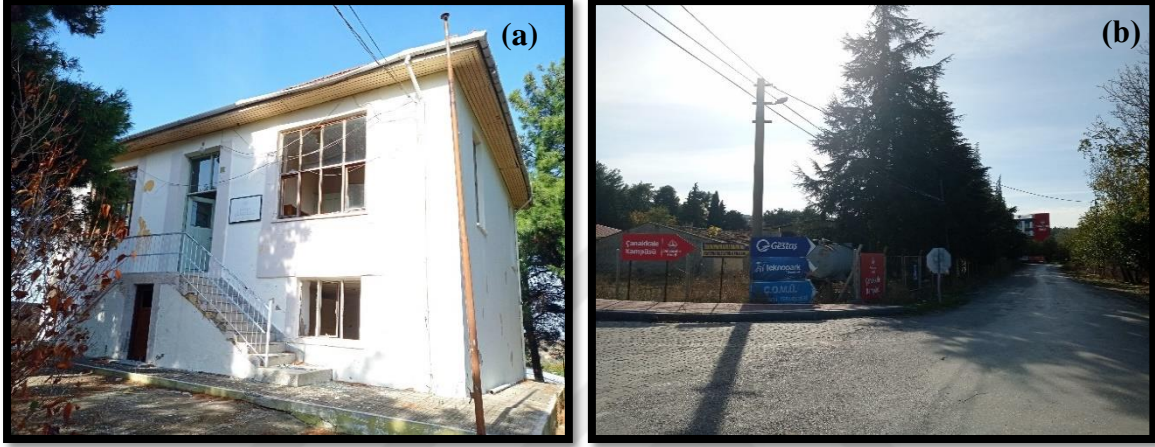
Erenköy’de içme suyuna erişim konusunda sıkıntı yaşanmaktadır. Bu sıkıntının temel sebebi kuraklık, ikinci sebebi suyun uzak köyden Erenköy’e taşınmasıdır. Köyde su arıtma sistemi bulunmaktadır (Fotoğraf 15). Köyde kanalizasyon ve atık sularla ilgili problem yaşanmamaktadır. Bu yıl kanalizasyon için paket arıtma sistemi yapılmıştır. Bu sistemin tek olumsuz tarafı köye ek maliyet getirmesidir.

“Vallahi bu yani iki bin kaça on dokuzda bir sıkıntı yaşadık biz. Kuraklıktan dolayı kuyularımız kurudu. Bu yılda 2 tane kuyumuz kurudu. 3 tane köye su basan pompamız var, ikisi kurudu. Bir tanesinden şu an su sağlıyoruz. Ya ucu ucuna yettirdik öyle diyelim. Bu kuraklık devam ederse daha da önümüzdeki yıllarda sıkıntı yaşayacağız. Su işinin bize maddi zararı da çok var. Halileli köyünden çok uzaktan suyu buraya taşımaya çalışıyoruz. 7 kilometreden basıyoruz biz suyu. Buraya uzaktan su getirmeye çalışıyoruz. Aslında su bizim için büyük bir problem. Vatandaş bunu belki hissetmiyor ama buraya gelecek biz, bizden sonraki yönetim bunu çok net hissediyor. Hem maddi anlamda hissediyor, uğraşması bir de uzaktan geldiği için de patlak çatlak olayları, su patlakları çok fazla oluyor köyümüzde. O basınçla suyu basması, motorların çalışması devamlı her gün bir yerde su patlağımız var. Taşıdığımız suyu da yani sıkıntı yaratıyor bize” (Erenköy muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

Fotoğraf 15. Erenköy’ün arıtma su çeşmesi

Sarıcaeli köyünün elektriğe erişim, iletişim ve haberleşme konusunda sorunları bulunmamaktadır. Köyde sağlık ocağı bulunmakta ve ayda 2 gün doktor gelmektedir. Anaokulunda aktif olarak eğitim verilmektedir. Diğer öğrenciler taşımali eğitimle okula gitmektedir. Özel Koruhan Yaşlı Bakım Merkezi, Bahçeşehir Koleji ve Teknopark da (Fotoğraf 16.b) köy sınırı dâhilindedir.

Fotoğraf 16. Sarıcaeli köyü eski ilkokulu (a) ve Bahçeşehir Koleji ve Teknopark yolu (b)

Kalabalıklı köyünün iletişim ve haberleşme konusunda sıkıntısı yoktur. Köyün elektriği Çanakkale'den gelmektedir. Köyde elektrik kesintisi çok sık yaşanmaktadır. Köye yeni trafolar yapılmıştır. Çanakkale'nin elektriğini buradan sağlamak amaçlanmaktadır. Köyde sağlık ocağı yoktur. Hastaneye ihtiyaç olması durumunda bir kısım Kepez'e, bir kısım Çanakkale'ye gitmektedir. Köye sağlık ocağı yapılması dile getirilmiş fakat köyün devlet hastanesine yakın olması sebebiyle bu talep reddedilmiştir. Köyde anaokulu vardır. İlkokul, ortaokul ve lise öğrencileri taşımali eğitimle ya da bireysel araçlarla okula gitmektedir. Muhtarlık tarafından ilkokul için karma sınıf açılmak istenmiş fakat veliler bunu kabul etmemiştir. Çanakkale Form Eğitim Kurumları ve eskiden sağlık lisesi olarak bilinen özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi (Fotoğraf 17.a) köy sınırları dahilinde yer almaktadır.

“Havaalanının yanında şey var ya trafo merkezi, elektrik santralleri belki görmüşsünüzdür. Onu buraya alacaklar, Çanakkale'yi buradan besleyecekler. Yani Çanakkale'de uçaklara da zarar veriyormuş o. Oradan şimdi buraya yapıldı (Fotoğraf 17.b). Bence burası iyi mi değil. Yani şimdi buradaki arazileri öldürdü teller. Yine tel daha bir geri ormanın içine olabilirdi. Tarım arazisine getirdiler

traföyü koydular, bütün araziyi böldü geçti. Daha şimdi bunlar ilk etapta ilk bunlar. Daha kaç tane direk dikileceği belli değil” (Kalabalık köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

Fotoğraf 17. Özel Sabire Hatun Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi (a) ve transformatör merkezi (b)

Çınarlı köyünde elektriğe erişim konusunda sıkıntı yaşanmamaktadır. Fakat elektrik kesintileri köyü olumsuz olarak etkilemektedir. İletişim ve haberleşme konusunda sıkıntı yaşanmamaktadır. Mekânsal Adres Kayıt Sistemi'ne geçilmesi, yapılara önceden verilen numaralar ile yeni sistemdeki numaraların uyuşmaması sorununu ortaya çıkarmıştır. Bu da bazı işlemlerin aksamasına sebep olmuştur. Köyde sağlık ocağı bulunmamaktadır fakat sağlık evi vardır ve haftanın bir günü öğleden sonra buraya doktor gelmektedir. Dardanos Tümülsü, Hasan-Mevsuf Şehitliği, sosyal bilimler lisesi (Fotoğraf 18.a) ve fen lisesi (Fotoğraf 18.b) köy sınırları dahilindedir. Köyde anaokulu ve ilkokul (Fotoğraf 19) bulunmaktadır.

“Telefonlarımız, internetimiz iyi. Fibere geçtik. Fibere geçtik işte onlarla bir kısmı bağlandı. Onlarda adreslerde bir sıkıntı var. Adrese dayalı sistemde bir sıkıntı var. Yani bize yeni bir liste vermeleri gerekiyor. Bu yeni değişen Türkiye'deki bütün evler küme evleri oldu artık. Yani köyün merkezi küme evi geçiyor. Çınarlı küme evleri. İşte şu numara değişmiş, eskiden biz tuttuk kafamıza göre numara verdik, o numaralar hep gitti. Artık Türkiye genelinde MAKS denilen işte bu merkezi sistemde

numara verildi. O numaralara göre adam diyor işte adam diyor ki “Evime internet bağlayacağım kapı numaram 96 muhtarım.” diyor. “Yok, 96 numarada sen gözükmüyorsun diyorlar.” diyor. E tabi değil şimdi değişen numaralarda adamın numarası 105 örnek veriyorum. Bunlarda sıkıntı var ama tam geçmedi” (Çınarlı köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

Fotoğraf 18. Çanakkale Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Sosyal Bilimler Lisesi (a) ve Çanakkale Fen Lisesi (b)

Fotoğraf 19. Çınarlı İlkokulu

Erenköy'ün elektriğe erişim ve iletişim konusunda problemi yoktur fakat ev interneti konusunda problemler yaşanmaktadır. Ev internetinin çekim gücü düşüktür. İnternetin iyileştirilmesi adına köye fiber internet hattı döşenmektedir. Köyde sağlık ocağı vardır (Fotoğraf 20.a) ve her gün doktor gelmektedir. Yaklaşık 7-8 köy de İntepe Aile Sağlığı Merkezi'ne bağlıdır. Köyde anaokulu, ilkokul ve ortaokul bulunmaktadır (Fotoğraf 20.b). Lise öğrencileri taşımali eğitim ile okula gitmektedir. Köyde amfi tiyatro (Fotoğraf 21) bulunmaktadır.

Fotoğraf 20. İntepe Aile Sağlığı Merkezi (a) ve Erenköy İlkokulu ve Ortaokulu (b)

Fotoğraf 21. Erenköy amfi tiyatro

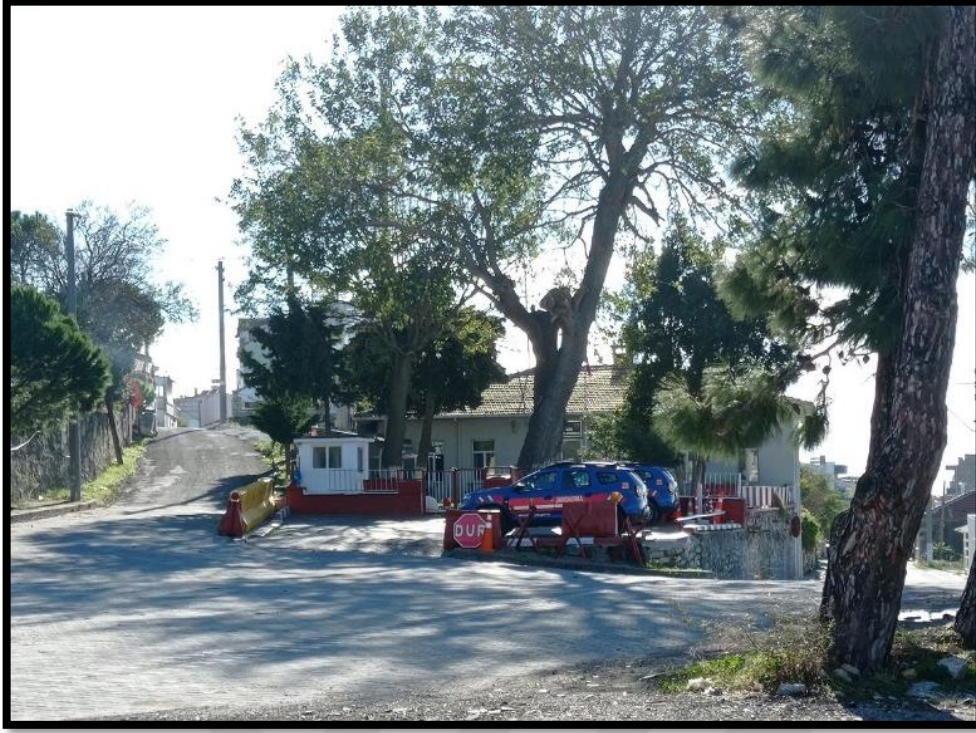
Köyler genel olarak incelendiğinde köylerde ciddi bir güvenlik sorununun bulunmadığı, bazı zamanlarda hırsızlık olaylarının yaşandığı görülmektedir. Erenköy’de güvenlik konusunda sıkıntı yaşanmamaktadır. Köyde köye ait karakol bulunmaktadır (Fotoğraf 22). Köyün karakolu merkez karakoldur ve 13 tane köyden sorumludur.

“Benim kapım 24 saat açıktır. (Hırsızlık oluyor mu?) Ya işte olur, olmaz diye bir kanun olmaz. Ne çalıyorlar meyve çalıyorlar, ne çalıyorlar bahçedeki su motorlarını çalıyorlar, ne çalıyorlar barajın boyundaki su motorlarını çalıyorlar, cereyanlı su motorları var onları çalıyorlar. Hatta benim bile 2 tane çaldılar yani” (Saricaeli köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

“Ya burada ne oluyor, herhangi bir şey olmuyor. Bir işte bu hurdacılar biraz sıkıntı. Alt tarafta bir hurdacımız var. Açıldı bir 10 seneye geçmiştir. Geri dönüşüm işte karton yani buradaki her şeyi alıyor. Karton alıyor, naylon alıyor, demir alıyor, bakır alıyor. Yani hani şimdi hurdacı dediğin demir alır. E şimdi hırsızlık olayları çok oluyor. Hani şimdi adam geliyor bahçede mesela bir şey bırakıyorsun mecburen motorunu bırakıyorsun, çapanı bırakıyorsun bir bakıyorum. Ya damlama boruları mesela bir sene onları çaldılar. E şimdi toplayıp bırakıyorum ağaçlara adam kesiyor, alıyor, gidiyor. Kimisinin gübre tankını çalıyorlar, kimisinin pulluğunu çalıyorlar” (Kalabalıklı köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

“Vallahi güvenlik sıkıntımız var. Kameralar mamereler var ama işte bak bazen dün akşam bir rüzgâr esti, üç dört tanesi çalışmıyor. Çünkü köyün yerleşim birimi böyle çukur bilmem ne. Minareden verici falan yaptık ama var aslında sıkıntımız var yani” (Çınarlı köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

“Yok, karakolumuz da var. Burada karakol var. Hatta karakolda 13 tane köye bakıyor. Bizim merkez karakol 13 tane köyden sorumlu” (Erenköy muhtarı, Kasım 2023).

Fotoğraf 22. Erenköy Jandarma Karakol Komutanlığı

Sarıcaeli Köyü 22 Ağustos 2023 tarihinde çıkan yangından etkilenmiştir. Köyde yer alan yaşlı bakım evinde kalanlar tahliye edilmiştir. Aynı yangından Kalabaklı Köyü de etkilenmiştir. Yangının ilerlemesini engellemek amacıyla tarlalar önden sürülmüş, ilaç tankerleri ve arazözler kullanılmıştır. Yangında koordinasyon merkezi Kalabaklı Köyü'dür. Kızılay'ın aşevi ve çay ocağı buraya kurulmuştur. Köyde yağmurların fazla yağdığı dönemlerde sel olayları yaşanmaktadır. 30 Temmuz 2008 tarihinde İntepe Yangını olarak adlandırılan büyük bir yangın çıkmıştır. Yangının başlangıç yeri Çınarlı köyüdür. Yangının söndürülmesi 12 gün sürmüştür. Köyde bunun dışında doğal afetlerle çok fazla karşılaşmamıştır. 22 Ağustos 2023 tarihli yangından da çok fazla etkilenmemiştir. Erenköy zaman içerisinde yangınlarla karşılaşmıştır. İntepe Yangını'nda toplamda 1464 hektar alan, köyde yer alan kahvaltı tesisi ve restoran yanmıştır (İntepe Böyle Değişti, 2021). Köyde sel afeti etkili değildir.

“Karşılaştık tabii, karşılaşmaz mıyız, her zaman” (Sarıcaeli köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

“Şimdi buradan gelen su köyün üst tarafında tarlalar var. Tarlalarda mecbur köyün içinden geçiyor. Bir kısmı da dereden geliyor aşağıdan. Şimdi bir de yangın da yandı ya ortalık çalı çırpı kalmadı. Dağlarda tamamen şey olmuş, hiçbir şey kalmamış tertemiz. Yangından en çok etkilenen biz olduk. Yağcılar’la Dumlupınar var, onlar tamamen yandı. Yani köyün içinden geçti ateş” (Kalabaklı köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

“Vallahi yangınla karşılaştık ama bizim burada çok böyle bir olmadı yani. Yangın işte karşıları yandı ama biz de önlem için burada köylü olarak gittik, oraya yardım ettik, mücadele ettik” (Çınarlı köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

“2008’de bir yangın büyük bir yangın felaketi yaşadık bizde. Geçenki Çanakkale yangını Kalabaklı’yı geçseydi bize de gelmişti yani. (Köyünüzde sel afeti yaşanıyor mu?) Bizim köyümüz tepede olduğu için biz pek hissetmiyoruz yani” (Erenköy muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

4.3.4 Mekânsal/Çevresel Değişim

Sarıcaeli köyünün mesken tipleri incelediğinde eski yapıların bir veya iki katlı olduğu, taş ve tuğla kullanarak inşa edildiği görülmektedir (Fotoğraf 23). İki malzemenin bir arada kullanıldığı yapılar da bulunmaktadır. Günümüzde ise daha modern, tuğlanın kullanıldığı, betonarme yapıların inşa edildiği görülmektedir. Villa tipi konutların da yaygın olduğu görülmektedir (Fotoğraf 24).

Fotoğraf 23. Sarıcaeli köyünde taş ve tuğla kullanılarak yapılmış geleneksel meskenler

Fotoğraf 24. Sarıcaeli köyünün eğimli yamaçlarında, köye ve Çanakkale Boğazına hakim konumda yapılmaya devam eden modern konutların bulunduğu villa projeleri

Kalabaklı köyünün meskenleri incelendiğinde eski evlerde taşın ve tuğlanın, bazı evlerde ikisinin bir arada kullanıldığı yapılara rastlanmaktadır (Fotoğraf 25). Günümüzde ise modern yapılar inşa edilmektedir (Fotoğraf 26). Köydeki evler genellikle tek veya iki katlıdır. Çok katlı binalara rastlanmamaktadır.

Fotoğraf 25. Kalabaklı köyünde taşın ve tuğlanın bir arada kullanıldığı mesken örneği

Fotoğraf 26. Kalabaklı köyünde modern konutlara bir örnek

Çınarlı köyündeki evler incelendiğinde eski evlerin taş malzeme kullanılarak yapıldığı görülmektedir (Fotoğraf 27.b). Günümüzde ise daha çok tuğlanın ve modern

yöntemlerin kullanıldığı evler inşa edilmiştir (Fotoğraf 28). Villa tipi konutlar çoğunlukla Dardanos'ta yer almaktadır.

Fotoğraf 27. Çınarlı köyünde yıkılmış bir taş yapı (a) ve Çınarlı köyünde geleneksel meskenlere bir örnek (b)

Fotoğraf 28. Çınarlı köyünde modern konutlara örnekler

Erenköy'de bulunan eski evlerin inşasında genellikle taş malzemelerin kullanıldığı görülmektedir (Fotoğraf 29). Evler genellikle bir veya iki katlıdır. Günümüzde ise tuğlanın kullanıldığı, çok katlı betonarme yapılar inşa edilmektedir. TOKİ tarafından yapılan konutlar

tünel kalıp sistemi ile yapılmıştır (Fotoğraf 30). Proje dâhilindeki cami (Fotoğraf 31.a) ise konvansiyonel kalıp sistemi ile yapılmıştır (TOKİ, 2019).

Fotoğraf 29. Erenköy’de taş meskenlere örnekler

Fotoğraf 30. Erenköy sınırları dahilinde tamamlanan TOKİ konutları

Fotoğraf 31. TOKİ Camii (a) ve İntepe Camii (b)

TOKİ'lerin Erenköy'e inşa edilmesi her kesimden insanın köye yerleşmesine sebep olmuştur. Bu da köyün kimliğinin bozulmasında bir etken olarak gösterilebilir. Köy halkı da TOKİ'lerin köye gelmesinden memnun değildir.

“Yok, aslında çok da memnun değil. Yani bize bir artısı olmadı köye. Sadece biz daha biz iş yükümüz fazlalaştı. Mesela biraz önce sudan bahsettik. Suyu TOKİ'ler olmasaydı yani orada 171 tane hane geldi. Onlar olmasaydı mesela atıyorum bir hane aylık 5 ton veya 10 ton su kullansa 171 haneden çarparsan bize hep külfet bunlar yani” (Erenköy muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

Tablo 19

Mekânsal/çevresel değişime yönelik sorulara muhtarların cevapları

		Sarıcaeli	Kalabalı	Çınarlı	Erenköy
1.	Köyünüzde değişiklik yaratacak yeni projeler var mı?	Evet	Hayır	Hayır	Evet
2.	Çanakkale'nin gittikçe köylere doğru yayıldığını düşünüyor musunuz?	Evet	Evet	Evet	Evet

Sarıcaeli köyünde 150 tane yeni evin yapılacağı bir projede vardır. Köy muhtarı ise bu durumdan memnun değildir. Kalabalı köyünde yapılacak 30 dairelik yeni bir proje bulunmaktadır. Çınarlı köyünde yapılmak istenen projeler vardır fakat ekonomik ve yetkisel yetersizlikler sebebiyle bu projeler hayata geçirilememektedir. Köyün turizm potansiyeli olmasına karşın bu potansiyeli ortaya çıkaracak etkinlikler bulunmamaktadır. Yeni bir projenin uygulanabilmesi için öncelikle köyün altyapısının düzeltilmesi gerekmektedir. Erenköy'de insanların birlikte vakit geçirebilecekleri bir sosyal tesis projesi ve halı saha projesi bulunmaktadır.

“Tarla sahibi kat karşılığı verdi yeri. Ne yapacaksın? 150 hane demek 300 kişi demek ikişer kişiden” (Sarıcaeli köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

“Bir proje var şu anda, yeni bir yeni de muhabbetimiz var işte. 30 dairelik bir aile gelecek. Yani dubleks ev yapacaklar” (Kalabalı köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

“Vallahi bizim projelerimiz çok da bu ekonomide bu yetkilerle hiçbir şey yapamıyorsun. Burası 10 yıl sonra 15 yıl sonra zaten burasını tutamazsınız. Tutmak isterseniz de tutamazsınız. Ha bunun önlemini almak için işte altyapı, bugün atıyorum 70 küsur orası 40 burası bir sürü imar gelen var. E bu şeylerin altyapısı da kaldırmayacak, sıkıntı olacak. Tabii ben istiyorum köyüme niye yapılmasın? Mesela turizm benim önceliğim burada. Tarihi Sarı Saltuk Dede var (Fotoğraf 32.a), tarihi

bir camimiz var (Fotoğraf 32.b). Yani burada daha değişik şeyler yapılabilir ama o potansiyeli karşılayacak burada şey yok, materyal diyoruz ya materyal yok. Yani maddi olarak manevi olarak yok. Aslında burada niye yapılmasın? Buraya yap oraya sosyal tesisin altına hafta sonları gelsin adam kahvaltısını yapsın, çıksın 2. Katına. Sonra bizim köyümüzün mesela şöyle yukarı tepeye yukarılara çıktığınız zaman köyün manzarası şahane yani. Öyle bir yer daha bu nadir yani buralarda. Ya ulaşım sorunu çok yakın, çevreye yakın, şehre yakın istediğin zaman ulaşabiliyorsunuz. O yüzden yani köyün aslında artıları çok bana sorarsanız” (Çınarlı köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

Fotoğraf 32. Sarı Saltuk’un mezarı (a) ve Tarihi köy camii (b)

“Biraz önce bahsetmiştim sosyal tesis yapıyoruz. Aile çay bahçesi olacak İnşallah. Şu an o projemiz var. Gençlerimiz için söz verdiğimiz bir halı saha olayımız var. Halı saha yapacağız. Çünkü buranın geçmişinde bir Harmantepe denilen futbol sahası var. Burada her yaşıt insanın, her yaştan insanın orada anıları var. Yani tekrardan onu canlandırmak istiyoruz aslında” (Erenköy muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

Yapılan görüşmeler sonucunda köy muhtarlarının hepsi Çanakkale’nin köylere doğru yayıldığını düşünmektedir. Bu yayılmaların temel sebepleri merkeze yakınlık, pandemi

süreci, arazilerin kentlere göre daha uygun fiyatlı olması ve bireylerin daha sakin bir yaşam sürme isteğidir. Merkezde yer alan Çanakkale Havalimanı, Sarıcaeli köyü ile merkezin birleşimini kesintiye uğratmıştır.

“E yayılacak tabii. Çanakkale dar. Bu zamana kadar Çanakkale gelişmesi lazım yani yazık günah. Çanakkale ismi büyük ama kendi küçük. Havaalanına 3 kilometre. Havaalanı olmasa biz bu zamana kadar girerdik (Çanakkale'ye)” (Sarıcaeli köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

Fotoğraf 33. Sarıcaeli köyünün 2006 (a) ve 2023 (b) yılları arasındaki arazi değişimi

Kaynak: Google Earth

“Yani evet. Ya şu anda şeye Çanakkale Karacaören'e doğru geri gidiyor. Şimdi burada da kepez bu Dardanos tarafına şey yapamıyor gidemiyor. Önünde işte tarım arazileri var ya oraya gidemiyor. Bir de dediğim gibi biz merkeze yakınlığımızdan sıkıntı yaşıyoruz. Şimdi herkes bu tarafa yöneliyor. Şimdi insan şehirde durmaktansa burada durmayı tercih ediyor. Pandemi de bayağı etkisi oldu pandeminin. İnsanlar hep kaçışıyor dışarı. Şimdi insanlar müstakil evim olsun diyor” (Kalabalı köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

Fotoğraf 34. Kalabalı köyünün 2006 (a) ve 2023 (b) yılları arasındaki arazi değişimi

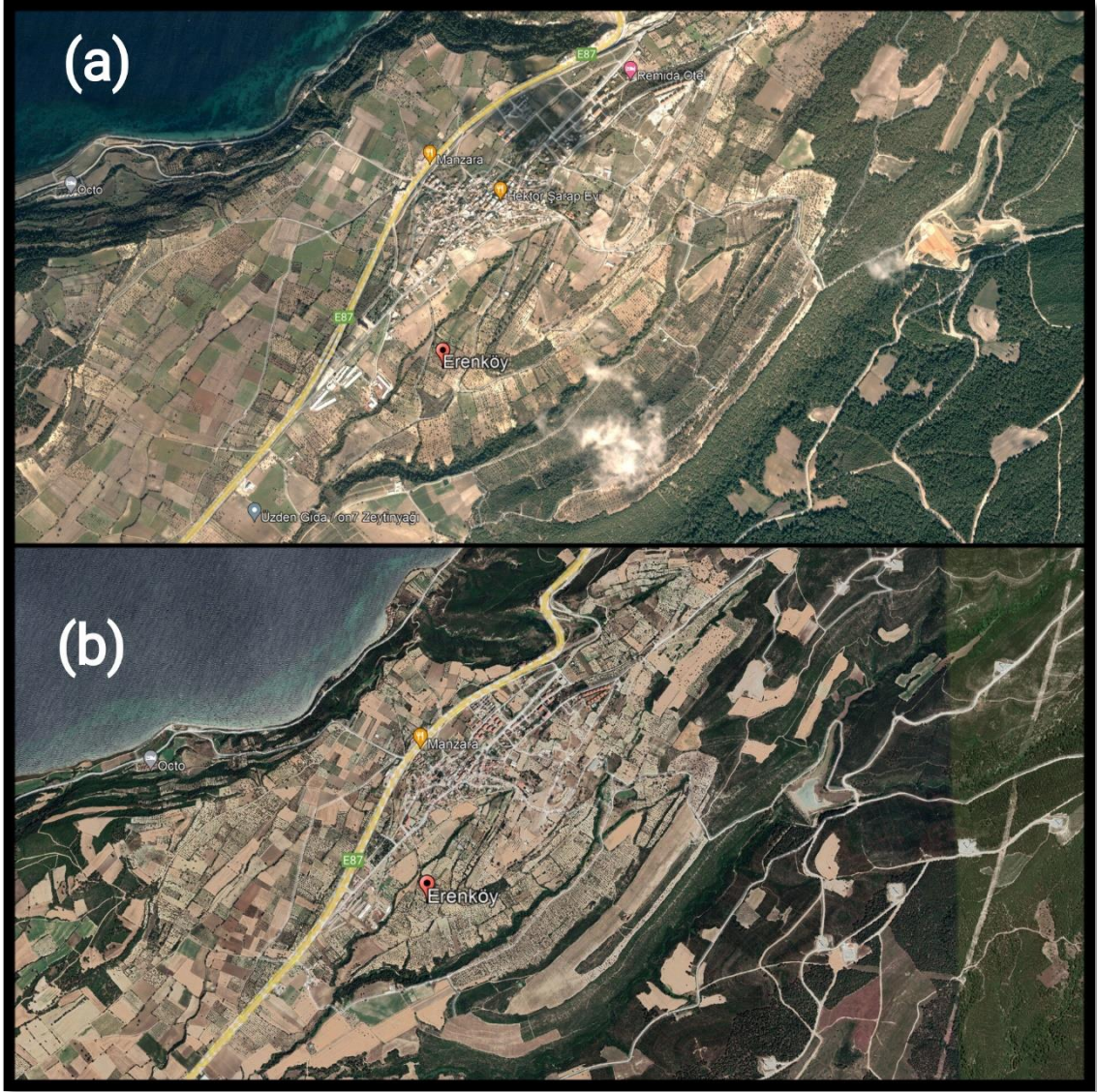
Kaynak: Google Earth

“Evet. Sebebi şehir yaşamının zorluklarından vatandaş biraz daha uzaklaşmak istiyor. Yani burada da belirli bir kesimden sonra yani hayatını kazanmış, parasını almış, emekli olmuş, artık yaşamlarının son zamanlarını iyi bir yerde, sakin bir yerde geçirmek istiyor. Ya bence iyi değil. Yani bunu diyorum ya az önce bunun altyapısı olmadan olması kötü. Altyapısı olsa olsun. Ne oluyor işte bütün siyasi baskılar, şunlar bütün tarımı arazileri yok oluyor. İyi olmayan yönleri daha çok ama olsun. Burada da yaşam evleri olsun. Neden? Buranın ekonomisi güçlenirse, insanlarda bir ayakta durma olursa, buradaki ben çocukluğumda biliyorum yani bütün evlerimiz topraktı. Benim oturduğum ev de topraktı. Köy hayatı öyleydi. Altında hayvanlar yatıyordu, üstünde biz yatıyorduk öyle bir şekilde düşün. Ama zaman tabii bunu değiştiriyor. Yani artık o zaman da hani bundan 20 yıl sonra 30 yıl sonra da bu hayatında yavaş yavaş soyutlayacağını tahmin ediyorsun, yani görüyorsun yani. Çünkü neden? Dünya değişiyor artık, ülke değişiyor, köyünde değişiyor. Her şey değişiyor” (Çınarlı köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

Fotoğraf 35. Çınarlı köyünün 2006 (a) ve 2022 (b) yılları arasındaki arazi değişimi
Kaynak: Google Earth

“Çanakkale’nin pandemide bayağı bir şey oldu. Yani köyler göç aldı, göç vermedi. Onun da sebebinin biz pandemiye bağlıyoruz. Yani insanlar birbirinden uzak kalsın diye mi artık kalabalıktan kaçması için ciddi anlamda göç aldık yani. Yani rahatsız tabii ki oluyoruz. Neden? Şimdi mesela bu TOKİ’lerin buraya gelmemesi lazım. Yani TOKİ değil de oralara villa tipi yapılsaydı. Yani her türlü insan geldi. Köyümüzün şeyi bozuluyor yani” (Erenköy muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

Fotoğraf 36. Erenköy' n 2006 (a) ve 2022 (b) yılları arasındaki arazi değişimi

Kaynak: Google Earth

Köylerin merkeze çok yakın olması arsalarla olan talebi artırmıştır. Fakat köylerde bu talep artışını karşılayacak kadar arsanın bulunmadığı görülmektedir.

“Bizde çok arsa yok da isteyen çok. 3 dönüm 15 lira (15 milyon TL) para istiyor. O yeri alan adam 315'e (315 bin TL) aldı 6-7 sene oldu” (Saricaeli köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

“500 metrekareselik arsa oldu 2,5 milyon (TL) şu anda. Daha önceleri 10 dönüm tarla 2,5 milyonu (TL)” (Kalabalık köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

“Valla çok, evet arsa fiyatları çok arttı. Maalesef yani şimdi burada en büyük de sıkıntı ne biliyor musunuz? Köylerde oturan nüfusların çok eskiden aile erkin sayısı çok. Tabii anne baba ölünce buralarda miras sayısı çoğalıyor, bunların içerisinde birisi almak istese alamıyor. Çünkü neden? Fiyatlar çok yüksek. O yüzden sıkıntı çok, fiyatlar çok yükseldi. Şu anda burada alabileceğin 300 m² en az 2,5-3 milyon. Ben 2015'te arsa aldım 363 m². Yarın desem ki 4 lira (4 milyon TL) 50 kişi alır. Ben burasını kaçta aldım 30 liraya aldım 2015'te 30.000 TL düşün yani fiyatını düşün” (Çınarlı köyü muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

“Arsa talep çok yer yok. Köylünün elinde yer kalmadı sata sata. Yerler yabancılaştı, fiyatlar uçtu. 300 m² arsa 3,5-4 milyon (TL). Harmantepe'de 200-250.000 lira (TL) arsa satıyorlardı pandemi döneminde, şimdi 3 milyon 3,5 milyon (TL). Pandemiden sonra her şey uçtu gitti” (Erenköy muhtarı, kişisel görüşme, Kasım 2023).

4.4. SWOT Analizi Bulguları

4.4.1. Köylerdeki Doğal Çevresel ve Sosyo-ekonomik Yapıya Yönelik SWOT Analizi (Köy Muhtarları Açısından)

Köyün Adı	SWOT Analizi	
Sarıcaeli	<p>◆ <u>Güçlü Yönler</u></p> <ul style="list-style-type: none">-Çanakkale merkeze yakın mesafede yer alması (3 km),- Adliye binasına yakın olması,- Köyün yukarı kesiminin boğaza hakim konumda yer alması,- Havaalanının konumunun köyün merkez ile birleşimine engel oluşturması,- Köy hayırlarının yapılmaya devam edilmesi,- Temel geçim kaynağının tarım olması,- Köyün doğa turizmine uygun olması,- Kanalizasyon ve atıklarla ilgili sorunun olmaması.	<p>◆ <u>Zayıf Yönler</u></p> <ul style="list-style-type: none">- Elektrik kesintilerinin sık yaşanması,- Göç alması,- Eğitim olanaklarının sınırlı olması,- Gençlerin tarım ve hayvancılıkla uğraşmak istememeleri,- Geleneksel mimarinin yok olmaya başlaması,- Köy halkının kullanabileceği sosyal tesislerin bulunmaması.- Tarım ve hayvancılık dışındaki ekonomik faaliyetlerden gelir elde edilmemesi.
	<p>◆ <u>Fırsatlar</u></p> <ul style="list-style-type: none">- Bahçeşehir Koleji'nin, yaşlı bakım evinin, Teknopark'ın ve Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Terzioğlu Kampüsü'nün bir kısmının köy sınırları içerisinde yer alması,- Dikiş-nakış kursunun bulunması.	<p>◆ <u>Tehditler</u></p> <ul style="list-style-type: none">- Geleneksel meskenlerin villa tipi konutların arasında kaybolması,- Köy kültüründen uzaklaşılması,- Yaşanan göçlerin köy halkını yabancılaştırması,- Emekli nüfusun artıp, genç nüfusun azalması,

		- Kuraklık sebebiyle tarımsal sulamaya erişimde sıkıntılar yaşanması.
Kalabaklı	<p>◆ <u>Güçlü Yönler</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Çanakkale merkeze ve Kepez Beldesi'ne yakın bir konumda yer alması (8 km - 3,5 km), - Devlet hastanesine yakın olması, - Temel geçim kaynağının tarım olması, - Geleneksel kırsal kültürel peyzaj özelliklerini sürdürmesi. 	<p>◆ <u>Zayıf Yönler</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Elektrik kesintilerinin sık yaşanması, - Yağışlı günlerde altyapının yetersiz kalması, - Göç alması, - Eğitim olanaklarının sınırlı olması, - Sağlık ocağının bulunmaması, - İçme suyuna erişimin sıkıntılı olması, - Gençlerin tarım ve hayvancılıkla uğraşmak istememeleri, - Köye özgü kültürel etkinliklerin bulunmaması, - Köy halkının kullanabileceği sosyal tesislerin bulunmaması, - Tarım ve hayvancılık dışındaki ekonomik faaliyetlerden gelir elde edilmemesi.
	<p>◆ <u>Fırsatlar</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Çanakkale Form Eğitim Kurumları'nın ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinin köy sınırları dahilinde yer alması. 	<p>◆ <u>Tehditler</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Sel riskinin olması, - Meraların daralması, - Yaşanan göçlerin köy halkını yabancılaştırması, - Köy kültüründen uzaklaşılması, - Doğal kaynakların artan nüfusla ihtiyacını karşılamaya yetmemesi, - Köye trafo merkezi yapılması, - Kuraklık sebebiyle içme suyuna ve tarımsal sulamaya erişimde yaşanan sıkıntılar.

Çınarlı	<p>◆ <u>Güçlü Yönler</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Çanakkale merkez ile ulaşımın kolaylıkla sağlanması, - Dardanos'un mücavir alan olarak köye bağlı olması, - Temel geçim kaynağının tarım olması, - Havaşının ve yerleşim yerinin yaşama uygun olması, - Turizm potansiyelinin yüksek olması ve turizmden gelir elde edilmesi, - Köy hayırlarının yapılmaya devam edilmesi, - Köyün doğa yürüyüşüne uygun olması, - Köyde kamp olanağı, restoran, kafe bulunması, - Dardanos kıyıların yelken, sörf gibi sporlara uygun olması, - Ziyaretçilerin konaklayabilecekleri otellerin bulunması. 	<p>◆ <u>Zayıf Yönler</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Elektrik kesintilerinin sık yaşanması, - Göç alması, - Köyde eğitim olanaklarının sınırlı olması, - İçme suyuna erişimin sıkıntılı olması, - Geleneksel mimarinin yok olmaya başlaması, - Altyapının yetersiz olması, - Köy ulaşım yollarının zamanla yıpranmış olması.
	<p>◆ <u>Fırsatlar</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Halk eğitim kurslarının bulunması, - Köye turizm amaçlı ziyaretlerin gerçekleşmesi, - Köyde rüzgar elektrik santralının bulunması, - Sosyal bilimler ve fen lisesinin, ÇOMÜ Dardanos yerleşkesinin köy sınırları içerisinde yer alması, - GES projesinin bulunması. 	<p>◆ <u>Tehditler</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Geleneksel meskenlerin modern konutlar arasında kaybolması, - Köy kültüründen uzaklaşılması, - Doğal kaynaklarını artan nüfusuna ihtiyacına yetmemesi, - Kuraklık sebebiyle içme suyuna ve tarımsal sulamaya erişimde sıkıntıların yaşanması,

Erenköy	<p>◆ <u>Güçlü Yönler</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Köklü bir tarihe sahip olması, - Köyle merkez arasında yarım saatte bir minibüs seferinin olması, - Sessiz, sakin, güvenilir, temiz havaya sahip bir köy olması, - Köyde anaokulu, ilkokul ve ortaokul bulunması, - Sağlık ocağı ve karakol bulunması, - Boğaza hakim bir konumda yer alması, - Temel geçim kaynağının tarım olması, - Turizm potansiyelinin yüksek olması ve turizmden gelir elde edilmesi, - Ofrenion antik kentine sahip olması, - Orman köyü olması, - Ziyaretçilerin konaklayabilecekleri otellerin bulunması. 	<p>◆ <u>Zayıf Yönler</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Köye özgü kültürel etkinliklerin bulunmaması, - Elektrik kesintilerinin sık yaşanması, - Ev interneti altyapısının kötü olması, - Turizm potansiyelinin verimli kullanılmaması, - Göç alması, - İçme suyuna erişimin sıkıntılı olması, - Çok katlı binaların inşasıyla birlikte geleneksel mimarinin yok olmaya başlaması.
	<p>◆ <u>Fırsatlar</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Köye turizm amaçlı ziyaretlerin gerçekleşmesi, - Köyde rüzgar elektrik santralının bulunması, - Köyde şarap üretim tesisinin bulunması, - Dikiş-nakış ve el sanatları kurslarının bulunması. 	<p>◆ <u>Tehditler</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Geleneksel meskenlerin modern konutlar arasında kaybolması, - Köy kültüründen uzaklaşılması, - Doğal kaynakların artan nüfusun ihtiyacına yetmemesi, - Kuraklık sebebiyle içme suyuna erişimde yaşanan sıkıntılar, - Yaşanan göçlerin ve TOKİ konutlarının varlığının köy halkını yabancılaştırması,

		- Emekli nüfusun artması.
--	--	---------------------------

Çalışma alanı olarak seçilen dört köyün Çanakkale merkeze yakın olması, temel geçim kaynağının tarım olması, turizm potansiyelinin bulunması, merkeze ulaşımın kolay olması, köylerin güçlü yönlerini oluştururken, yaşanan elektrik kesintileri, göçler, modern mimarinin tercih edilmesi köylerin zayıf yönlerini oluşturmaktadır. Bazı kurum ve kuruluşların köy sınırları içerisinde veya köye yakın bir konumda yer alması, yeni plan, proje ve konutlar için uygun arazilerin bulunması köylerin sahip olduğu fırsatları oluştururken, altyapının ve üstyapının nüfusun ihtiyacını karşılamaya yetmeyecek olması, geleneksel yaşam tarzından uzaklaşılması, köy kültürünün kaybolması, köylerde yeni gelenlerin nüfusunun artması, emekli nüfusunun artması, yaşanan kuraklıklar ve doğal afet riskinin bulunması köylerin tehditlerini oluşturmaktadır.

Sarıcaeli, Kalabalıklı ve Çınarlı köyleri sınırları içerisinde yer alan kurumlar ve köylerin bazı kurumlara yakın konumda yer alması, köylere hizmet götürülmesi konusunda avantaj sağlayabilir. Kalabalıklı köyünde şiddetli yağmurlarda yaşanan sel olaylarını önlemek amacıyla altyapı çalışmaları yapılmalıdır. Böylece köye tehdit oluşturan bu durum köy için bir fırsata dönüşebilir. Çınarlı köyünün zayıf yönlerinden olan yıpranmış ulaşım yollarının yenilenmesi, hem köylüye hem de ikincil konutlarda yaşayan kesim için avantaj sağlayabilir. Çınarlı köyüne mücavir alan olarak bağlı olan Dardanos'ta turizm faaliyetlerinin, insanların vakit geçirebilecekleri mekânların artırılması bu bölgeyi çekici kılarak köyün ek gelir elde etmesine olanak sağlayabilir. Erenköy'de bulunan şarap üretim tesislerinde üretilen ürünlerin planlı bir strateji ile pazarlanması köyün tanınırlığı artırılabilir. Köyün turizm potansiyelini ortaya çıkaracak projeler üretilmelidir. Özellikle tarihi turizm için uygun bir köydür.

4.4.2. Köylerdeki Doğal Çevresel ve Sosyo-ekonomik Yapıya Yönelik SWOT Analizi (Gayrimenkul Danışmanları Açısından)

Köyün Adı	SWOT Analizi	
	<p>◆ <u>Güçlü Yönler</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Çanakkale kent merkezine mesafe açısından yakın olması (6 km), - Köyün dış ve üst kesimlerinin Çanakkale Boğazı görsel üstünlüğüne sahip olması, - Köy halkının arsalarını satma konusunda gönüllü olmaları, - Mesafe açısından, Çanakkale'nin mücavir alanı olma ihtimali en yüksek köyü olması. 	<p>◆ <u>Zayıf Yönler</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Geleneksel kırsal kültürel peyzaj özelliklerini sürdürmesi, - Nüfusun az (595), yerleşim olarak küçük ve değişime karşı kapalı olması, - Havaalanının konumu Çanakkale'nin Sarıcaeli köyüne doğrudan bağlantısını azaltmakta ve mücavir alan olmasını engellemektedir, -Altyapı olanaklarındaki yetersizlikler.
Sarıcaeli	<p>◆ <u>Fırsatlar</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Diğer köylere oranla yapılaşmanın düşüklüğü nedeniyle yeni projeler için arsa talebini karşılayacak olması, - Teknopark'ın köy yerleşim alanı içinde olması, - Arsaların imara açılma ihtimalinin yüksek olması, -Köyde yaşayanların büyük kısmını köy dışından gelerek villalarda ikamet edenlerin oluşturması, -Bahçeşehir kolejinin kuruluş yeri olarak bu alanı seçmiş olması. 	<p>◆ <u>Tehditler</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Havaalanına yakın olan konumu köye yaklaşan apartman projelerinin kat sayısını azaltmaktadır, - Çınarlı ve Kalabaklı köyleri ile karşılaştırıldığında arsa satışlarının ve villa konut projelerinin daha yavaş gerçekleşmesi, - Köyün Çanakkale'nin mücavir alanı olması durumunda, havaalanına yakınlık nedeniyle yapılardaki kat sayısının düşük tutulacak olması.

Kalabaklı	<p>◆ <u>Güçlü Yönler</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Çanakkale Devlet hastanesine yakın olması (2.5 km), - Bir alt merkez konumunda olan Kepez Beldesi'ne yakın olması (3.5 km), - Yol bağlantılarının Çanakkale kent merkezine erişim süresini azaltıyor olması, -Arsa fiyatlarının kıymetli olması ve zamanla daha da kıymet kazanacak olması. 	<p>◆ <u>Zayıf Yönler</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Geleneksel kırsal kültürel peyzaj özelliklerini sürdürmesi, - Altyapı olanaklarındaki yetersizlikler, - Kepez alt bölgesine (Hamidiye mahallesi) yakın olmakla birlikte henüz bu avantajını ortaya çıkaracak nitelikte imara açılmamış olması.
	<p>◆ <u>Fırsatlar</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Alt merkez olan Kepez Beldesi'ne yakınlığın arsa fiyatlarının yükseltecek olması, -Köyle sınır oluşturan Kepez beldesindeki Devlet hastanesinin ek hizmet binaları ve ayrıca okul gibi eğitim binalarının kuruluş yeri için potansiyel gelişme alanı olması. 	<p>◆ <u>Tehditler</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -Köy sınırı içinde bulunan Transformatör merkezinin yakın çevresinin tercih edilebilirliğinin düşürebilecek olması.
Çınarlı	<p>◆ <u>Güçlü Yönler</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Nüfus açısından dört köy içerisinde en büyük köy olması (2032), - Köyün dış ve üst kesimlerinin Çanakkale Boğazı manzarasına sahip olması, - Kıyıdan uzak kesimlerinin dahi boğazın görsel üstünlüğüne sahip olması, - Konut ve arsa m² fiyatlarının en yüksek olduğu köy olması, 	<p>◆ <u>Zayıf Yönler</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Köyün dışındaki villa projelerine gidebilmek için köy meydanından geçen yolun kullanılıyor olması, -Köye özgü yaşam tarzının ve ekonomik faaliyetlerin hala devam ediyor olması.

	<p>- “Şehirden uzaklaşmadan doğanın içerisinde konforlu yaşam” sloganlarıyla devam eden doğayla uyumlu projelerin varlığı (Vista Eco Forest Projesi, 2022).</p>	
	<p>◆ <u>Fırsatlar</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Yakın çevrede turizm imarlı arsa alanlarının yaygınlaşıyor olması, - Çanakkale'nin mücavir alanı olan ve yazlık sitelerin bulunduğu Dardanos mevkiinin köy sınırları dahilinde ve boğaz kıyısında yer alması, - Kent merkezinden belli saatlerde hareket eden otobüslerin Çınarlı'ya kadar gidiyor olması, - Fen Lisesi ve Sosyal bilimler Lisesi'nin kent merkezinden köy sınırları içine taşınması, - Gelecekte Turizm İmarlı Ekoturizm Alanlarının geliştirilebileceği potansiyel köylerden biri olması. 	<p>◆ <u>Tehditler</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Köyün bir mevkiisi olmasına rağmen Çanakkale'nin mücavir alanı olan Dardanos mevkiinin ikincil konut ve müstakil konut açısından daha fazla avantaja sahip olması, - Köyün 2023 Ağustos ayında etki alanı geniş olan bir yangın tehlikesi atlatmış olması, ormana yakın arsa ve konutların tercih edilmesinin düşmesine neden olacak olması.
Erenköy	<p>◆ <u>Güçlü Yönler</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Eski bir Rum köyü olması nedeniyle daima yerleşimin olacağı bir köy, - Geleneksel Rum mimari özelliklerine sahip konutlara sahip olması, 	<p>◆ <u>Zayıf Yönler</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Köy içinde ulaşımı sağlayan yolların yeterince geniş olmaması, - Çok eski konutlar ile çok yeni konutların yan yana bulunması Erenköy'de konut talebini düşürmesi, - Henüz doğalgaz altyapısına sahip olmaması.

	<ul style="list-style-type: none"> - Arsaların değer kazanması ve taleplerin artması açısından geleceği olan bir köy olması, - Geleneksel köy sosyolojik yapısını korumakla birlikte modern bir yapıya da sahip olması, - Köyün yeme-içme ve konaklama açısından çok farklı yerlerden gelenlere hitap edecek mekânlara sahip olması, - Villa ve taş ev projeleri gibi farklı kesimlerin konut taleplerini karşılayacak nitelikte yapılaşmaya sahip olması. 	
	<p>◆ <u>Fırsatlar</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Yılın belli dönemlerinde Rum halkının köyü ziyaret ediyor olması. 	<p>◆ <u>Tehditler</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - 2011 yılına kadar Belde statüsünde olan Erenköy'ün nüfus kaybı nedeniyle köy statüsüne dönüşmüş olması.

Çanakkale kent merkezine yakın olan, kentin mekânsal gelişimini hızla sürdürdüğü, sosyo-ekonomik ve çevresel açıdan değişim gösteren bu 4 köyü tercih edenler büyük oranda İstanbul, Bursa, İzmir, Ankara gibi illerden gelmektedir. Çanakkale 1915 Boğaz Köprüsü ve bağlantı yollarının Çanakkale'ye olan erişimi kolaylaştırması ilk sırada İstanbul ilinden bu köylere özellikle emekli kesimin gelişini hızlandırmıştır. Çanakkale'nin merkez ilçe dışındaki ilçe ve köylerinden yerleşim ve yatırım amaçlı tercihler yine kent merkezine gerçekleşmektedir. Covid 19 pandemi süreci bireylerin yaşam alanları ve yaşam çevreleri tercihinde değişikliklere neden olmuştur. Apartman daireleri, kalabalık siteler ve yoğun nüfuslu alanlar yerine bağımsız evlerin tercihinde artışlar görülmektedir. Çanakkale çevresindeki kırsal yerleşimlerde villa projelerinin artışı bu talepleri karşılamaktadır. Çanakkale kentinde çeşitli kamu hizmetlerinin sağlanması ile ilgili ekonomik sektörler (eğitim, sağlık, ordu vb.) dışında özel sektöre yönelik istihdam alanlarının bulunmaması

yerleşme amaçlı tercihlerde de belirleyici olmaktadır. Kenti tercih edenlerin daha çok evden çalışan (home-ofis) (yaş aralığı 35-45 arası ve gelir düzeyi nispeten yüksek) ve emekli kesimden oluşmaktadır. Çanakkale civarındaki köyler yurtdışında yaşayan Türkler tarafından (Almanya, Danimarka) yatırım amaçlı tercih edilmektedir.

Çanakkale'nin Karacaören mücavir alan yönündeki (kuzey yönünde) büyüme sınırına yaklaşılması ve Esenler mahallesi yönündeki konutların tercih oranlarının düşük olması güney yönünde ve kırsalı da kapsayan bir yapılaşma sürecini beraberinde getirmektedir. Köylerdeki arsaların satılması köy muhtarları açısından bir tehdit oluştururken, bu arsaların satılması gayrimenkul danışmanları açısından fırsat olarak değerlendirilmektedir.

Muhtarların bakış açısına göre Sarıcaeli köyü ile merkez arasında havaalanının yer alması, köyün merkez ile birleşmesini engellediği ve köyün köyü statüsünde kalmasını sağladığı için köyün güçlü yönünü oluştururken, gayrimenkul danışmanlarının bakış açısına göre köyün mücavir alan olmasını engellediği için köyün zayıf yönünü oluşturmaktadır. Muhtarlara göre köylere yeni binaların inşa edilmesi köylerde geleneksel dokunun bozulmasına sebep olduğu için köyün zayıf yönünü oluşturmaktadır. Fakat inşa edilen bu binalar depremsellik açısından incelendiğinde, yeni binaların eski binalara göre depreme daha dayanıklı olması aynı zamanda köyün güçlü yönünü oluşturmaktadır. Kalabalık köyünün geleneksel kırsal kültürel peyzaj özelliklerini sürdürmesi muhtarlar açısından köyün güçlü yönünü oluştururken, gayrimenkul danışmanları açısından köyün zayıf yönünü oluşturmaktadır. Erenköy ve Çınarlı'nın turizm potansiyelinin bulunmasına karşın bu potansiyelin yeteri kadar kullanılmadığı görülmektedir. Köylerin turizmden gelir elde edebilmesi için birtakım çalışmalar yapılmalıdır. İnsanların vakit geçirebilecekleri mekânlar artırılmalı, köyü tanıtacak projeler oluşturulmalıdır. Genel olarak bakıldığında köy muhtarlarının ve gayrimenkul danışmanlarının köyler hakkındaki düşüncelerinin birbirinden farklı olduğu görülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kırdan kente doğru yaşanan göçlerin ve nüfusun hızla artması kentleşmeye sebep olmuştur. Kentleşmenin artması hem kentlerin hem de çevrelerinin değişime uğramasına sebep olmuştur. Yaşanan bu değişimler kentlerin çevrelerine doğru yayılmalarına, konutların ve sanayi kuruluşlarının yer seçimi olarak tarım arazilerini seçmelerine sebep olmuştur. Kentsel yayılmadan en çok etkilenen alanlar ise kent çeperinde yer alan kırsal arazilerdir. Kentin çevresine doğru yayılması kırsal arazilerin kentleşme baskısı altında kalmasına sebep olmaktadır. Bu yayılmanın olumsuz etkilerini en aza indirmek amacıyla çeşitli planlar ve projeler yapılmaktadır. Dünyada yaşanan bu kentleşme sürecinden Türkiye’de etkilenmiştir. Ülkemizde 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı Bütünşehir Yasası ile büyük şehirlerdeki köylerin mahalleye dönüşmesi, kentsel nüfus oranını ciddi şekilde artırmıştır. 2022 yılı Türkiye kentsel nüfus oranına bakıldığında %93,4 olduğu görülmektedir.

Bu çalışma Çanakkale kentinin çevresine doğru yayılmasının sosyo-mekânsal ve ekonomik etkilerini açıklamayı amaçlamaktadır. Çalışma alanı olarak Çanakkale merkeze bağlı dört köy olan Sarıcaeli, Kalabalı, Çınarlı ve Erenköy köyleri seçilmiştir. Konu ile ilgili öncelikle literatür taraması yapılmış ve veriler elde edilmiştir. Köylerin muhtarları ve gayrimenkul danışmanları ile yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirerek ve yerinde gözlem yapılarak köylerde meydana gelen değişimler ortaya konmuştur.

Çanakkale’de meydana gelen kentsel yayılma büyük şehirlerdeki kadar hızlı gerçekleşme de kent çeperinde yer alan kırsal arazileri etkilemiştir. Kentte 1992 yılında üniversitenin kurulması, 2022 yılında kullanıma açılan 1915 Çanakkale Köprüsü’nün inşa edilmesi, bazı kamu kurumlarının kent merkezinden çıkarılarak kentin dışına taşınması, bu kurumların çevrelerine yeni konutların inşa edilmesi kentin çepere doğru yayılmasını hızlandırmıştır. Kentsel yayılmada etkili olan faktörler kırsal alanlarda geniş arazi olanakları, kent merkezine göre daha ucuz konutların ve arazilerin varlığı, bireysel araç sahipliğinin artması, ulaşım yollarının iyileşmesi, bazı kurumların kent dışına taşınması ve bireylerin kentin kalabalığından uzaklaşarak daha sakin bir yaşam sürme isteğidir.

Çalışma alanındaki köyler incelendiğinde köy dışına çok fazla göçün yaşanmadığı, yapılan göçlerin daha çok Çanakkale merkeze doğru olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra köyler dışarıdan çok fazla göç almıştır. Köylerden dışarıya yapılan göçler ve köylere yapılan göçler köyün yerli nüfusunun azalmasına, yeni gelen nüfusun artmasına sebep olmuştur. Yeni gelenlerin genellikle büyük illerden ve doğu illerinden göç ettiği görülmektedir. Köylerin göç almasının sebepleri; köyün merkeze yakın olması, ev fiyatlarının kente göre daha ucuz olması, 2020 yılında başlayan pandemi süreci, yaşanan depremler ve insanların daha sakin bir ortamda yaşam sürdürme isteğidir. Yapılan araştırmalar sonucunda yeni gelenlerin yalnızca emekli ve ikincil konut yerleşenlerinden oluşmadığı, inşaat sektöründe çalışan işgücünün de köylerde konut tercih edebildiği, farklı sosyo-ekonomik profillerin olduğu tespit edilmiştir. Köylerin kültürel yapısına bakıldığında, kıra özgü geleneksel özelliklerin zamana bağlı olarak azaldığı dikkati çekmektedir.

Sarıcaeli ve Erenköy'de sağlık ocağı, Çınarlı köyünde sağlık evi, Sarıcaeli ve Kalabaklı köylerinde anaokulu, Çınarlı köyünde anaokulu ve ilkokul, Erenköy'de anaokulu, ilkokulu ve ortaokul bulunmaktadır. Sarıcaeli, Kalabaklı ve Çınarlı köylerinde bireylerin eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimde problemler yaşadıkları tespit edilmiştir.

Köylerde elektriğe erişimde sıkıntı yoktur fakat elektrik kesintileri çok sık yaşanmaktadır. Bu durum köy halkını olumsuz olarak etkilemektedir. Sarıcaeli köyünde içme suyuna erişimde sıkıntı yaşanmazken Kalabaklı, Çınarlı ve Erenköy'de zaman zaman kuraklık sebebiyle içme suyuna erişimde sıkıntı yaşanmaktadır. Çınarlı köyü dışında diğer 3 köyde kanalizasyon ile ilgili sıkıntı yaşanmamaktadır. Köylerde artan nüfusla birlikte suya erişim ve altyapı konusunda birtakım yetersizlikler görülmektedir. Köylerde iletişim, haberleşme, ulaşım ve merkeze erişim ile ilgili problem yaşanmadığı görülmektedir. Bazı köylerde toplu taşıma araçlarının yetersiz kalması otomobile olan bağımlılığı ve bireysel araç sahipliğini artırmıştır. Köy içindeki yolların dar ve yenilenmemiş olması, gelecekte artan nüfusa ve araç sahipliğine yetmeyeceğini göstermektedir.

Köylerin temel geçim kaynakları tarım ve hayvancılıktır. Fakat günümüzde köy halkının özellikle gençlerin tarım ve hayvancılıkla uğraşmak istemedikleri, arazi sahiplerinin

tarlalarını satarak kent merkezine yerleştikleri, arazilerin parçalandığı ve kırsal üretimin azaldığı görülmektedir. Sarıcaeli ve Kalabaklı köylerinde diğer ekonomik etkinliklerden gelir elde edilmediği, Çınarlı ve Erenköy köylerinde turizm faaliyetlerinin de yapıldığı görülmektedir.

Günümüzdeki yapılar incelendiğinde tüm köylerde kırsal nitelikli konutlar yerine modern inşaat teknikleri kullanılarak yapılan konutların yaygınlaştığı, özellikle Erenköy’de iki ve daha fazla katlı binaların yapımının arttığı görülmektedir. Kent çevresine yakın kırsal alanların daha hızlı şekilde yerleşime açıldığı ve köye özgü kırsal dokunun bozulduğu da belirtilmelidir.

Köy muhtarları Çanakkale'nin çevreye doğru yayılmasının köyler açısından bazı olumsuzlukları da beraberinde getirdiğini ifade etmişlerdir. Meydana gelen kentsel yayılma sonucu köylerin kırsal özgü kimliğini koruması zorlaşmıştır. Köylerde tarımın, hayvancılığın ve köye özgü yaşam tarzının devam ettirilmesi olumlu karşılanırken, köylerde yeni gelenlerin nüfusunun artması konusunda endişeler vardır. Gayrimenkul danışmanlarına göre ise köylerde devam ettirilen tarım ve hayvancılık faaliyetleri, konut açısından yerleşim alanının sınırlı olması, bazı köylerin geleneksel kırsal kültürel peyzaj özelliklerini devam ettirmeleri, yolların yetersiz olması vb. bu köylerin yerleşime açılmasını sınırlamakta ve köylerde bulunan konutlara olan talepleri azaltmaktadır. Özetle muhtarlar köylerin geleneksel ve köye özgü yapılarının devamlılığı konusundaki düşüncelerini vurgularken, gayrimenkul danışmanları köylerde imara açılacak arazileri artması ve yeni konutların inşa edilmesi yönünde bir düşünceye sahiptir.

Sonuç olarak, Çanakkale’den çevreye doğru gerçekleşen kentsel yayılma süreci, kentsel yayılmanın hızla artışı, köylere yeni gelenlerin sayısındaki artış, merkeze erişimin kolaylaşması, arazilerin imara açılması, modern konutların ve ikincil konutların yapımında artış yaşanması özellikle kente yakın köylerde kırsal kimliği değiştirmektedir. Çanakkale’nin kırsal yerleşimlerinde yapılacak olan projelerin; kırsal dokuyu koruyacak, ekonomiye katkı sağlayacak, artan nüfusun ihtiyacını karşılayacak, sürdürülebilirliği sağlayacak, köylerin zayıf yönlerini güçlü yönler ve tehditlerini fırsata dönüştürecek şekilde planlanması

gerekmektedir. Bu bağlamda çalışma alanında yapılan gözlemler, muhtarlarla ve gayrimenkul danışmanlarıyla yapılan mülakatlar sonucunda elde edilen verilerin yorumlanmasıyla çalışma alanı ilgili birtakım öneriler geliştirilebilir. Bunlar:

- ✓ Köylerde tarım ve hayvancılık faaliyetleri ile uğraşanların sayısının gittikçe azaldığı görülmektedir. Köy halkının bu faaliyetleri devam ettirebilmeleri için devlet desteğinin artırılması önemlidir. Üretimde verimliliği artıracak projeler yapılmalı ve uygulanmalıdır. Verimli tarım arazilerinin parçalanmasının önüne geçilmelidir. Modern tarım ve hayvancılık yöntemleri kullanılmalı ve bunun için üreticiler düşük faizli kredilerle desteklenmelidir.
- ✓ Köylerdeki kadınlara ekonomik hayata etkin bir şekilde katılabilmeleri için eğitimler verilmeli, kadınların bir arada bulunabilecekleri ve üretim yapabilecekleri alanlar oluşturulmalıdır.
- ✓ Köylerde turizm gibi alternatif geçim kaynakları bulunmalı ve köy halkına bu konuda teşvik sağlanmalıdır. Köylerin doğal güzellikleri ortaya çıkarılmalı, tarihi değerleri belirlenmeli ve koruma altına alınmalıdır.
- ✓ Köylerdeki genç nüfusun göç etme sürecinin önüne geçebilmek adına gençlere yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Gençlerin eğitim alabilecekleri ve kendilerini geliştirebilecekleri kurumlar inşa edilmeli, köylerdeki kültürel ve sosyal etkinlikler artırılarak gençlerin köyde vakit geçirebilecekleri ortamlar oluşturulmalı ve kıyın itici yönleri azaltılmalıdır. Köylerin gençlerine tarım ve hayvancılık konusunda eğitimler verilmeli ve gençler bu konuda desteklenmelidir.
- ✓ Gelecek dönemlerde su ve altyapı köyler için büyük bir sorun oluşturacaktır. Altyapı artan nüfusun ihtiyacını karşılayabilecek kapasitede olacak şekilde geliştirilmelidir. Mevcut su kaynakları değerlendirilmeli ve gelecek nesil göz önüne alınarak su kullanımına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Tarımda modern sulama yöntemleri kullanılmalıdır. Su kullanımında sürdürülebilirliğe dikkat edilerek politikalar oluşturulmalı ve uygulanmalı, köy halkı bilinçlendirilmeli ve su tasarrufu yapılmalıdır.
- ✓ Köy içi ulaşımda yolların topraktan oluşması ve dar olması ulaşımın olumsuz yönlerindedir. Köy yollarının artan trafik yükünü karşılayabilmesi için yollarda iyileştirme ve genişletilme çalışmaları yapılmalıdır.

- ✓ Modern yöntemlerin kullanıldığı fakat dışarıdan bakıldığında geleneksel mimariyi yansıtacak yapılar inşa edilmeli ve kırsal dokunun korunması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adana İlinde Seyhan ve Yüreğir Adıyla İki İlçe Kurulması Hakkında Kanun. (1986, 19 Haziran). *Resmi Gazete*. Erişim: 29 Kasım 2023, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/19139.pdf>.
- Akseki, H. ve Meşhur, M. Ç. (2013). “Kentsel Yayılma Sonucu Yapılaşmaya Açılan Verimli Tarım Alanları: Konya Kenti Deneyimleri”. *Megaron*, 8(3), 165-174. DOI: 10.5505/MEGARON.2013.99609.
- Altınoluk, Ü. (2021). “1924 Mübadelesi Öncesinde ve Sonrasında Erenköy (Çanakkale) Yerleşiminin Morfolojisi ve Konut Tipolojisi Üzerine Ön Çıkarım”. *Modular Journal*, 4(2), 98-110.
- Balta, S., Yıldırım, E. ve Atik, M. (2023). “Dünya'dan Örnekler ile Kentsel Yayılım Modelleri”. *Planlama*, 33(1), 184-195. doi: 10.14744/planlama.2022.78309.
- Barros, J. L., Tavares, A. O., Monteiro, M. ve Santos, P. P. (2018). “Peri-urbanization and Rurbanization in Leiria City: The Importance of a Planning Framework”. *Sustainability*, 10(7), 2501. doi:10.3390/su10072501.
- Belediye Kurulmasına Dair Kararlar. (1991, 8 Kasım). *Resmi Gazete*. Erişim: 30 Kasım 2023, <https://web.archive.org/web/20210506193824/https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21045.pdf>.
- Benevolo, L. (1995). *Avrupa Tarihinde Kentler*, Nur Nirven (çev.). Afa Yayıncılık: İstanbul.
- Bilgin, A. B. (2019). Kent Çeperinde Gelişen Yerleşim Alanlarının Kırsal Peyzaja Etkileri: İstanbul Büyükçekmece Karaağaç Mahallesi Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Tekirdağ.
- Bookchin, M. (1999). *Kentsiz Kentleşme: Yurttaşlığın Yükselişi ve Çöküşü*, Burak Özyalçın (çev.). Ayrıntı Yayınları: İstanbul.
- Boto, I. ve Fotabong, E. (2012). *Major Drivers for Rural Transformation in Africa*. Brussels Rural Development Briefing: A Series of Meetings on ACP-EU Development Issues. Erişim: 13 Eylül 2023, <https://brusselsbriefings.files.wordpress.com/2012/10/br-24-rural-transformation-in-africa-eng.pdf>.

- Bursa İli Merkezinde Osmangazi, Yıldırım ve Nilüfer Adıyla Üç İlçe Kurulması Hakkında Kanun. (1987, 27 Haziran). *Resmi Gazete*. Erişim: 29 Kasım 2023, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/19500.pdf>.
- Büyüksaraç, A., Eyisüren, O., Bektaş, Ö. ve Karaca, Ö. (2023). “Bedrock Depth Calculation of Çanakkale (Turkey) Basin Using Rayleigh Ellipticity and Microgravity Survey”. *Geofísica Internacional*, 62 (1), 387-401. <https://doi.org/10.22201/igeof.2954436xe.2023.62.1.1447>.
- Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun. (1984, 9 Temmuz). *Resmi Gazete*. Erişim: 29 Kasım 2023, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18453.pdf>.
- Büyükşehir Belediyesi Kanunu. (2004, 23 Temmuz). *Resmi Gazete*. Erişim: 29 Kasım 2023, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040723.htm#1>.
- Ceylan, S. ve Somuncu, M. (2018). “Kırsal Alanların Dönüşümünü Kavramsal Bakımından Yeniden Düşünmek”. *TÜCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*, 3-6 Ekim 2018, Ankara. 1141-1155.
- Creswell, J. W. (2017). *Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları Araştırma Deseni*, Selçuk Beşir Demir (çev. ed.), Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- Çanakkale Kutlu İnşaat. (2022). Vista Eco Forest. Erişim: 28 Aralık 2023, <https://www.kutluinsaat.com.tr/ecoforest>.
- Çavuş, C. Z. ve Uysal, B. A. (2018). “Çanakkale’de Kentsel Gelişme, Yayılma ve Kırsal Alanlarla Etkileşim”. *Planlama Dergisi*, 28 (1), 105-117. doi: 10.14744/planlama.2018.85547.
- Çayan, D. ve Nalçakar, E. M. (2017). “Kentleşme Baskısı Altındaki Kırsal Alanları Uluslararası Yaklaşımlar Çerçevesinde Yeniden Düşünmek: Çorlu Örneği”. *8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 41. Kolokyumu*, 7-8-9 Kasım 2017, Selçuk Üniversitesi, Konya. 139-149.
- Çilingir, T. ve Görgün, K. E. (2018). “Hızla Üzerine Kent Gelen Köyün, Kentleşme ile İmtihanı: Uzundere”. *Planlama Dergisi*, 28(1), 139-151. doi: 10.14744/planlama.2018.88700.

- Çolakoğlu, E. (2007). “Kırsal Kalkınma Problemine Bir Çözüm Arayışı Olarak Köy-Kent Projesi”. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(6), 187-202.
- Deniz, H. M. (2009). “Sanayileşme Perspektifinde Kentleşme ve Çevre İlişkisi”. *Coğrafya Dergisi*, (19), 95-105.
- Erdönmez, C. (2005). “Köykent: Olumlu ve Olumsuz Yönleriyle Bir Kırsal Kalkınma Projesinin Çözümlemesi”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 35-51.
- Erman, T. (2011). “Ankara Kent Çeperinin Dönüşümüne İçeriden Bakmak”. *İdealkent*, 2(4), 176-196.
- European Environment Agency. (2006). *Urban Sprawl in Europe, The Ignored Challenge*. The European Environment Agency Report. Erişim: 25 Aralık 2023, https://www.eea.europa.eu/publications/eea_report_2006_10/eea_report_10_2006.pdf.
- Gaziantep İli Merkezinde Şehitkamil ve Şahinbey Adıyla İki İlçe Kurulması Hakkında Kanun. (1987, 27 Haziran). *Resmi Gazete*. Erişim: 29 Kasım 2023, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/19500.pdf>.
- Gecekondu Yasası. (1966, 30 Temmuz). *Resmi Gazete*. Erişim: 16 Aralık 2023 <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12362.pdf>.
- Google Earth. (2023). Erişim: 24 Aralık 2023, <https://earth.google.com/web/>.
- Gülçubuk, B. ve Karabıyık, E. (2002). “Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türkiye’nin Kırsal Kalkınma Politikası ve Yükümlülükleri”. *Türkiye V. Tarım Ekonomisi Kongresi*, 18-20 Eylül 2002, Erzurum. 471-476.
- Gültekin, A. (2017). “Etimolojik Olarak Şehir Kelimesi”. Taşçı, H. ve Nebati, N. (ed.). içinde *Şehir Üzerine Düşünceler*. (s. 15-24). Esenler Şehir Düşünce Merkezi: İstanbul.
- Günay, D. (2002). “Sanayi ve Sanayi Tarihi”. *Mimar ve Mühendis Dergisi*, (31), 8-14.
- Gürlek, T. B. (2002). “SWOT Analizi”. *Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu, TÜSSİDE*, Haziran.

- Hazar, D. (2017). “Kır-Kent Çeperine Ekolojik Yaklaşım”. *Şehir & Toplum*, (7), 135-142.
- HGM. (2023). Erişim: 24 Aralık 2023, <https://kure.harita.gov.tr/>.
- Humanitarian Data Exchange (2021). Turkey Administrative Levels. Erişim: 02 Kasım 2023, <https://data.humdata.org/dataset/cod-ab-tur?>.
- Işık, Ş. (2005). “Türkiye’de Kentleşme ve Kentleşme Modelleri”. *Ege Coğrafya Dergisi*, 14(1-2), 57-71.
- İller Bankası (2020). Erişim: 16 Aralık 2023, <https://www.ilbank.gov.tr/sayfa/tarihce>.
- İnal, S. Ç. T. (2002). 1980 Sonrası İstanbul Metropolitan Kent Çeperinde Gelişen Lüks Konut Alanlarının Gelişme Süreçleri ve Kentsel Gelişmeye Etkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- İnci, İ. (2022). “Tarihsel Süreç İçinde Türkiye’de Tarımsal Makine ve Ekipmanların Modernizasyonu 1948-1960”. *MECMUA-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 142-154.
- İntepe Böyle Değişti. (2021, 21 Temmuz). *İşte Çanakkale Gazetesi*. Erişim: 26 Aralık 2023, <https://www.istecanakkalegazetesi.com/haber/23600-intepe-boyle-degisti>.
- İrdem, İ. ve Mutlu, A. (2016). “6360 sayılı Yasayla “Kır-Kent” Kavramlarının Muğlaklaşması Sorunu ve Olası Sonuçları”. *KAYSEM*, 10, 159-176.
- Kahraman, Ö. S. (2006). “Çanakkale’de Demografik Geçiş Dönemleri, Nüfus Hareketleri ve Gelecek Projeksiyonlar”. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, 4(4), 141-160.
- Kantürer, G. (2016). İstanbul kent Çeperlerinde Kırsal Arazilerin Dönüşümü “Ağaçlı-Yeniköy Yöresi Örneği”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Karakurt, T. E. (2013). “Sürdürülebilir Kentsel Gelişim Sürecinde Kompakt Kent Modelinin Analizi”. *Yönetim ve Ekonomi*, 20(1), 31-46.
- Kayseri İl Merkezinde Melikgazi ve Kocasinan Adıyla İki İlçe Kurulması Hakkında Kanun. (1988, 14 Aralık). *Resmi Gazete*. Erişim: 29 Kasım 2023, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20019.pdf>.
- Keleş, R. (1980). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.

- Keleş, R. (1983). *100 Soruda Türkiye’de Kentleşme, Konut ve Gecekondu*. Gerçek Yayınevi: İstanbul.
- Keleş, R. (1993). *Kentleşme Politikası*. İmge Kitabevi Yayınları: Ankara.
- Kısa, P. (1998). İkincil Konut Mimarlığında Cephe, Kütle ve Dış Mekan Oluşumu. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Edirne.
- Kızıldağ, S. (2010). *Dimitri’nin Kızları*. Çanakkale Kitaplığı: Çanakkale.
- Koç, T. (2004). *Çanakkale Yerleşmesinin Durum Raporu 2003*. Çanakkale Kent Konseyi Yayınları. Erişim: 20 Ekim 2023, <https://www.canakkalekentkonseyi.org/wp-content/uploads/2019/12/Canakkale-Durum-Raporu.pdf>.
- Koçdemir, Y. (2022). Kent Çeperinin Dönüşümü ve Kentsel Morfolojik Özellikleri-Menemen-Seyrek Mahallesi Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Konya İli Merkezinde Karatay, Selçuklu ve Meram Adıyla Üç İlçe Kurulması Hakkında Kanun. (1987, 27 Haziran). *Resmi Gazete*. Erişim: 29 Kasım 2023, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/19500.pdf>.
- Koroğlu, N. T. (2015). “Sınırları Genişleyen Belediyelerde Kentsel Çeper Ve Hizmet Sunumu Sorunsalı”. *Uluslararası Kent Araştırmaları Kongresi*, 16-17 Haziran 2015, Eskişehir. 1004-1026.
- Kubat, A. S. (2022). “Çeper Kuşak Olgusunun İstanbul’un Tarihsel-Coğrafyası Üzerinden Değerlendirilmesi”. *Türkiye Kentsel Morfoloji Ağı, III. Kentsel Morfoloji Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 5 Mayıs 2022, Ankara, 3-17.
- Kulu, M. M. (2004). “1530’larda Çanakkale Yöresinde Yerleşme ve Nüfus”. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ*, 2(2), 197-240.
- Levent, T. (2017). “Kent ve Kır Arasında Bir Arayüz Olarak Kırsal-Kentsel Çeper”. *8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 41. Kolokyumu*, 7-8-9 Kasım 2017, Selçuk Üniversitesi, Konya. 636-654.
- Lune, H. ve Berg, B. L. (2017). *Qualitative Research Methods for the Social Sciences*, Pearson Education: Essex.

- Meteoroloji Genel Müdürlüğü (2023). *Resmi İstatistikler*. Erişim: 30 Kasım 2023, <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?m=CANAKKALE>.
- Nas, F. (2019). “Kırsal Alanda Tarımsal Faaliyetler ve Geçim Kaynaklarının Dönüşümü (Bartın Köyleri Örneği)”. *Journal of History School*, 41, 853-873. DOI: 10.29228/joh.24757.
- Nemutlu, E. F. (2017). “Çanakkale Kırsal Alan Kültürel Peyzaj Değerleri (Kuzey–Batı Merkez Köyleri)”. *Uluslararası Peyzaj Mimarlığı Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 14-18.
- Nemutlu, E. F. (2019). “Kırsal Turizm Potansiyeli Yüksek Bir Bölge: Çanakkale-Dardanos”. *Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi*, 3(1), 19-24.
- Nüfus Hizmetleri Kanunu. (2006, 29 Nisan). *Resmi Gazete*. Erişim: 29 Kasım 2023, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/04/20060429-1.htm>.
- Oban, R. (2001). “İzmir Anakent İlçelerine Bağlı Kırsal Yerleşmelerde Değişim Süreci”. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 93-106.
- Okay, A. İ., Siyako, M. ve Bürkan, K. A. (1990). “Biga Yarımadası’nın Jeolojisi ve Tektonik Evrimi”. *Türkiye Petrol Jeologları Derneği Bülteni*, 2(1), 83-121.
- Oktay, T. (2016). “Metropol Kent Yönetimi Yaklaşımları ve Uygulama Modelleri”. *Strategic Public Management Journal*, 2(4), 49-71.
- On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2012, 6 Aralık). *Resmi Gazete*. Erişim: 29 Kasım 2023, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121206-1.htm>.
- On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. (2013, 22 Mart). *Resmi Gazete*. Erişim: 29 Kasım 2023, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/03/20130322-2.htm>.
- Orhan, G. ve Yücel, Y. G. (2019). “Kırsal Mekânın Metalaşması ve Soylulaştırmanın Köy Hâli: Doğanbey Köyü’nün Dönüşümü”. *MAD Journal*, 1(8), 8-42.

- Orîndaru, A., Constantinescu, M., Ţuclea, C. E., Căescu, Ş. C., Florescu, M. S. ve Dumitru, I. (2020). “Rurbanization-Making the City Greener: Young Citizen Implication and Future Actions”. *Sustainability*, 12, 7175. doi:10.3390/su12177175.
- Our World in Data (2019). *Urbanization*. Erişim: 07 Kasım 2023, <https://ourworldindata.org/urbanization#what-share-of-people-will-live-in-urban-areas-in-the-future>.
- Öncel, H. ve Meşhur, M. Ç. (2021). “Konya Kentsel Alanının Büyümesinde Kentsel Saçaklanma ve Nedenleri”. *Planlama*, 31(2), 191-207. doi: 10.14744/planlama.2021.04127.
- Polat, E. (2016). “Kentsel Yoğunlaşma/Yığışma Ekseninde Bütünleşen Kentlere Doğru...”. *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 1(2), 48-56.
- Sakarya İlinde Büyük Şehir Belediyesi Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. (2000, 6 Mart). *Resmi Gazete*. Erişim: 29 Kasım 2023, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23985.pdf>.
- Simon, D. (2008). “Urban Environments: İssues on the Peri-Urban Fringe”. *Annual Review of Environment and Resources*, 33, 167-185.
- Statista (2023). *Largest Urban Agglomerations Worldwide nn 2023 by Population*. Erişim: 9 Kasım 2023, <https://www.statista.com/statistics/912263/population-of-urban-agglomerations-worldwide/>.
- Uzunkaya, Ş. S. (2019). “İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Türkiye Ekonomisi ve Marshall Planının Ekonomiye Etkileri”. *Ekonomi, İşletme ve Maliye Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 176-185.
- Taşkan, G. ve Atik, M. (2020). “Kentsel Yayılmanın Gölgesinde Değişen Kırsal Tarımsal Peyzajlar İçin Sürdürülebilir Tarımsal Kuşak Planlanması Önerisi: ‘Bursa Kenti’ Örneği”. *Peyzaj Araştırmaları ve Uygulamaları Dergisi*, 2(1), 1-10.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi. (2023). *Köy Kanunu*. Erişim: 31 Ekim 2021, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.442.pdf>.
- T. C. Çanakkale Valiliği Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü. (2022). *Çanakkale İli 2021 Yılı Çevre Durum Raporu*. Erişim: 19 Ekim 2023,

https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/icerikler/canakkale_-cdr2021-20221216112021.pdf.

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (2019). Erişim: 30 Kasım 2023, <https://www.toki.gov.tr/illere-gore-projeler/10550>.

T.C. İçişleri Bakanlığı (2011). Mülki İdare Birimleri. Erişim: 7 Kasım 2023, <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx>.

T. C. Tarım ve Orman Bakanlığı Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü (2022). *Envanter Verileri*. Erişim: 15 Kasım 2023, <https://canakkale.tarimorman.gov.tr/Menu/17/Brifing>.

Tekeli, İ. (2009). *Modernizm, Modernite ve Türkiye'nin Kent Planlama Tarihi*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları: İstanbul.

Tekeli, İ. (2011). *Kent, Kentli Hakları, Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm Yazıları*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları: İstanbul.

Torun, E. (2012). “Kırsal Kalkınmanın Sağlanabilmesi İçin Köy-Kent Arasındaki Farklılıkların Minimize Edilmesi”. *10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi*, 5-7 Eylül 2012, Konya. 63-269.

TÜİK (2023). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları. Erişim: 3 Aralık 2023, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>.

TÜİK (2023). Genel Nüfus Sayımları. Erişim: 5 Kasım 2023, <https://biruni.tuik.gov.tr/nufusmenuapp/menu.zul>.

TÜİK (2023). Kaba Doğum Hızı. Erişim: 5 Kasım 2023, <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr>.

TÜİK (2023). Kişi başına GSYH. Erişim: 5 Kasım 2023, <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr>.

TÜİK (2023). Net Göç Hızı. Erişim: 5 Kasım 2023, <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr>.

TÜİK (2023). Nüfus ve Demografi. Erişim: 18 Kasım 2023, <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=nufus-ve-demografi-109&dil=1>.

- TÜİK (2023). Nüfus Yoğunluğu. Erişim: 5 Kasım 2023, <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr>.
- TÜİK (2023). Yaşlı Bağımlılık Oranı. Erişim: 5 Kasım 2023, <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr>.
- TÜİK (2023). Yıllık Nüfus Artış Hızı. Erişim: 5 Kasım 2023, <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr>.
- TÜİK (2023). Bölgesel İstatistikler. Erişim: 5 Kasım 2023, <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/degiskenlerUzerindenSorgula.do#>.
- Türkdoğan, O. (2007). “Kimlik-Göç-Sosyal Şiddet ve Türkiye Gerçeği”. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (36), 1-14.
- Uğur, A. ve Aliagaoglu, A. (2019). *Şehir Coğrafyası*. Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara.
- Uzunkaya, S. Ş. (2019). “İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Türkiye Ekonomisi ve Marshall Planının Ekonomiye Etkileri”. *Ekonomi İşletme ve Maliye Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 176-185.
- Yahyagil, M. Y. (1998). “Kentlerin Kültürün Gelişmesindeki Etkileri”. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (25), 105-120.
- Yaman, A. (2021). “Kırsal Alanın Dönüşümü: Kırklareli-Lüleburgaz-Pınarhisar Örneği”. *Dünya İnsan Bilimleri Dergisi*, 2021(1), 188-209.
- Yedi İlde Büyükşehir Belediyesi Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. (1993, 9 Eylül). *Resmi Gazete*. Erişim: 29 Kasım 2023, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21693.pdf>.
- Yenigül, S. B. (2017). “Kırsal Kalkınma Politikalarında Yeni Yaklaşımlar ve Bu Yaklaşımların Türkiye'nin Kırsal Kalkınma Politikalarına Etkisi”. *Planlama Dergisi*, 27(1), 16-25.
- Yıldırım, M. (2021). Kır-Kent Çeperinde Yer Alan Kırsal Yerleşimlerin Sosyo-Mekânsal Dönüşümü: Ödemiş Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Denizli.

Yılmaz, E. ve Çiftçi, S. (2011). “Kentlerin Ortaya Çıkışı ve Sosyo-Politik Açıdan Türkiye’de Kentleşme Dönemleri”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(35), 252-267.

Yorulmaz, O. (2013). Metropoliten Kentsel Büyümenin Çeperdeki Kentsel Kırsalla Etkileşimi; Antalya Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Isparta.

EKLER

EK 1.	Yüksek Lisans Tez Çalışması Mülakat Formu (Muhtarlar)
EK 2.	Yüksek Lisans Tez Çalışması Mülakat Formu (Gayrimenkul Danışmalarına)

EK 1

Yüksek Lisans Tez Çalışması Mülakat Formu

(Muhtarlar)

Değerli katılımcı merhaba,

Bu mülakat formu “Çanakkale Kent Çeperindeki Kırsal Yerleşimlerin Dönüşümü: Sosyo-Mekânsal ve Ekonomik” başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması için hazırlanmıştır. Görüşmeden elde edilen bilgiler yalnızca bu tez çalışmasında ve tez çalışmasıyla bağlantılı akademik çalışmalarda kullanılacaktır.

Görüşme tahmini olarak 1 saat kadar sürecektir. Eğer izniniz olursa görüşmemizi kayda almak isteriz. Böylece zamanımızı daha iyi kullanabilir ve cevaplarınızı daha detaylı kaydetmiş oluruz. Araştırmamıza katılmayı kabul ettiğiniz ve destek verdiğiniz için çok teşekkür ederiz. Önerileriniz olursa sorulan soruları cevapladıktan sonra vurgularsanız seviniriz. Görüşme başlamadan önce bize sormak istediğiniz soru/sorular varsa öncelikle onları yanıtlamak isteriz. İzin verirsiniz sorulara başlamak istiyorum.

YL Tezi Akademik Danışmanı
Doç. Dr. Canan Zehra ÇAVUŞ

YL Tez Öğrencisi
Yaren KÖROĞLU

Katılımcı Bilgileri:

Adı Soyadı: _____

Yaş: _____

Eğitim Durumu: _____

Meslek/İş: _____

Mülakat Tarihi: _____

Mülakat Yapılan Yer: _____

Tez Başlığı: Çanakkale Kent Çeperindeki Kırsal Yerleşimlerin Dönüşümü: Sosyo-Mekânsal ve Ekonomik

Mülakat Konusu (Özet): Çanakkale yakın çevresinde yer alan 4 köyün Çanakkale'nin büyümesinden etkilenme (sosyolojik-mekânsal-ekonomik) süreci üzerine görüşme yapılacaktır.

Mülakat Soruları (Sarıcaeli-Kalabaklı-Erenköy-Çınarlı)

A- Toplumsal/Kültürel Yapıya Yönelik Sorular

1. Köyünüzün nüfusu ve hane sayısı nedir?
2. Köyün ilk yerleşenlerinin nereden geldiğini biliyor musunuz?
3. Köyden farklı yerlere göç var mı? Göç edenler nereye yerleşiyor?
4. Köyünüze göç edenler var mı? Varsa neden köyünüzü tercih ettiklerini söyleyebilir misiniz?
5. Köy halkına özgü sosyal tesis/tesisleriniz var mı?
6. Köyünüze özgü olan ve hala devam ettirdiğiniz kültürel değerleriniz nelerdir?
7. Kültürünüzde değişen ve sizi rahatsız eden durumlar/konular var mı? Varsa biraz bilgi verebilir misiniz?

B- Ekonomik Yapıya Yönelik Sorular

8. Köyünüzün temel geçim kaynakları nelerdir?
9. En fazla hangi ürünleri üretiyorsunuz?
10. Tarımsal sulamayı nasıl sağlıyorsunuz?
11. Köyde ne tür hayvancılık yapılıyor?
12. Diğer ekonomik etkinliklerden gelir sağlıyor musunuz? (Balıkçılık-Ormancılık-Turizm)

C- Altyapıya Yönelik Sorular

13. Çanakkale ile bağlantıyı nasıl sağlıyorsunuz?
14. Ulaşım ile ilgili sorunlarınız var mı?
15. İçme suyuna erişim konusunda problemleriniz var mı?
16. Kanalizasyon ve atık sularla ilgili yaşadığınız sıkıntılar var mı?
17. Köye elektrik sağlanması konusunda yaşadığınız sıkıntılarınız var mı?
18. İletişim ve haberleşme konusunda problemleriniz var mı?
19. Köyünüzde sağlık ocağı var mı? Yoksa acil durumlarda ne yapıyorsunuz?
20. Köyünüzde okul var mı?
21. Güvenlik konusunda sıkıntı yaşıyor musunuz?
22. Sel, heyelan, yangın vb. afetlerle karşılaşıyor musunuz? Sizce neden?

D- Mekânsal/Çevresel Değişime Yönelik Sorular

23. Köyünüzde değişiklik yaratacak yeni projeler var mı? Varsa biraz bahsedebilir misiniz?
24. Çanakkale'nin gittikçe köylere doğru yayıldığını düşünüyor musunuz? Evet ise sebepleri ve sonuçları hakkında biraz bilgi verebilir misiniz?
25. Köyünüzdeki arsa talepleri ve fiyat değişimleri hakkında bilgi verebilir misiniz?

Notlar ve Gözlemler:

EK 2
Yüksek Lisans Tez Çalışması Mülakat Formu
(Gayrimenkul Danışmanları)

Değerli katılımcı merhaba,

Bu mülakat formu “Çanakkale Kent Çeperindeki Kırsal Yerleşimlerin Dönüşümü: Sosyo-Mekânsal ve Ekonomik” başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması için hazırlanmıştır. Görüşmeden elde edilen bilgiler yalnızca bu tez çalışmasında ve tez çalışmasıyla bağlantılı akademik çalışmalarda kullanılacaktır.

Araştırmamıza katılmayı kabul ettiğiniz ve destek verdiğiniz için çok teşekkür ederiz. Önerileriniz olursa sorulan soruları cevapladıktan sonra vurgularsanız seviniriz. Görüşme başlamadan önce bize sormak istediğiniz soru/sorular varsa öncelikle onları yanıtlamak isteriz. İzin verirseniz sorulara başlamak istiyorum.

YL Tezi Akademik Danışmanı

Doç. Dr. Canan Zehra ÇAVUŞ

YL Tez Öğrencisi

Yaren KÖROĞLU

Katılımcı Bilgileri:

Adı Soyadı: _____

Yaş: _____

Eğitim Durumu: _____

Meslek/İş: _____

Mülakat Tarihi: _____

Mülakat Yapılan Yer: _____

Mülakat Konusu (Özet): Çanakkale yakın çevresinde yer alan 4 köyün Çanakkale'nin büyümesinden etkilenme (sosyolojik-mekânsal-ekonomik) süreci üzerine görüşme yapılacaktır.

Mülakat Soruları (Sarıcaeli-Kalabaklı-Erenköy-Çınarlı)

- 1- Yukarıda adı geçen köyleri emlak sektörü açısından en iyi tanımlayan kelimeler sizce neler olurdu?
Sarıcaeli:
Kalabaklı:
Erenköy:
Çınarlı:
- 2- Köylere Çanakkale'nin diğer yerleşimlerinden (farklı ilçe veya köy) talep ve yerleşim var mı?
- 3- Köylere diğer il ve bölgelerden talep ve yerleşim var mı?
- 4- Çanakkale'nin mekânsal açıdan en fazla birleşme eğiliminde olduğu köy sizce hangisidir? Neden?
- 5- Bu köyleri ilgilendiren kamu yatırımları veya özel yatırımlar, devam eden projeler, tasarlanan projeler ve inşaat süreçleri hakkında bilginiz var mı?
- 6- Köylerdeki arsa talepleri ve fiyat değişimleri hakkında bilgi verebilir misiniz?
- 7- Güncel arsa değerleri açısından bu dört köyü karşılaştırırsanız ne gibi bilgiler verebilirsiniz?
- 8- Bu dört köyde konut fiyatları, projelendirilen yapılar düşünüldüğünde nasıl bir durumla karşılaşırız? Kısaca bilgi verebilir misiniz?
- 9- SWOT:

	<i>Güçlü Yönler</i>	<i>Zayıf Yönler</i>	<i>Fırsat</i>	<i>Tehditler</i>
Sarıcaeli Köyü				
Kalabaklı Köyü				
Erenköy				
Çınarlı Köyü				

